

לאילו שיש להם אוזן לשמוע, ולב המבקש עליי תמידית - לענין השאיר גידול זקנו לכל בחור ישיבה וכו' - ע' בקונטרס תפארת אדם מהח"ח שהוהיר מאד על זה, וכן דעת כל גדולי עולם וז"ל, ויבטלח"א, כיצוד על נמצא בחשם מקום להוריד, וע' בכתבים שלנו על יסודית העומדת ע"הג"ן פאראגראפ זצ"ל ה"ח מיר שאין טעם ללמוד הרגלי"ק זצ"ל, וידוע דעת הרגלי"ק זצ"ל, וכן הביא הוא ידעת כל גדולי עולם וז"ל 'אסור בהחלט במאשני גילוח מה שאין להם שם וכו' א"י ראוי לטלע צורת 'הרודי' ממנים של א' מכלל ישראל בלי שום יקצא מן הכלל [ואם אומרים לאדם שיש חוב קדוש לשמוע להורותיו בכמה דברים שעומדים (הפעמים) על הפרק - מאי שנא כאן שעומד תמיד על הפרק - כך שאל א', ולא מצאנו שום דרך [אמיתו] לפרוק הקושיא, וכל המבקש את האמת ודאי אמת יורה דרכו] - ואלו ותשמע, ואע"פ שלא באנו לומר קבל דעותינו - אבל לדעת שכן דעת תורה יש לדעת, בפרט שכל דברינו בקונטרסים הללו מיוחדים לאלו שרצונם לעלות בעבודת ד', ולהגיע לאותה הראת לדעת, ולדעת דעת קונו, ושא"ל ותדע!

כל תפילה של יהודי יכול להפוך עולמות – נא נא נא לזעוק אל ד' מתוך לב בשר ביתר שאת כעת! עבור כלל ישראל בעת כרותיו והוא ישמע, ויאזין, ויקשב, ויענה! ונראה דעיקר דבר שכריך תפילותיו הוא להתפלל שנוכה לעקור הגורם לגזירה רעה שרואים לגזור, ר"ל, על בחורי חמד – והוא שישלקו מכל בני תורה המפריע הגדול לגידול גדולים, וזה הפל. הפשוט שגראה בחוש דברי התנא (אבות דר' נתן) פכ"ט ב', ע"י תשן י"ד פ' במדבר דע"ה הפל. מביאים גזירה זו, ונראה, אי לא מסתפינא, שעל זה היו הגדולים שליט"א כריבים להערוך מחאה עולמי, ופשיטא שאם היו אחרים על כל בני תורה, בחורים ונשואין, כמו שאסרו הכלים הטמאים, מיד היו מבטלים הרשעים כל הגזירות!

[illegible]

קקשה סוטה – נא נא נא לִיבֵּהר מִלִּפְתֹּל הַקּוֹנֶטֶרס כּחוּץ כִּשְׁמַת אֶפֶס' מִמִּקּוֹם דִּישׁ צִירִיב (מִכֶּחֶם מִיִּס) [צ"צ מִכֶּחֶם רֶפּ אֹלֵת קִמ(א)]	בס"ד קונטרס שו"ת שער מציון פ' במדבר	מהדורה ח' עם הוספות (כנ"כ כ"ט"ו) אין לקרות כאן בשעת התפילות בל"מ וסודי הישיבה – נא לרחם עלינו ועל נשותינו.
אם נמצא בכל מקום ואירי עליו שם - מותר לקחתו	אין להרוחו אלא בכשר'ע אלעגטרא, ולא בזמני תפילה וכו'	
הרופא לקבל הקונטרס באותיות גדולות נא להודיע ונשלח לו בל"ג (ע' עמ' האחרון)		
שנה שמרנית זו השער מציון (תשפ"ה)		

כיון שביום ד' חל ראש חודש של החודש שניתנה בו תורה! יש לזכור שזה חודש סבלנות יש וממילא נחת! (דעבודת האדם לחנך (את עצמו) ודורותיו למתיקות הלימוד!) ועיין בסוף כאן - סדר היום להמבקש

ור"ח חל עלינו בסימן טוב! ולד' הישועה! ומצאנו אנתנו כבר סמוך ונראה לקבלת המצוה העצומה – התורה הקדושה!

מילי להספד על מו"ר הרה"ג ר' מענדלי שניאור זלמן ב"ר שלמה זלמן ד' חסד"ק ט' ע"פ דעמוק ה"ר מלך. והע"פ קסמוך לוי"ט אכל החיזוק הנורא מחירו, כ"נ. המשך – שנה ב' וג' – עיונים בחייו המאכלים של מו"ר הרה"ג ר' מענדלי שניאור זלמן ב"ר שלמה זלמן ד' חסד"ק ט' ע"פ סוף הקונטרס.

הוספה לפ' במדבר ונשא:
כתב לנו א' מחשובי החולל היו אצל ישיבות מיר חק' ומקורו ברךד' וזיל בענין מי נשא את הכיור וזיכן זוכר (דלא מצינו בפ' במדבר ולא בפ' נשא):
בברייחא מבלאת השכשכן בפ' דעת עמוד ע"ד כתב הגרח"ק זצ"ל כע"ד דהוא בכלל כלי המזבח. ומ"מ לא מסתבר שבשעת המשא שהיו מניחים אותו ע"ג המזבח כשאר כלי המזבח. ובהוספות למח"ד שלישית הוכיח מהחוקני דהיו נושאים אותו ע"ג העגלות. (וכ"כ באבן עזרא בתחילת פ' ויקהל).
ובספר הסידים סי' תתתרע"ו כ' דה"ל בכלל כלי המזבח ובני קרת נשאותה. ובהוספות למח"ד המיושית הביא מהרמב"ן ריש פ' פקודי דהוא בכלל כלי הקדוש.
ורבני חיים מלמלא ריש פרשת נשא דהוא בכלל - כל אנשי יעקב להם ועבדו - ובני גרשון נשאותה. ע"כ מהגרח"ק זצ"ל.
בש"א מלמ"כ ב' מ"ז ח"ד כתב דהיו מכלי המזבח. ולמה תלמודא בתחילת פ' ויקהל הביא מדרש שמותי בבראשית כ' מרים היתה במסעות, וכשהיו חונים היתה עומדת בחצר אהל מועד. ויחדש לפי"ד דהיו משקיעים במסעות את הכיור כע"כ. שי' הורא צורבא מוכנת דה"ל, ודברים שמוכן כנותנתן מזה מינו, וישרה - ח' וזיל דאורייתא. ומבקשים מכל א' נא להעיר קול שושב על דברינן, תוכי למעות.

כיוון שהתורה לא ניתנה לם רבות יחידים אלא דוקא ע"י אחדות עד שנעשו כאיש א' בלב א' כדליתא בחז"ל (סוף ד"א וט"א) בזמן שבאו להר סיני חנו חניי' אחת שנאמר ויחזק את ישראל (יתרו, רביעי') אמר הקב"ה הוֹאִיל וְשָׁנָה יִשְׂרָאֵל אֶת מַחְלֻקָתָהּ וְאֶהְיֶה אִתָּה הַשֵּׁלֶוֹ וְנַעֲשֶׂה חֲנִי' אֶחָד הִנֵּה שָׁמָּה לָהֶם אֶת תּוֹרָתִי, ע"כ, ע"פ – מִתּוֹ תּוֹרָה (ש"ל כ"א ו') תְּלֵוִי בָּזָה – הָאֵם אֲנִי עִמּוֹ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאַרְצָהּ וְחֻלְקָהּ מִזֶּה הוּא לְהַרְגִּים הַנִּשְׁמָה שֶׁל הַזּוֹלָת – שְׁנוּעָה בְּנַפְשִׁי שֶׁהִנֵּי לֹא יַעֲטֶה בְּחַיִּים וְשִׂיחָא אֲנִי מוֹכֵן לְמַסּוֹר נַפְשִׁי עֲבוּרֵי בֵּין אֵם כְּרוֹךְ בְּטִירְחָא אִו בְּמַמּוֹן אִו בְּבִצּוֹנוֹת אִו אִי נַעֲמִימוֹת – לְהוֹכִיחַ, וּמַתְבַּיֵּשׁ – אֲלֵלָּהּ הִיא הִיא הַזֶּמֶן לְהַתְּחַבֵּר וּלְכַבּוֹשׁ הַיָּד הָרַע הַזֶּה (ש"ל בִּזְוָה וכו') וְלִהְיוֹת אֶת נַפְשִׁי טוֹעָה (וּכְגוֹן) דְּיֵנִי רִבִּית וּמָה נַעֲמִים דְּבָרֵי הָאִי גְדוֹל וְזָקן רַה"י שְׁלִיט"א וז"ל הַגָּאוֹן מַטְשַׁעְבִּין ז"ל סִיפֵר לִי, שֶׁבְּנַעֲמִירוֹתוֹ הִתְעַסֵּק מַעֲט בְּמַסְחֵר לְאוֹרֶךְ פְּרַסְתָּהּ, וְקוֹדֵם שֶׁשָּׁלַח יָדוֹ בְּמַסְחֵר לְמַד בְּעִיּוֹן רַב הַלְכוֹת רִיבִית, וְהוֹסִיף שְׁכַמְעַט אִי אֶפְסָר שֶׁלֹּא לְהִיכָשֵׁל בְּאִסּוּר רִיבִית אֵם לֹא לְמוֹמִיד הַלְכוֹת רִיבִית בְּעִיּוֹן, וּמַמְשִׁיךְ הוּא שְׁלִיט"א – וְעַכְשָׁנוּ שֶׁכָּל שָׂלָה דְּיֵנִי רִיבִית לְרִיד לְשֹׁאֵל דּוֹקָא מוֹרֵי הוֹרָאָה שֶׁיִּמְשְׁקוּ כָּל כָּרָס וּלְמַדוֹ הֵיטֵב דְּיֵנִי רִיבִית בְּעוֹמָה הֵעִיּוֹן וּבְשׂוֹרְשֵׁי הַהִלְכָה בַּשֵּׁם וְרַאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים, וְלֹא כָּל מוֹרָה הַרוֹאֶה הַמּוֹרָה בְּשָׂר דְּיֵנִי אִסּוּר וְהִיתָר יוֹכֵל לְהוֹרֹת גַּם בְּעִיּוֹנֵי רִיבִית הַסְּבוּבִים וְהַחֲמוּרִים, עַל"ל הַחֲשׁוֹב בִּיחָד לְכָל דָּר דַּעְתּוֹ, דְּהַרְבֵּה נִכְשָׁלִים בָּזָה כָּל מִינֵי קִנּוּיֹת שְׁנוֹתֵימָם כִּסָּף קוֹדֵם שְׁמַקְבִּלִים הַחֲפֵץ וכו', וּמוֹר"ר ז"ל ה' מִזְהִיר עַל הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁדָּן בּוֹ רַבִּים (וּנְמַלֵּא חֲשַׁךְ שְׁעָרָה אֶשֶׁר תִּשְׁמַעְנוּ – ע' רש"י ש"ס, וְהַבּוֹ), וְכֵן בְּהִרְבֵּה דְּיֵנִי שֶׁכָּתַר בְּבִישׁוֹל, בּוֹרֵר, וּמוֹקֵלָה, וְעוֹד וְיֹתֵר דְּבִישׁוֹרִים שְׁאִסּוּרִים בְּשָׂבָה, כִּידוּעַ, וְכֵן בְּהַ"ל לְשִׁה"י וּרְכִילוֹת, וְאוֹנָתָה דְּבָרִים, וכו', וְהַאֲהוֹב אֶת הַשֵּׁנִי מִחֲפֵץ לַעֲזוֹר לוֹ אִפִּי' אֵם הָשָׂה, וּבְעִיּוֹן זֶה מֵאֲלָטוֹ דְּבָרֵי הַר"י אִיבִישְׁיָן ז"ל, וז"ל – הַבִּיטוּ וְרַא וְכֵה גְדוֹל עוֹן שְׁנָתָה חֲסֵם, וְכִמְה טוֹבָה מַעֲבָדָה עַל יְדֵהּ, וּבְעִיּוֹתֵינוּ הַרְבִּים פְּשָׁעָה הַנֶּעֱמָה לְרַעַת בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל, דְּהֵיטֵן ח"ו לְיוֹמֵר שֶׁלֹּא יֵאָהֹב אִישׁ אֶת גּוֹפוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ, וְאֵם יִקְרָה לוֹ נֹזֵק אִו שִׁיעָלִיל הַשְּׂרָרָה עַל יְהוּדֵי, הֵלֵךְ כָּל יִשְׂרָאֵל זִרְזִין לְהִלְכֵי בְּהַשְׁחָלּוֹת בְּנַפְשָׁם וּמוֹאֲרוֹם, וְאִין לְרִיד לְיוֹמֵר לְהִלְכָּת נַפְשוֹת, הֵלֵךְ אֶת פְּדֵה יִפְדֶּה, וְיִתְקַעַּו עֲלֵמָם מִמֶּשׁ בְּנַפְשָׁם וּמוֹאֲרוֹם יוֹם וְלִילָה לֹא יִשְׁבּוּתוּ, וְכִי יִחַלֵּה אֶחָד, הֵלֵךְ כּוֹלֵם מִתְּפַלְלִים וּמַבְקָרִים, וְכֵל הַעֲזָר הַאֲפָשָׁרִי לֹא יֵאָכֵל מֵהֶם, וְאִפִּילוֹ כְּרִהּוֹט ג' פְּרַסְאוֹת בַּחֲלָה, וְכֹאשָׁר אִשָּׁה תִּהְיֶה מִקְשָׁה לִילֵךְ וְיִבֹּא חֶבֶל לָהּ, הֵלֵךְ כָּל נָשִׁים שְׁאֵנָנוֹת וְעַשִּׁירוֹת יְקוּמוּ בְּאִישׁוֹן לִילָה וְיִלְכוּ לְהִיּוֹת נַעֲזוֹר לַעֲזוֹר, הִנֵּה לָךְ אֲהַבָה וְאֲחוּהָ וְרִיעוּתָה גְדוֹלָה מִזֶּה, זָכוּ חוֹלְקֵינוּ עִמָּךְ קִדִּישָׁא קַמִּי' מְלַכָּא קִדִּישָׁא, וְזוֹ הִיא תַּפְאֲרָתָנוּ נֶגֶד הַנִּכְבִּים אֶשֶׁר יִסְפְּרוּ מֵאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל זֶה לָזָה, אֵךְ זֶהוּ הַכֵּל בְּאַהֲבַת הַגּוֹף:

אֲבָל בְּאַהֲבַת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהִיא עֵיקַר הָאַהֲבָה, אֲהַבָה נִלְחִית וְאַהֲבָה שְׂסוּפָה לְהַתְּקִיִּים, בְּעוֹרָה אִין בִּינֵינוּ אֲלֵלָּהּ מַעֲט, כִּי אֵם יִרְאֶה אִישׁ אֶת רַעְיוֹ הוֹלֵךְ שׁוֹבֵב בְּדֶרֶךְ לְבוֹ, לֹא יִיסֵּר אֹתוֹ, וְלֹא יֵאָמֵר לוֹ אֵל אֲחִי, לֹא טוֹב הַמַּעֲשֶׂה וְלֹא זֶה דֶּרֶךְ הַחַיִּים אֶשֶׁר דָּרַךְ הַקּוֹדֵשׁ יִקְרָא לָהּ, וְאַלְדַּרְבֵּה יִתּוֹ כִּמְעַט שְׂמַחָה בְּלָבוֹ כִּי חֲבִירוֹ סָנִיא שְׂמוּעָתִי, וְאֵם יִרְאֶה חֲבִירוֹ מְדַבֵּר בִּבִּית הַכִּנְסָה בְּמִקּוֹם שְׁאִסּוֹר לְדַבֵּר, לֹא יִמַּחֵה בִידּוֹ, אֵם יִרְאֶה מִתְּלוֹלֵץ וּמִרְבֵּה שִׁיחָה עִם נָשִׁים, מְדַבֵּר נִיבּוֹל פֶּה, וְדְבָרֵי נִרְגָן וּלְשׁוֹן הָרַע וְכִדּוּמָה, לֹא יִמַּחֵה בִידּוֹ כֻּלָ

באמת רוב המוני עם, הן לומדים הן אינם לומדים, חושבים כי לא יאות להוכיח רק לרב ומורה, אבל איש אחר לא נאה לו להוכיח לעמיתו, והוא שקר כאשר דרשתי פעמים רבות, שטוענים אחס בזה, אדרבה אם רב יוכיח, יאמרו אין כל אדם יוכל להיות רב ומורה, ומי כמוהו עושה, זה יאמר כך וזה כך, ויחלולנו על הרב, אבל אם איש כערכו יוכיחו, ויאמר לו מה התשדנני, גם לי לבד כמוך להיות כמוך, רק הדבר רע לשמים וכהנה, ולמה לא תחוס על נפשך ולמה תמרה פי קונך, ידעתי כי דברים כאלה יותר יפעלו מכל הוכחות שלי מימים ימימה, ולכך אמרתי חז"ל ואבות א"ן עשה לך רב והנה לך חכם, כי חכם יותר לרבי מרב, עד שחשנה אותו בצפס מלא, וחז"ל להתחזק לרשע, וחזר

פועל יותר מעשרה רבנים, והמוני עם נמנעים מזה, והוסבים פן ילחקו עליהם, ויאמרו מי שמך לרב מוכיח, כאשר באמת רבים מחלוצים ואומרים ראה זה דבר חדש, זה נעשה מוכיח בין לילה הי' וכו', וכדומה מדברי לילנות וטעות: אבל מי האיש החכם ויבן את זאת, שיותר שישחקו עליו לעירים, יותר שכרו מרובה, וסוף דבריו לעמוד, ודבריהם יהיו כעלה נובל, וכבר נודע מאמר עקביא ועדיות ה'. ו'! מוטב שהיה שוטה כל ימיו, ואלא אהי' רשע שעה אחת לפני המקום, ואין השחקן שזה נכסה ושכר שיש לו אלל הקדוש ברוך הוא. כמבואר בזוהר, כי כאשר ישראל מחפלים בלבו, ומסיימים ברכת מחי' מתים, כרוז קאי מאן הוא גברא דמאגיא להוכיח חוטאים, ולהדרס לפולחנה דמלכא קדישא, ובה מלאך ומביא דמות דיוקן של איש כזה, ע"ש שמפליג בגדול השבח ויקר ושכרו הרבה מאוד, וא"כ מה חשוב השחקן והבזיון שיש לו בעולם הזה, ומה ערך יש לו נגד השכר ועשיית רצון קונו ונחת רוח ליושרו, אשרי אדם יחזיק בו: ויאמר זאת לאחר סיום ברכת מחי' מתים, כי גם זה בכלל מחי' מתים, להחזיר בתשובה רשעים, כי הם מתים אמיתיים, ועל ידי תשובה הם חוזרים להיות חיים, וזו היא תחיית המתים אמיתית, וכמו שתחית המתים תהי' מה' ועל ידי טל, כן קבלת רשעים בתשובה הוא על ידי ה' כה"ה שחותר חתירה, כי המלאכי שרת מקטרגים, ומחי' אותם על ידי טל אורות שלו לחדש נשמתם, אשר היא מסואבת ופגומה, ועל ידי טל ירחץ אורח בת ליון, וישב לראות פני אלוקים, וזו היא תחיית המתים: ולכך אחי ורעי כמה יקר בעיניכם לומר זה מחי' מתים, ומעשה אליהו ואלישע הוא ממבחר שבפלאים שהיה' המתים, ודבר זה בידכם לעשות כל רגע ושעה להשיב רבים מעון ולהחזיר טועים לדרכ הישר, זו היא תחיית המתים המובחרת, כי מה נפקה מינה בגוף אשר תחלתו מטיפה סרוחה וסופו למקום רימה ותולעה, אבל עיקר התחי' לנשמת אדם, אשר היא נר אלוקים וכבדה, חושך ולא אור, בעברו את מצות ה', ויש לה מיתה עצמית, ועל ידי החזרה בתשובה ושמע לקול מוכיח, חשוב רוח לנדה ומי' תחי', ולכך אמרו ופסחים ס"ח א' ד' לוקים בידם להחיות מתים כל שעה ורגע, והיינו כמ"ס: לכן בבקשה מאתכם, קיימו מצוה ואהבת לרעך, להוכיח עמיתו, ואמת כי רוב המוני עם אינו מקיים מצוה זו ואינו אוהב לנפשו גם כן, ואיך יאהב חבירו יותר ממנו, אבל אמת זו היא כוונתי גם כן, אם יוכיח לחבירו גם ידו לא תפעל רע, וכי איך יעבד ללבו להוכיח לחבירו, והוא בעצמו השרץ הזה בידו, וזו היא כוונתי שאני מרבה להוכיח, אף כי יודע אני, איך לי על שכרי, שאיני כדאי לכך ומכף רגל ועד ראש אין בי מתום, (אומר המו"ל הקונטרס – תיבות אלו שייך לנו במלא המילה! כנ"פ אע"ה) רק על ידי כך בכמה דברים אני מובדל מיצר הרע אם יסית אותי, לומר לו כלך מאחרי, כי איככה אוכל לעשותו, ואני מוכיח לאחרים לחדול הרע הזה, ובעו"ה הא גורם שאין התורה נחשבת אצלם לכולם, ומחליפים עולם קיום בעולם עובד, ועל זה מקונן ירמיה' ואיכה א', ואלו כל עמה נאנחים מבקשים לחם, נתנו מחמיהם באורל להשיב נפש, ראה ה' והביטה כי הייתי זוללה: עכ"ל, היערות דבש חלק א' דרוש י', ונראה דיש כאן משום הכנה לקבלת התורה – דע"י האהבה האמיתית לנפשו של הזולת נעשים כולנו כאיש א' ובלבד א' להיות עם אחד ולא כמו המשוגעים, נעבדך, שרונם שנתחדש לרשעים – אלל להיפך – להוכיח אותם (אחרי הרגש לער נפשם ולהאליסם) – לא ס' רצוא יחידים אלל אחד שאפשר לומר – קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא (זוהר), וע"ע בשיחות מוסר (עמ' קמ"ט – קנ"ג), ונראה דיש להוסיף שצ"ה טובה וגדולה היא להתפלל בלב, בעומקא דליבא, עבור הזולת שיחזור בתשובה (ורק) ואח"כ להוכיחו עם כוונה עצומה לקיים המצוה, ולהאליס בעוה"ז ולעוה"ב, ובשמה!	ביום ששי ג' סיון חל היארצייט של ר' אורי ב"ר אשר מנחם מגדל זוהר. זיכה את הרבים למעלה מכל השגות שלנו. הסתפק במוט. אהב את בוראו אהבה עזה אשר כל המים שבעולם לא יכלו לכבותה. ולימוד גדול שהג"ר אריאלה שליט"א הלך פעם לבהרו כי ראה צרכה (או פשוט לראותה) מאלם שעמד בסיון נורא לנשות כל חייו – והמעשה הולך שאשתו של ר' אורי זל"ל הוסיף מרחוק אם הרב ה' יודע ההון שוויתרנו עליו ה' מכיר עוד יותר עד כמה הנסיון ה' נורא, והכל להכיר כחות הטמונים ביו ואומרים שהוא (הגר"א שליט"א) יאל מחוזק! והכן. תנצב"ה. גלב"ע תשפ"ב.
ביום ששי ג' סיון חל היארצייט של המשגיח דסלבדוקא, שריד לדור דעה, רבי אברהם ב"ר חיים שאול פולק זצ"ל, קירב וטיפח אלפי תלמידים, וחזק לבבות עם נועם הליכות שלו. זכינו בחוה"מ סוכות תשפ"ד שימסור לבני המשפחה שלנו שיחה מיוחדת, והאריך והאיר עינינו במצות כאו"א, עד מאוד. תנצב"ה. גלב"ע תשפ"ד.	ביום ששי ג' סיון חל היארצייט של ר' אורי ב"ר אשר מנחם מגדל זוהר. זיכה את הרבים למעלה מכל השגות שלנו. הסתפק במוט. אהב את בוראו אהבה עזה אשר כל המים שבעולם לא יכלו לכבותה. ולימוד גדול שהג"ר אריאלה שליט"א הלך פעם לבהרו כי ראה צרכה (או פשוט לראותה) מאלם שעמד בסיון נורא לנשות כל חייו – והמעשה הולך שאשתו של ר' אורי זל"ל הוסיף מרחוק אם הרב ה' יודע ההון שוויתרנו עליו ה' מכיר עוד יותר עד כמה הנסיון ה' נורא, והכל להכיר כחות הטמונים ביו ואומרים שהוא (הגר"א שליט"א) יאל מחוזק! והכן. תנצב"ה. גלב"ע תשפ"ב.
ביום שבת קודש ד' סיון חל היארצייט של ר' שמואל ב"ר אביגדור מיללער. רה"י ישיבת בית ישראל באמריקה. מלא לב. זכינו לשמוע קול רנה ושמחה כשניגש לש"ץ בישיבת מיר – ה' תענוג ומחי' נפשות. תנצב"ה. גלב"ע תש"פ.	ביום ששי ג' סיון חל היארצייט של המשגיח דסלבדוקא, שריד לדור דעה, רבי אברהם ב"ר חיים שאול פולק זצ"ל, קירב וטיפח אלפי תלמידים, וחזק לבבות עם נועם הליכות שלו. זכינו בחוה"מ סוכות תשפ"ד שימסור לבני המשפחה שלנו שיחה מיוחדת, והאריך והאיר עינינו במצות כאו"א, עד מאוד. תנצב"ה. גלב"ע תשפ"ד.
ביום שבת קודש ד' סיון חל היארצייט של ר' יצחק דוד ב"ר יוסף גוטפרב – מנקי הדעת בירושלם. אמר – הלואי שהייתי ירא מהקב"ה כמו שאני ירא מאלמנה, וקיים שני' למעלה למעלה עד אנשי ירושלם של מעלה. כשנסע באטו שכב מלא קומתו במושב האחרון כדי שלא יכשל באיזה ראי' החוצה! האם שמרתי על עיני? ה' מתחטא לפני בוראו כבן קדמה אביו האהוב. איפה הלב שלי שואל המבקש! מסירות נפש עבור הזולת היתה בלי גבול – ממש! הכנים בתוך ביתו הצר ומסר לו חדר א' ונעשה עוד יותר צר, אבל השמחה הרחיב כל גבולות מעונו! כמעט לא ישן כמעט לא אכל אלא מילא את מהותו וכל גופו עם שמחת המצות ולימוד התורה! ואני? גלב"ע תשס"ד.	ביום ששי ג' סיון חל היארצייט של המשגיח דסלבדוקא, שריד לדור דעה, רבי אברהם ב"ר חיים שאול פולק זצ"ל, קירב וטיפח אלפי תלמידים, וחזק לבבות עם נועם הליכות שלו. זכינו בחוה"מ סוכות תשפ"ד שימסור לבני המשפחה שלנו שיחה מיוחדת, והאריך והאיר עינינו במצות כאו"א, עד מאוד. תנצב"ה. גלב"ע תשפ"ד.
ביום ראשון ה' סיון חל היארצייט של ב' מהנפטרים באסון בבהכ"ס קרלין (תשפ"א) (וביום י"ד תמוז יארצייט של השלישי שעלה עברינו). עלו למעלה ליעזוב ולהרעיד הלבבות למטה. תנצב"ה.	ביום ששי ג' סיון חל היארצייט של המשגיח דסלבדוקא, שריד לדור דעה, רבי אברהם ב"ר חיים שאול פולק זצ"ל, קירב וטיפח אלפי תלמידים, וחזק לבבות עם נועם הליכות שלו. זכינו בחוה"מ סוכות תשפ"ד שימסור לבני המשפחה שלנו שיחה מיוחדת, והאריך והאיר עינינו במצות כאו"א, עד מאוד. תנצב"ה. גלב"ע תשפ"ד.
ביום שני ו' סיון חג התורה חל היארצייט של דוד המלך ע"ה (דוד בן ישי) – המתבונן שזכה להיות רגל רביעי שבמרכבה ע"י שמעון החירופים והבן ששפר עליו שמעי בן גירא וסבל וקיבל הכל באהבה (דכתיב רב שבענו בו, משמע שבעה ואפשר שביעת רצון) והכל מרוב ענוותנותו והכרה שהכל מן שמיא, והעושים כן גם הם עולים עמו. התפלל עבור בנו להצילו משבעה מדורות של גיהנום – אע"פ שעשה לו רעות על רעות אלא לב האב רחב לכלכל הכל, ולקבל כל חוצפה וכל מרידה, בהבנת בנו אשר מן שמיא שלחו, ולהכיר שהוא עדיין בקטנותו ואני כבר יצאתי מקטנות והגעתי לגדלות להכיר תאמת, האם כך הוא אצלי? ואמרו חז"ל ידעו לא ידעו לא ידעו העם שנתכפר לו אלא אך ורק אחר מיתתו – לימוד נפלא בעבודת ד' ית' – שאר אפ די וועלט! [לשוננו של הגר"ח שמואלביץ זצ"ל – לומר דלא איכפת לי כלל וכלל מה הבריות אומרות – אלא אך ורק מה דעת בוראי, היא הקובעת דעתי – לשאול דעת רבי ולעלות בדרכי]. וע' גמ' חגיגה (י"ד). א' לו וא' לדוד, דבר נורא הוא, ואע"פ דהו"א, נורא נוראות היא! גלב"ע ב' תתקכ"ה.	ביום ששי ג' סיון חל היארצייט של המשגיח דסלבדוקא, שריד לדור דעה, רבי אברהם ב"ר חיים שאול פולק זצ"ל, קירב וטיפח אלפי תלמידים, וחזק לבבות עם נועם הליכות שלו. זכינו בחוה"מ סוכות תשפ"ד שימסור לבני המשפחה שלנו שיחה מיוחדת, והאריך והאיר עינינו במצות כאו"א, עד מאוד. תנצב"ה. גלב"ע תשפ"ד.
ביום שני ו' סיון חג התורה חל היארצייט של הבעש"ט (ר' ישראל ב"ר אליעזר) הכנים שמחה עצומה בלימוד התורה וקיום המצוות – האם למדתי ממנו לקח טוב? גלב"ע תק"כ.	ביום ששי ג' סיון חל היארצייט של המשגיח דסלבדוקא, שריד לדור דעה, רבי אברהם ב"ר חיים שאול פולק זצ"ל, קירב וטיפח אלפי תלמידים, וחזק לבבות עם נועם הליכות שלו. זכינו בחוה"מ סוכות תשפ"ד שימסור לבני המשפחה שלנו שיחה מיוחדת, והאריך והאיר עינינו במצות כאו"א, עד מאוד. תנצב"ה. גלב"ע תשפ"ד.
ביום שני ו' סיון חג התורה חל היארצייט של האמרי אמת (ר' אברהם מרדכי ב"ר יהודה ארי' לייב) ביקש אמת – סבל קשות בעת המלחמה ועלה, האם למדתי מכל ועמדתי? אומרים בשמו שהקשה – איך מותר לנו לומר – עבדים היינו לפרעה במצרים – והא זה חלק של פסוק, ומובא בגמ' ברכות (י"ב): דכל פסוק דלא פסקי משה אנן לא פסקינו! וכן הקשה איך אומרים ליל שבת (ועיז"ה) (כ) שימך אלוקים כאפריס וכמנשה? והא גם זה חלק של פסוק? (ע' בחת"ס בעיקרא דדינא) ומביאים שתירץ תירוצ נפלא – שכתוב בפסוק ויאמר אליו עבדים היינו וכו' – היינו שהתורה עצמה אמרה לומר תיבות אלו! גזירת הכתוב לומר חלק של הפסוק! וה"ה בישמך שגם ציוה התורה שכך לברכא! אהה תורת ד' תמימה! עוד אומרים בשמו (כך שמענו מהרה"ג ר' צבי חשין שליט"א) שהקשה לפי הרמב"ן (פ' וישב, ראשון, עה"פ ויבא יוסף דבתם רעה) שלכאורה קשה מהגמ' בפסחים (ג): שרב יהושע ברי' דרב אידי לא רצה לגלות שרב כהנא נפטר מפני ומוציא דיבה הוא כפיל, והא כאן ה' אמת שרב כהנא נפטר, והרמב"ן ה"ל כתב ומוציא דיבה הכוונה אמירת שקר (משא"כ מביא דבב דמדובר באמירת אמת). [וע"ש מהרה"א בח"א מה הגדר של מוציא דיבה, הערת המג"ה החשוב ביותר ה"ן]. ותירץ האמרי אמת מלבו הרחב והאמונה החזקה – דלהגיד שא' מישראל מת זה שקר – א איד שטארט נישט! (יהודי אינו מת), אהה גדלות – ונחמה עצומה היא לכל המתאבלים, ולא נוגע עוד דהא בייל המוות לנצח! ובודאי הוא (האמרי אמת) לא מת – דכל המעמיד תלמיד הגון לא מת! (ע' רש"י פ' וילך שביעי עה"פ אחר מותי, ועוד), ואנחנו נתהוו כעת תלמידיו! אשרינו! גלב"ע תש"ח בעת צר ומצוק במלחמה כאן מארצנו הק', ונטמן בחצר ישיבתו הק'.	ביום ששי ג' סיון חל היארצייט של המשגיח דסלבדוקא, שריד לדור דעה, רבי אברהם ב"ר חיים שאול פולק זצ"ל, קירב וטיפח אלפי תלמידים, וחזק לבבות עם נועם הליכות שלו. זכינו בחוה"מ סוכות תשפ"ד שימסור לבני המשפחה שלנו שיחה מיוחדת, והאריך והאיר עינינו במצות כאו"א, עד מאוד. תנצב"ה. גלב"ע תשפ"ד.
ביום שני ו' סיון חג התורה חל היארצייט של ר' שמואל דוד ב"ר אהרן פריימאן. החיזוק שקבלנו והלימוד שלמדנו מאיש על החומה ומהתמדתו ומסירתו נפשו ותפילתו אין להם שיעור! תנצב"ה. גלב"ע תשע"ז.	ביום ששי ג' סיון חל היארצייט של המשגיח דסלבדוקא, שריד לדור דעה, רבי אברהם ב"ר חיים שאול פולק זצ"ל, קירב וטיפח אלפי תלמידים, וחזק לבבות עם נועם הליכות שלו. זכינו בחוה"מ סוכות תשפ"ד שימסור לבני המשפחה שלנו שיחה מיוחדת, והאריך והאיר עינינו במצות כאו"א, עד מאוד. תנצב"ה. גלב"ע תשפ"ד.
ביום שלישי ז' סיון חל היארצייט של ר' אברהם בן אברהם (גר צדק נעקה"ש). חי כולו לשם שמים ומובן איך זכה למסור נפשו עבור בוראו ועלה מיד למקום קרבת אלוים וטוב לו, האם ניסיתי להתחזק לעשות לכבוד קוני? לא רצה להיות ניצל ע"י אמירת שם ד' שהציע לו הגר"א [המעשה ה' נ' שנה קודם פטירת הגר"א – לומר לך שהי' בכחו להשתמש בשם ד' בבן עשרים בערך, ולכ' פשיטא היא, דהא עוד קודם הבר – מצוה עסק לעשות גולם] אלא בחר למות על קידוש ד' – וזכה לקדש כל העולם כולו בכבודו ית'. (נהגה על קידוש השם שנת תק"א).	ביום ששי ג' סיון חל היארצייט של המשגיח דסלבדוקא, שריד לדור דעה, רבי אברהם ב"ר חיים שאול פולק זצ"ל, קירב וטיפח אלפי תלמידים, וחזק לבבות עם נועם הליכות שלו. זכינו בחוה"מ סוכות תשפ"ד שימסור לבני המשפחה שלנו שיחה מיוחדת, והאריך והאיר עינינו במצות כאו"א, עד מאוד. תנצב"ה. גלב"ע תשפ"ד.
ביום שלישי ז' סיון חל היארצייט של ר' זעליג ראובן ב"ר צבי בענגיס גאב"ד דירושלם – מעידים עליו שלמד י"ח שעות במעת לעת בוואלאין – מתי אלמד כמו שבוראי רוצה ממני? הלך ללמוד בוואלאין ולמד ג' שנים עם חברותא א' כל היום, וכשחזר לביתו [אחר ג' שנים – מבן י"ב עד בן ט"ו] ושאל אביו – מה שמו של החברותא, לא ידע מה לענות לו – דלא הי' זמן להתעסק בדברי המשפחה וכו' – מי כעמר ישראל! תנצב"ה. גלב"ע תשי"ג.	ביום ששי ג' סיון חל היארצייט של המשגיח דסלבדוקא, שריד לדור דעה, רבי אברהם ב"ר חיים שאול פולק זצ"ל, קירב וטיפח אלפי תלמידים, וחזק לבבות עם נועם הליכות שלו. זכינו בחוה"מ סוכות תשפ"ד שימסור לבני המשפחה שלנו שיחה מיוחדת, והאריך והאיר עינינו במצות כאו"א, עד מאוד. תנצב"ה. גלב"ע תשפ"ד.
ביום רביעי ח' סיון חל היארצייט של ר' שלמה זלמן ב"ר בנימין זאב חשין. התמדה ועמקות ודיקות וחסד בלא שיעור כלל וכלל. עזר גם לנו הרבה, ואבידה גדולה אבדנו. תנצב"ה. גלב"ע תש"פ (כ')	ביום ששי ג' סיון חל היארצייט של המשגיח דסלבדוקא, שריד לדור דעה, רבי אברהם ב"ר חיים שאול פולק זצ"ל, קירב וטיפח אלפי תלמידים, וחזק לבבות עם נועם הליכות שלו. זכינו בחוה"מ סוכות תשפ"ד שימסור לבני המשפחה שלנו שיחה מיוחדת, והאריך והאיר עינינו במצות כאו"א, עד מאוד. תנצב"ה. גלב"ע תשפ"ד.
ביום חמישי ט' סיון חל היארצייט של ר' יעקב חיים ב"ר יצחק ברוך סופר זצ"ל בעל כף החיים – זכה לערוך כף מאזניים מלאים חיים לכל חי – מתי אסדר את השולחן הארוך שלי? רואים מהא ידיע כל השיטות בהלכה, שלא הניח ידו מן הסוגיא עד שהי' הכל ברוך כשמש – ואני בעיני? כתב שאין לבלוש בגדי יו"ט בשבת שקדמה דהוי הכנה, ע"ש העצה, ודבר הוא. גלב"ע תרצ"ט.	ביום ששי ג' סיון חל היארצייט של המשגיח דסלבדוקא, שריד לדור דעה, רבי אברהם ב"ר חיים שאול פולק זצ"ל, קירב וטיפח אלפי תלמידים, וחזק לבבות עם נועם הליכות שלו. זכינו בחוה"מ סוכות תשפ"ד שימסור לבני המשפחה שלנו שיחה מיוחדת, והאריך והאיר עינינו במצות כאו"א, עד מאוד. תנצב"ה. גלב"ע תשפ"ד.

א) למה ניתנה תורה במדבר? ודוקא? והיאך זה עוזר לנו כדי לקבל התורה בזה התורה העב"ט?

ע' בבב"ט דאין אדם יכול לידע תורה ומצוות אא"כ משים עצמו במדבר, ע"ש. [וכן מובא במד"ר, ע"ש]. משמע דללמוד אפשר אבל לידע א"א, ולא

רק תורה אלא כל מצוה ומצוה א"א לידע, ע"ש"ה. היינו שתנאי זה מעבב את הכל בידעבדי!

והמתבונן בזה ודאי יחדד ויפחד, מה יהא עם כל הלימוד שלי – מה אענה למעלה כשישאלוני מה למדתי, ואנסה לענות ולתרוץ את עצמי שכך למדתי, וכך למדתי. ויאמרו – הכל קרום, הכל עקום, לא הבנת כדבעי,

ושגגת תלמוד עולה זדון! ויאמרו שהכל נגרם מהא שלא שמת את עצמך **במדבר!** וא"כ לא הי' שוה כלום כל הזמן שהשקעת בזה, השעות על שעות, וכאילו **ביטלת מן התורה ימים על ימים, שנים על שנים!** וע' **בגמ' שבת** (ל"א. סה"ע) וז"ל ואפ"ה אי יראת ד' היא אוצרו אין אי לא – לא, משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חטים לעליי, הלך והעלה לו אמר לי עירבת לי בהן קב חומטון א"ל לאו א"ל מוטב אם לא העלית וכו', עכ"ל. (ועיין שם בגמ' עוד דברים נפלאים לענין **יראת שמים**). דבלא יראת שמים, בלא המדה של מכיר את מקומו, בלא **הכנעה** לדעת גדולים – אין כלום. ומוכח בגמ' דה' **מוטב שלא הי' לומר כלל מללמוד בלא יראת שמים, נורא נוראות!** ויראה תלוי הרבה **בהתבטלות** – דיסודה בעשיית עצמו **במדבר** – נפשי כעפר לכל תהי' – אז אפשר לבקש הבקשה החשובה למעלה למעלה – **פתח לבי בתורתך**, ואז רק אז (כ"מ) זוכין למצותיך תרדוף נפשי – דבעל גאווה שאין נפשו כעפר (ואלא כעפרות זהב!) אינו ירא (כלל), ואינו רודף, בידוע.

ואדם שהגיע לשם ושומע כל זה מתחיל להתחרט הרטה גדולה, ומבקש מבית דין של מעלה לחוס על נשמתו שלא ישרפו אותו באש של גיהנום, ונא נא ליתן לו לחזור לעוה"ז לתקן העיוות אשר עוותה. ואומרים לו – מי יבטיח שלא תחזור לקילקולך שקילקלת ותיענש **בכפלי כפליים**. ואומר הוא שמוכן לחזור בנזק **מכוער**, ושיהא עני מרוד, ושיהא ראש אטום **כברזל** שאף דבר לא יכנס אלא **בדוחק גדול מואר**, וממילא יהא רוח **נמוכה ונפש שפלה**, וממילא יזכה לידע תורה, ומה שישגיג יהא מוכן ללמד **לכל** לכל המבקש – **במדבר**, שמופקר לכל, ובלא שעות קבלת קהל אלא מופקר בכל עת ובכל שעה לכל מאן דבעי, אפי' אם ישרידו אותו בכל מיני שאלות ונעדרווען וכו', ד' ירחם על הכלל ועל הפרט! אמן סלה.

קבלו ב"ד של מעלה את טענותיו (ודבר נדיר הוא, ונס גדול הוא) והחזירוהו, וכשבא בחזרה נולד להורים עשירים וקיבל פינוק אחר פינוק אבל הי' כ"כ מכוער עד שאפי' לאמו היתה קשה לאוחבו, והי' כואב לו עד מאד, והי' לבו נשבר ונדכה, כל היום.

בבחרותו אבדו ההורים כל הונם, וסבל חבן הרבה מזה, דכבר נתרגל בפינוק (וליימוד גדול לנו בדור מלא פינוק כשלנו, ליזהר מלהיות **משועבד** לעלמא דשקרא).

כשגדל ונכנס לחופה עם כלה נאח וחסודה, וכדברי ב"ה (ע' כתו' י"ח). (וכאן דבלישון סגי נהור נאמר). ואע"פ שידע שרק אשה מכוערת כמותה תסכים להתחתן עמו, אפ"ה למעשה עוד גרם שיהא לבו נשבר לרסיסים עוד ועוד, בפרט שכולם אמרו לו נעבאך אתה שקיבלת כלה כזו (ועברו על דינא דגמ' **והרבה נכשלים בזה**, ד' ירחם עליהם ועל כולנו).

עם כל הנ"ל ונוסף על זה הראש של ברזל שהננו לו הקב"ה הי' קשה לו ללמוד, אבל דחק את עצמו כל שעה ושעה, ועמל הרבה על **כל שורה בגמ'**, על **כל רשיי**, על **כל תוס'**, לכתוב החו"א והמסקנא, הדיוקים ברשיי, הקושיא והתירוץ בתוס'.

התפילות שלו, שיבין התורה הקדושה, היו **בוקעות רקיעים**, דשפך שיהו מעומקא דליבא. (ועל ידו חיזקו אחרים בתפילות שלהם, שראו בו דוגמא של איש תפילה!). וזכה למדה גדושה של זיכוי הרבים, וכמו כל א' שמתפלל **במתינות**, וכדיאות כשמדברים לפני המלך מלכי המלכים.

[מאמר המוסגר – י"א שענה רב (?) אחד על שאלה בציור שא' עקר ממקומו לפני שבירך ברה"מ [שהי' בכולל וכדו'] מפני שאז (עוד קודם שבירך ברכת המזון) נכנס למקום (שאכל) א' שהי' חשש שיש לו המחלה המדבקת, והוא ברה משם מיד, בלי להעלות על לבו **ששומר מצוה** (לעשות כהלכתה ולברך ברה"מ במקום שאכל (וע' לקמ') **לא ידע דבר רע**, אלא פחד מוות (כאילו כאילו שימות – אולי מיד!) המענתו, ר"ל, ועליו לשאול – האם בורה הוא גם מעבירה בזריות כוונת? ולמעשה – ועכשיו הוא נמצא בביתו – מה עליו לעשות?

וענהו שכיון שימים הללו ימים טרופים מותר לו לברך ברכת המזון בביתו – **ופחד נורא הוא** שרב בישראל יפסוק ברכים [שאומרים שהדפיסו הפסק הזה ומפיצים אותו ברכים] שלא כדיו ושלל כדת (כדעת), דהא הלכה פסוקה בשו"ע שאם יאכל במקום השני מותר לכתחילה [וצריך!] לברך במקום השני – ע' שו"ע סי' קע"ח סי"ד ובמ"ב שם, וכן בסק"ב שם, **ופלא עצום הוא**, וצ"ל דלא הי' ולא נברא כל המעשה! [ואו דלא הי' להווא שום דבר לאכול בביתו (וקשה טובא, האם בערטילאי עסקינן?)] ועוד יש אומרים שפסק שלא לבקר הורים מבוגרים אפי' אם הם מבקשים כיון להדגיר סכנה (צימים קרונה ימ"ש) – וצ"ע! דלכאורה פשיטא שתלוי: הדא – **במדת בטחון** של ההורים, ובפרט דעושה מצוה לא ידע דבר רע, ועוד שסתם מותר, ואכמ"ל, אבל איך פסק פסק כאילו אין צד להתיר, ושוב צ"ל

שהכותב לא הבין כוונת הרב, וכדבר המצוי בכל עת ובכל שעה, ובכל זאת טעון תפילות שלא נכשל בדבר הלכה. ויש לזכור שהחזו"א אמר שהבר לבב יודע מי וכו', ובקשת מחילה **אבל הכאב כואב מואב עד לשמי השמים**), ע"כ מאמר המוסגר, וכל הנל לתרעס יצוא ויחרעסו.

וכיון שראה שהי' כ"כ קשה להבין, קיבל על עצמו לתת מומנו **לכל** מי שישאל שאלה או יבקש ללמוד איתו וכו'.

ולבסוף זכה להבין ולהשכיל, לשמוע ללמוד וללמד, עד לשמור ולעשות ולקיים! ונתקיים בו, תורה ניתנה לו **במתנה**, ועלה לגדולה. וכשבא יומו ליפטר מן העולם עלתה נשמתו לגן עדן מלאה אור, וזכה ליהנות מזיו השכינה הק' **לנצח נצחים**. רואים שוב ושוב שתורה תלוי בעניותו, ופשוט דהא מדה זו מסלקת כל **עיוות ועיוות!** ומובן כחומר דברי בעל הטורים, ונדע רק טוב ונעים, אמן.

ועוד טעם דדוקא **במדבר** י"ל כדי שלא תטען מדינה זו או זו שהתורה ניתנה רק לבני מדינתה שלנו.

ועוד דהמדבר ריק מכל תאוות עוה"ז, ושם מקום ראוי לקדושת התורה, וכן אצלנו!

ועוד רמז לנו שהתורה היא **הפקר לכל**, עי' בס' עבה"מ בשם המדרש.

וע"ש דכאן נאמר על דרך זכרתי לך **חסד נעורייך וכו' במדבר וגו'** – דע"י **בטחון** זכו. ורואים דכן תיקנו חז"ל בברכת ק"ש **בעבור אבותינו שבטחו בכך ותלמדם חקי חיים** – דדוקא **עם בטחון בד'** זכו לתורה.

ואפשר להציע פי' התיבות מה שאומרים שם – **בן תחנונו** היינו שתחנון אותנו **במדת הבטחון**, כ"נ.

ומעיל נתינתו לנו **במדבר** יחד עם הלימוד הנ"ל, שעל ידי זה נזכה להיות ממקבלי התורה – דדוקא **עם בטחון** הוי האדם **כלי קיבול** לקבל התורה (**דכל דאנה מסלקת ומגרשת, לא עלינו, את התורה ממנו**, ע' סנה"ב כ"ו: ברש"י על דברי הגמ' מחשבה מועלת לתורה, ודו"ק).

וכמו כן הלימוד מכאן לעשות עצמו **במדבר** – הפקר לכל – **עניות מוחלטת**, כל א' לפי דרגת יראתו ואהבת התורה שלו.

ויש שדרשו סמיכות הפרשיות **במדבר** – **נשא** ללמדך דע"י העניות יעלה. אשרי מי שעובד על עצמו עבודה תמידית, ומוכן לבטל דעתו לדעת גדולים, ולקבל דעתם **בכל**, בכל ממש, והדבר בדוק ומנוסה **לנצחיות**. וראי' לזה רואים מהגמ' (ברכות מ"ז:) דאמרו לנו חז"ל דאפילו קרא ושנה ולא שימש ת"ח הרי זו **עם הארץ** – שימוש היינו **התבטלות**, כ"נ, והפלא ופלא הוא, **ויש תקוה לאחריתך!**

ורואים בפ' בחוקתי עד כמה אדם סובל (קללות נמרצות!) אם לא יעבוד עבודה **שלימה** על מדת **ההכנעה**, כדכתיב (סוף שלישי) **אף אני אלך עמם בקרי והבאתי אותם בארץ אויביהם או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם**, ע"ש – דרק ע"י **הכנעה** – **עניות**, יסתלק כל היסורים, ויזכה לכפרת עונות, ויהא ראוי לקבלת התורה וממילא יזכה ללמוד תורה הקדושה! עניות – **במדבר** – אז ידע תורה.

ומה נעים להציא לכאן דברי מו"ר רבינו יונה נ"ע על אבות – מאלד מאלד הו' – רוח, להפליג בדבר ולומר כמה ענקו של גסות הרוח, והוא המתגלה. ורבינו משה, זכרנו לזכרה, פירש שצ"ל להודיענו, שאף על פי שהקו האמלעי בכל המדות הוא המשווה, כמו מדת הנדיבות, כי הפיזור והכילות שניהם רעים, והאמלעיות שהיא הנדיבות, טובה, וכן צמדת האכזריות, שאין לאדם להיות אכזרי ולא רחמני לגמרי, כי אין לרחם על הרשעים ולא להיות אכזרי על שאר בני אדם, אך האמלעיות הוא הדרך הטוב, לרחם ולהיות אכזרי כראוי, ובכל (הרעות) והדעות כולן יש לאדם ללחוץ צמדה ציונית – אצל מדה וזו של גסות הרוח צריך להתרחק ממנה עד הקצה האחרון, שאין לך מדה קשה ממנה, ורצ' העצבות **שבתורה** תלויות בה, ולא עוד אלא שמשכחת מלבו את הקדוש ברוך הוא יתברך, שנאמר (עקב, שני): **ורם לבבך ושכחת וגו'**, וזהו ששנינו: מאלד מאלד הו' שפל רוח. וכבר נחלקו חכמי התלמוד בדבר זה במסכת סוטה (דף ה' א'), חז' אמר: בשמחא דלית בה, ובשמחא דלית בה כלל – כלומר, שאין לאדם להיות שפל רוח עד הקצה האחרון, ולא יהי' כל כך משפיל עצמו שיצוהו בני אדם, אך צדינות יקח לו הגסות, לא להתגאות ולא להשפיל רוחו בתכלית, שלא יצוא לידו ציון. ועל זה אמר: בשמחא, דלית בה גסות הרוח [הרבה], ובשמחא, דלית בה כלל, כי אינו אדם, אך לזמנות ידמה. ואחרינא אמר: בשמחא, דלית בה כלל – שכל כך היא מדה רעה, כי צריך להתרחק ממנה הרחק גדול ולא יהי' בו ממנה כל עיקר, כדעת רבנו לויטס, ומן (הדעת) והטעם שכתבנו, **וכן הלכה: עכ"ל ר' יונה אבות פ"ד מ"ז**, ודברים נפלאים גילה לנו מורינו ורבינו ז"ל – שנספק להלכה שיהא כ"כ מתרחק ממדה זו עד שיצוהו בני אדם! (ומובן שיטת נאווארדלאק כמין חומרי) ורואים מה זה – עושה עצמו כמדבר! ואין הכנה כמותו לקבל התורה הק' בחג התורה, ע' בשיחות מוסר (עמ' ק"נ – קנ"א) שזה

התנאי השני והראשון הוא התגברות והתעלמות בעסק התורה, והשלישי הוא האחרות – ויחן וגו', ע' בלח"ה"ק הק' כפרסת יתרו (רביעי) – ויסעו מרפידים (גו'), ועוד לדעת שנקבע ביום זה כמה ילמוד השנה, כמה ילמד השנה, כמה יחדש השנה, כמה טוב יהיו החכמות השנה, ועוד ועוד – כ"כ כדלי עניו – כ"כ כדלי!

ב) מלינו שכלל ישראל נמנו שוב ושוב – מה טעם הדבר?

ע' רש"י כאן שכתב דמתוך חיבתו לפניו מונה אותם כל שעה. וע' בפרקי אבות (פ"ג מ"ח) דאמרו לנו חז"ל חביבין ישראל וכו' חיבה יתירה נודעת להם – נראה הכוונה שהקב"ה רצה שנדע ידיעה חשובה זו – שהוא אוהב אותנו. וע"ס צפי"ר יונה דברים מחזקים מאלו.

וע' בספר שמה"ל (שער זכירה פ"ב) דהקב"ה אוהב כל א' מישראל ויתר ממה שהיה אוהב את עצמו – והמתבונן בעמקות הדבר ישמח שמחת הנפש כל רגע מחיי חיותו, בדוק ומנוסה. דאין יאוש, אין עצבות, אין לב נשבר – אלא אך ורק חדוה במקומו – שאנחנו במקומו של הקב"ה!

וכעין זה אמר הגר"א מיללער זצ"ל (מגדולי אמעריקא, ע' תשו"ט) שיש דרך להיות אדם שמה – דרך סלולה (בלא הדבר שקורין אותו כמו תיבה זו, כ"מ) והיא לקחת דבר א' שיש לאדם היקר – כגון כח הראי', או כח הדיבור, או כח השמיעה, או שיכול לצאת לנקביו, או שיש לו מטה וכו' וכסת, או יש לו בית, או דברים גדולים כגון רביים או הורים, וכו' וכו', וכאן להכיר המתנה העצומה – שיש האהבה הזו שהקב"ה אוהב! לקחת אחת מן הדברים ולהתבונן בו ולהרגיש השמחה שיש בזה, וכמה צריך לשמוח שיש דבר זה או זה – ועל דבר זה (לקחת א' א') לעבוד כמה שבועות או חדשים להרגיש באמת השמחה הנ"ל. ואח"כ לקחת עוד דבר מהנ"ל וכו' ולהתבונן וכו', עד ששמח ממש מזה, וכן הלאה. ואחר זמן קצר יהא אדם השמח בחלקו בדרגה עילאה. והוסף הגר"א זצ"ל שצריך עמלות על זה, והוא חלק מהציווי – בחוקתי תלבו – עמלות בתורת השמחה – דכך הוא רצונו ית' שאדם יחי' בעוה"ז בשמחה, ואינה נקנית אלא ע"י עמלות – לעבוד על דבר א' וכו', ועל עוד דבר, עד שיקנה שמחת הלב בכל רגע מחיי חיותו.

וידוע שהי' א' בשם ר' ישראל קריסטל ז"ל שהי' דר בחיפה שהוא נפטר בשנת תשע"ז (בערך) והי' כבן מאה ושש עשרה, הוא עבר מלחמת העולם הראשונה, וביסורים נוראים גם השני, ונשאר שומר תורה ומצוות, וא' מן הדברים שגרמו אריכות ימיו הי' השמחה – שמחה תמידית מה שלא יהא, ולימוד גדול הוא בשבילנו. וכן ראינו בחי' אלו"מ הכ"מ שהאריך ימים (מאה שנה וט' חלקים) ויסוד גדול בחייו הי' שמחה! ודו"ק.

היינו מכל הנ"ל רואים יסוד – עם התבוננות יש הכל, בלי התבוננות אין כלום, כדברי הגר"ש שברדון זצ"ל.

והשומע לדברינו הנ"ל שואל עתה את עצמו – האם הרגשתי פעם השמחה הזו שהקב"ה אוהב אותי? ושנותן לי כל צרכי? וכן ברכת ברכה זו היום בקומי! בברכות השחר כשזכיתי לנשמותי בחזרה קב (רמז לקו הבריאות, כ"ג) ונקי מאת בוראי? וע' בר' יונה בברכות (ו: בדפי הרי"ף ד"ה להגיד) שהסביר בזה שמה שאומרים בברכות ק"ש דמעריב בברכת אמת ואמונה – ואין זולתו, וז"ל להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות. פי' האמונה שהבורא עושה עמנו בכל יום, שאנו מפקידים נשמתינו בידו, והוא מחזיר אלינו בשבחה, שהנשמות הולכות עיפות מהעמל [א"ה – אשרי מי שעמלו בתורה!] שטורחים בני אדם כל היום לבקש פרנסתם, ובבוקר הן (הנשמות) שבות במנוחה, ואינו כבשר ודם שבשםפקידין בידו פקדון מחזיר אותו כמו שנתנו לו, ולפעמים יותר גרוע, אבל הבורא יתעלה מחזיר הפקדון בשבחה כאמור, ועל כך אנו משבחין אותו כל לילה כי הוא ד' אלקינו ואין זולתו, ובבוקר אנו משבחין אותו עם יציאת מצרים ועם החסד ששעה עמנו שנאלנו להיות לו עבדים: עכ"ל הטחור והמטהר והמשמח! [וע"ע תוס' שם דף מ"ו. ד"ה כל], האם ברוחני בברכתי שבירכתי את בוראי בערב ובבוקרי?

ג) מה מרומז בפסוק שאלו את רעש בני ישראל (עשה"מ)

ע' במד"ר דאמר הקב"ה לישראל לא חיבבתי ברי' יתירה מכם, לכן נתתי לכם תלוי ראש, ודימיוני אתכם לי וכו', לכן נאמר שאו את ראש, לקיים מה שנאמר וירם קרן לעמו, וכו' ואי' וכו' לשמור לעשות וכו' ונתנדך ד' א' עליון על כל גויי הארץ.

אשרינו שזכינו להיות עם ד', והאיש המכיר את גדלותו מתנהג כראות לו, והנה כ"כ כדאי לחשוב ולשאל פעם [ביום, בשבוע, או בחודש] את עצמו – האם הרגשתי הגדולה שנתן לי ד' ושהוא רוממתני מכל האומות, וממילא התרוממתי בכל עבודתי? ובפרט דבעוד ימים מספר נותנים אנחנו לבורא כל העולמים הודאה עצומה מתוך הכרה עמוקה בהתפילה

– אתה בחרתנו ורוממתנו וכו', נורא נוראות ממש. וע' במפרשים – שרוממתנו מכל לשון – פירושו שנתן לנו לשון הקודש! שבה נברא העולם! והמבין עמקות המתנה ואיך לשמרה עולה מיום ליום, כנ"פ.

וע"ע בספר שערי העבודה (ריש פ"א) המיוחס לר' יונה, שכל א' שמתבונן שהוא מבני בניו של אברהם יצחק ויעקב א"א לו לחטוא, דהאם ראוי לאדם עם יחוס כזה לעשות שום רע? ומובן כמין חומר החוב שחז"ל (תד"א פכ"ה) הטילו על כל א' וא' מאיתנו לשאול (כל יום או כל שבוע או כל שעה) – מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב? ווונד'ערפאר!

ד) כמה חמרה תורה שאין יולאים ללכת פחות מכן עשרים שנה? במשנה באבות תנן (פ"ב מב"א) בן עשרים לרדוף – ולכ' היינו שיש לו הנפש שמסוגל לרדוף השונאים. ושור"מ בפ"י הגר"א שם דמביא המקור מפרשה דידן על משנה זו, וב"ש.

וצ"ע דלכ' הי' עדיף שיצא לצבא רק מבין שלשים שהם בני כח כדשינו שם, ולכאורה מאלו שהם בעלי זרוע הי' מוטב לשלוח להלחם בעדנו. אלא נראה ליישב דיסוד במלחמת כלל ישראל לא כדרך העולם הוא (דרוצים דוקא החוק והגיבור), אלא עם ד' שולחים דוקא החלשים, דבין כח ד' ילחם לבם: (ע' פ' בחוקתי עה"פ ש"מב"ש שיפלו מאה לפני חמושה, שכתב רש"י לפני חלשים) דכל החשדלות אינו אלא למראה פנים, וע"י החלשים לא מועים, לא הם ולא העם, לחשוב כחי ועוצם ידי, אלא מכירים האמת דרך השם ילחם לבם, וא"כ דוקא החלשים ולא החזקים נשלחו, ודו"ק.

וכן בכל החיים, על היהודי הנאמן והמאמין, לזכור שלא כדרך העולם דרכינו, ולא גורלנו גורלם, (ע' ברמב"ן סוף פ' בא ובריש פ' בחוקתי) אלא אנו בוטחים אך ורק בו, דפשיטא – דאין לנו על מי להשען (לא על איזה חיילים, לא על (כאילו) צבא, לא על כלי מלחמה הגדולים והחדשים, ולא על מדינה זו או מדינה זו שיעזרו לנו) אלא על אבינו שבשמים, אשרינו אשרינו אשרינו. והחורט כל זה עמוק עמוק בלבו חי כדיאות לבני בנים של האבות הקדושים! עד מתי נגיעו? אפי' נגיעה כל דהו, (אבל בלא נגיעות!).

ה) נחמילת הפרסה כתיב שאלו את רעש בני ישראל – ויכנסו ברכ"י על זה – כמו שאומרים לקוסטניני ארס רישא דדון, עכ"ל. מה פי' דכינו הקדושים?

ע' ברמב"ן דמפרש דיבור זה ברש"י (וע' בשאלה דיש שאין גורסין זה כלל) דאע"פ שהמשל שמביא רש"י הוא לגנאי אבל לטובים נתפרש לטובה, ע"ש. וצ"ע מה הפירוש לטובה, אלא משמע שיהא עליי' וחיים (נצחיים) לכל א' וא'.

וע' בפירוש נחלת יעקב על פי' רש"י, שרש"י רצה לומר שמנין זה הי' לרע, דסופן של אלו הנמנין הי' שחטאו בעגל ומתו במדבר, וצ"ע. ולפירוש זה מובן למה אין גי' זו ברוב החומשים, כ"נ.

וישוב הלימוד של הרמב"ן לימוד גדול הוא – דכל דבר, אפי' אם הוא לגנאי ולרע, אדם חטוב (לבב) מפרש (וממילא מקבל) באופן טוב ומבורך, וכדכתיב (משלי כ"ב ט', וע' סוטה ל"ה: וברמ"א או"ח תע"ט ס"א) טוב עין הוא מבורך! (וכן הוא בעניניו שלו' בית ע' תשו"י י"ג לקמן).

ו) ויתלכו על משפחותם – איזה שמחה מקבל כל לב ער מפסוק זה? ע' רש"י שהביאו ספרי יוחסין שלהם וכו', א"כ יש לימוד לכל א' מאיתנו לשמוח שמיוחס לכלל ישראל אנו, בני בנים (שהם כבנים!) של אברהם יצחק ויעקב והער עובד ולזכור שאבותיו עמדו בהר סיני, (ומובן קצת מהעמקות של זכירת הר סיני, כל יום ויום!), ונכנסו לברית, ונמחרו טהרה עילאה, ונשתנו נפשתיהם מנפש של טבע לנפש של נצחיות, (ע' ספורנו על סוף פ' שלח בפסוק אני ד' אלקיכם וכו' להיות לכם לאלקים, הפסוק שאומרים כל יום בק"ש דברים מפורשים בזה) האם לא ישמח לב ותגל הנשמה שמחה עצומה כל רגע ורגע? והבן עליי' שואל את עצמו – האם ער אני או ישן נושן נעשיתי (נחיות)?

ז) אך את מטה לוי לא תפקד. ע' רש"י דכתב ש"פ הקב"ה שעתידה לעמוד גזירה על כל הנמנין וכו' [ולכן] אל יהיו אלו ככלל וכו' שלא טעו בעגל, עכ"ל. יש לעיין – לאס לא טעו, מאי שנא חס יהיו ממנין או לאו, דהא לא חטאו?

הי' אפשר לומר דהמנין יגרום שינכו מזכותיהם, וקשה, בפרט דהמנין הי' ע"י בקע לגולגולת. אלא אפשר ליישב שאע"פ שלא ימותו ע"י המנין אבל מ"מ הוי לגנאי להם להיות ביחד עם אלו, וצ"ע. או אולי התחברות עם החומשים (אפי' אם רק בשעה שמנאם) ישפיע עליהם די להתחייב מיתה (ופחד הוא),

ולימוד גדול הוא להבין איפה לשבת בחדר שמגיש האוכל בישיבה, ואיזה חדר שניה, והכו'.

ולימוד גדול יש כאן – שבני תורה יש בכחם לעמוד נגד ההמון ולא יחטאו! ולא יהיו מושפעים מהעם, ולא מכל המודא, או מכל המתרחש, או מכל המחלוקות (ד' ישמרינו – והאזן צריך עוד שמירה, ע' גמ' בתו' (ה):) והאצבעות הן הן כלים המגנים! והאזניים נכוין תחילה! ע' במהרש"א – אלא כל מהותם דביקות בד' אלקינן, מי לד' אלי!

(ח) מה היא הקפידה באיש על גבול – ומה בד' ללמדינו?

נראה דהקפידה היתה שיהיו מפורדין – שהכל יהי' דוקא עם סדר נפלא. ויסוד הוא בעבודת ד' – דמי שהוא מפורד הוא העולה על כולם. ע' בכתבי המשנה הרה"ג ר' ירוחם לייבוויץ זצ"ל דמאריך כאן ביסוד הזה. והגר"ש שבדרון זצ"ל הי' אומר בשם ר' אלי' זצ"ל (הגר"א לופיאן – כך הי' מכנהו) שיש לי דבר (מודה טובה) עבדכם שהוא טוב לרשכבה"ג, לראש ישיבה, לראש כולל, לעלמערע יונגערמאן, ליונגער יונגערמאן, לבחור – והוא סדר. ע' בכתבי הגר"א מילער זצ"ל (בלשה"ק) שלומד היסוד מפרשה יידן וכנ"ל.

ודבר נפלא הוא להמבין. שיהא אדם מסודר בלימודו, ובהנהגתו, ובכלל. וידוע המעשה שמספרים בשם ר' אלי' זצ"ל על האלמער מקעלם זצ"ל, (וכמדומה ששמענו גם על הגר"י סאלאנטער זצ"ל) שהוא נסע לשיבה שבנו למד כדי לעמוד על עוליותיו, לא דיבר עם המשגיח וכו' אלא כשנכנס לחדר שישן שם וראה שמטתו מסודרת וכן כל הסביבה, מיד חזר לביתו, ידיע עי"ז שבנו מיועד לגדלות.

ועלינו חוב קדוש להתחזק ולא להתייאש כלל וכלל, אלא לנסות לסדר מה עלינו ללמוד, ולחזור על הלימוד באופן מפורד, ולסדר הדברים היוצאים מן הסוגיא, ולסדר פדר היום, ולנסות ושוב להקפיד על זמני שינה ואכילה ולימוד (וזמני מעט שיחה כשיצטרך), וממילא לעלות לאט לאט, והקב"ה יעזור, בודאי!

ומעשה נורא ידוע על האיש המרומם מעם שהי' מסודר עד חלק של מינוט! והוא הרה"ג ר' אביגדור מילער הכהן זצ"ל – והקדמה כדי להבין המעשה – דיש לדעת שבשנה זו (תשפ"ד) כבר חלפו קרוב לעשרים וחמש שנה מפטירתו ותורתו בכתב (על הפרשה ועוד) מופץ ליותר ממאה אלף (!) קוראים בכל העולם כולו כל שבוע, חוץ מאלפים ששומעים שיחות שלו בכל מיני דרכים כל יום, והי' מגדולי אמעריקה וכו', ולמד בסלבודקא בעיר סלבודקא! ע"כ ההקדמה.

ופעם שאלוהו מה הי' עושה אם נודע לו שיש לו רק חצי שעה לחיות? ענה ברצינות ובפשטות – תלוי באיזה שעה ביום – דבשעה שבע אני לומד עד התפילה, ובשבע וחצי מתפלל, ובתשע וחצי פת שחרית, וכו' וכו'! הייתי עושה מה שסידרתי לשעה זו ביום. והבן הרבה.

ומענין לענין לענין מה שהזכרנו לא להתייאש, א' מהטייערע קוראים השאיר לנו מעלדונג (הודעה) בטל. (כמו שמבקשים מכל קורא להעיר ולהאיר ולא להתייאש!), ואמר שהוא קורא כל שבוע הקונטרס ונהנה, ואע"פ שכתבנו בפ' בחוקתי דברים חריפים בענין החיפך מעמלות התורה הנגרם ע"י כלי המשחית הנקרא פלאפון, והוא בעצמו, בעוה"ר יש לו דבר זה (ועוד לזאת עם מספר מה שנקרא לא בשר, עם תירוצים על תירוצים בידוע), וא"כ ממילא קשה לו לקבל הדברים, אבל הוא העיד על עצמו שזה משפיע, וצעק בנעימת קולו, אל תתייאש, אל תתייאש, אלא תכתוב עוד ועוד, זה משפיע! ואנחנו אומרים – אשרי חלקו, וישר כח. ועוד כמה וכמה העידו בפנינו שהדיבורים נכנסים ללבם וממעטים השיוטם בפל! או זורקים לפל!

ומענין זה לעוד כיוצא בו – א' מחשובי העם שליט"א (הרה"ג רא"פ שליט"א) זירז אותנו לכתוב עוד ועוד, שוב ושוב, לחזק הדין (לא חומרא אלא דין) שעל כל א' להשתמש אך ורק שבת וואסער (מים שמובנים מערב שבת), והוא בעצמו תיקן דוד כזה עבור א' מרה"י של בריסק! ומתוך הדברים עמו נתברר שכן הוא אצל כל חשובי רבני בית בריסק שליט"א, שנזהרים בזה מאד אפי' כשנמצאים לא בביתם, ודו"ק. וידוע שיש מים של שבת בקומה של בית המדרש כגנין היסן דיסינת מיר – כל הכורים (חוץ מהמים קרים סס) וגם בבית הכסא – הכל כטהרת הקודש כס"ד למעלה מכל ההשערות (וכבר הארכנו במעשה שהקב"ה הראה בלכנע שרלונו ית' שיהא מים של שבת, במעשה נס שא' מהמפתחות של היושג כפתח הישיבה שיש שקורין אותו שומר (ומובן למה הוא נמלא סס כל השנים וההאס הוא שומר הישיבה א' והישיבה שומר אותו כחמ"ו!) אלא פשוט כדי שיהא מעשה נורא, נורא ומלא הוד והדר לכבוד ית' שמו, כן הוסיף להמעשה (נורא!) א' מחשובי דמיר ישיבה הק', וב"ש שכן אמרנו באיזה פעם שסיפרנו המעשה, ונפלא הוא), ועלינו

להודות ולהלל כל יום, ובפרט כל שבת בשבתו, ומבקשים ומקוים על עוד מקומות בישיבה לעתיד הקרוב, אמן, וכן יס ברזא מיוחדת למים של שבת בעוד הרבה מקומות בירושלם כגון בבחכנ"ס הר צבי, וגם בקהילת פרושים שם בקומה ד', וגם בפרושים ווארשא, וגם בבית יעקב שול בבית ישראל שטיבלאך (בחוק שם), וגם בתורה ויראה, ועוד הרבה בתי מדרשות, וכו', וכן בעוד הרבה ערים בא"י כנתי מלכות ושיבות, וידוע שיש רק מים של שבת בעיר בני צדק וכן נק"ס – שסוגרים המים של העיר לפני שבת, ומתפללים על עוד עיירות – ובפרט ירושלם! וכל זה ודבר הוא! והלומד את הסוגיא יראה חשיבות הדבר, ויבין בביררות שאין זה חומרא בעלמא אלא מעיקר הדין, ודו"ק ותשבת.

(ט) רש"י על הפסוק בלחות לבית אבותם שיחנו ויסעו בלחותם סדר כמו שנסאו (מטע יעקב אבינו) ממלכים – יהודא ויששכר וחבלון מן המזרח וכו'. ר"ע למה דוקא בסדר של הלוי?

אפשר לומר כיון דיעקב אבינו לא מת, א"כ נשאו אדם הי' וקדוש, ולאן – לארץ ישראל למקום קדושה. כמו כן כאן כעין זה בנשיאת המשכן דבר הי' וקדוש! ובהנ"י מסביבו דהא הכל על הדרך לארץ ישראל.

ובפרט שיעקב אבינו מסמל לתורה – הקול קול יעקב, ומובן שיש כאן הקשר בין כלל ישראל לאביהם שבשמים, דהוא ע"י התורה. ועל דרך – קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא. (זוהר).

לומענין לענין באותו ענין – יש קונטרס נאה הנקרא יום חתונתו על עניני שבועות, ומסביר שם בטו"ד השמחה של שבועות (והגר"א מילער זצ"ל מסר שבישיבת וואלאזען הי' השמחה בשבועות עוד למעלה מהשמחה בשמחת תורה!) דאין לנו דבר בעולם שמקשר אותנו לאבינו שבשמים יותר מהתורה הקדושה, ואין שמחה כמותה, וזה שמחת היום"ט של שבועות, ויפה הוא ונאה הוא, וגעשמאק הוא עד מאד. ונהגר"ן פארצוביטש זצ"ל הי' אומר פקודי ד' ישרים משמחי לב אם זה לא בשמחה זה לא פקודי ד'! ומי שלא הכיר את מו"ר הרה"ג ר' מענדיל שניאור זלמן ב"ר שלמה צבי אטיק זצוקללה"ה שהוא הי' איין שטיק תורה (כל מהותו הי' אך ורק תורה) לא הכיר אדם שמח מעולם!

וע' בספדי תורה (איסוף הספרים שנשאו על מו"ר זצ"ל, אוצר מלא של יראת שמים ואהבת תורה ומדות טובות, לחשינו ע' סוף הקונטרס), החסיד שמסר האי ספדן – הרה"ג ר' שאול גולדמאן שליט"א מפיס מרגליות, ואע"פ שכל החסידים שהובאו שם נפלאים ביותר, יש בשלו דבר מיוחד בזה שהשיג פוד גדולתו דמו"ר זצ"ל, והוא שע"י התורה שלמד אך ורק מפני שציוה הקב"ה ללמוד תורה – לא לשם שום דבר אחר, לבן ניתנו לו כל המעלות שבעולם, ומרוב הביבות דבריו (ומפני ריבוי החיזוק היוצא חיתרנו אפי' סמוך ליום"ט – והחולק אל תקרא) מביאים כל החסיד (ברשות נדיבה דהמוצי"ל), וז"ל – יודע אני כי התעטפתי בטלית שאינה שלי, וגם מי יעלה בהר להשיג ולהקיף שיעור קומתו של מוריניו ר' מענדל זללה"ה, שרצון יראיו יעשה זה! הצליח בידו להסתיר ולהצניע הפלגת גבורתו בתורה ובכל חלקיה וקניניה. ויותר נכון שלרוב דבקו בנקודת לבבו, 'בכל ליבי דרשתיו', לא ידע כלל ולא שת לבו מעולם להפיק רצון מהבוראים. ובהתגלותו ובחשתתרותיו כולו אומר (תהלים מ, ט) 'לעשות רצונך אלקי חפצתי, ותורתך בתוך מעי' – גם זה חפצתי.

וגם כי הרי רבו המספידים בכל אתר ואתר לנגוע בקצתו, אשר כל שומע יעמוד משתומם כי התהלך בתוכו בדור הזה איש אשר גם בדור העבר היה למופת ופלא, כאשר שמעו מזקני תלמידי החכמים לפני כיוכל שנים, ולכן פשיטא שלא מן המספידים אנחנו, ולא מן המעריכים ערך כוח תורתו, יראתו וגדלות נפשו שהפליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה'.

כי מפליא לעשות חילים היה מוריניו זללה"ה, בנחישות ודבקות לבו בבחיית החיים האמיתיים ועוצם יראתו הקדומת להשלים רצון יוצרו, ובחפץ קנין התורה עד תכליתם לחרוט על לוח לבו כל דברי התורה הרחבה מני ים, וכמו שפירש מרן ז"ל שהוא שיעור בחיוב לימוד התורה וידיעתה אשר נצטוונו שיחיו כתובים על הלב.

אחת שאלתי אותה אבקש, כל ימי חיי, ממש מנעוריו ועד זקנותו וחלישות כוחו, בארי יתנשא בכוחות צעירים, וזה היה מורגש שאין דבר שווה-ערך לעסק התורה, וחיבורו בה אל השם יתברך. אין בערבך ה' אלוקינו, פירשו הצדיקים, שאין ערך בעולם שישתווה אל ערך כל מה שהוא לה', ובחפזת הנתיקת מהבלי העולם וכל חשבון שהיו הכל זרים ונכרים אצלו. ואין הכוונה לדברים אשר פשוטי העם קשורים בהם אלא אף מתוך בני העליה המועטים עלה ונתעלה גבוה מכל העם,

והמפורסמות שנראו בעליל לארץ הוא החן והנעימות ששלטו סביבו, ונזעם היראה הקודמת לחכמה. וכמו שפירש רבינו יונה בפירושו המשנה "אם אין יראה אין חכמה" שעל ידי היראה הקודמת, כשלומד לבו מוסף בה אהבה, והוא שש בלימודו בכל רגע על אמרתו יתברך כמוצא שלל רב, וכמו שפירש האר"י ז"ל על הפסוק יצתה ישראל מה השם אלוקים שואל מעמך כי אם ליראה, ולבסוף הוסיף בפסוק אהבה ודבקות. ופירשו ז"ל, כי היראה והחרד להשיג הדבר, ממילא כאשר ימצא והשיגה ידו לפענה תעלומות חכמה והסוגיא נהירא בלבו, ישמח בו וידבק בו, ועם כל זה כאשר גליא לדריעה ונפל נהורא בבי מדרשא תמיד, והוא בתכלית הפשטות מעורב עם כל אחד גם כי כגובה ארזים גבהו.

אמנם זאת הובה, כאשר יקונן הבן על אביו בן התלמידים הנקראים בנים, ומחלק ההתעוררות שבהספד לכל אחד יש את נקודת הרגש הלב שנקלטת במוחו, ומתוך המבט שיתכן להיות זה אחד משורשי האילן, כי הנקודה ששם היא תחושת החלל והחסר, היא תולדת היגיעה שיגיע הרב להצמיח פרי ותנובה בלבבות.

והקור דבר לימוד הוא, ומועיל למען יחיו הדברים קרובים ושייכים גם אלינו, ויחיה אפשר גם לנו לרוות צמאון כלות הנפש ללכת בזו הדרך ולהיות שייכים לזה, וכמו שהוא זללה"ה בחיותו בחיים ביננו השפיע מטובו ואוצרו בעין טובה לכל הבא במחיצתו ללא הבדל קטן וגדול, ויותר שהיה זה אחד מהיסודות הגדולים ושעל ידם העמיד תלמידים רבים שמשך אותם ואת לבבם אליו באופן מופלא על ידי שהיה מעורב אפילו בין הקטנים שלא לפי ערכו כלל, והיה זה אצלו אופן חדש ונוסף בהעמדת תלמידים מלבד מה שקנו תורה וקניינית, שביקשו מפיחה, ואופן שלימות דרישתה בכל לב. עוד זאת היה עמו אשר ברוחו הנעימה, אשר נשבה סביבו כוח גן עדן ובידידות מאור פניו היה שובה לב כל בחור ואברך לבבוש לבו אליו ואל נקודת לבבו ולהביאו אל העולם אשר הוא חי שם.

ולגדל יראתו והאהריות שמא יש בפלוגי אשר פגש אפשרות לגדול תלמיד חכם או להעצים לבו לעסק התורה, וכן על ידי ששפע ממעין טוב לבבו ומידידות מאורי האור שבמאור פניו בקרבה של תכלית הפשטות, ועשאו כבן חביב וכלי מוכן לקבל את ענין עסק התורה ולהיות כי אם בתורת השם חפצו, 'ישננתם לבניך' – אלו התלמידים קרבהו כבן חביב, וחשק לבו כרגע נהפך להיות חלקו כמורו. עוד זאת היה בכל מפגש עמו זללה"ה מורגש בחוש מה שכתב מרן החזון איש (קובץ אגרות א, ו) וז"ל: "אהבה יתירה בלבה של הנפש העמלה בתורה לזה היחיד הבוחר בתורה הנתנה לעם ישראל למורשה והיתה תוצאותיה בפעולה חזקה כאילו בפעם אחת ניתק הלב מכל חללי דעלמא השוטפים אותו ונשאב אל הגן עדן אשר הוא ז"ל היה שם וחי שם כאן בעולם הזה".

*

אוהב את הבריות ומקרבן לתורה

דבר זה היה מורגש בחוש בהמצאות במחיצתו איך שחלב נמשך אל התבערה שבערה בלבו, אל הנחישות של 'כי אם בתורת השם חפצו, שיש בזה חבי' אם' עומק ומדרגות גבוה מעל גבוה, ואיך שנחפך הלב אל חיבת הקודש של ידיעת התורה על אמיתותה וכבש את הלבבות אל יקד יקוד אהבת ה' תורתו ומצותיו, אל הנעימות והעריבות הכוללת כל הנעימויות, ומשכן בעבותות אור פניו להתרומם אל עולמו שהוא חי שם. והחן אשר הלביש צור העולמים לעוסקי תורתו מילאו את הלב כשהביטו אחריו. וגם לראותו כיצד הוא לומד – לימוד גדול היה, לראות תמונה היה איך שעמל התורה לא דבר ריק הוא כי הוא חייב, והרואה היה שבכל אופני הלימוד שורשו בפנימויות ויחוד הלב לעשות אשר צוה השם יתברך.

ונבדו שליט"א סיפר שאמר לו מוריניו זללה"ה שהוא לומד רק משום שצוה ה' ללמוד, ובינה זאת, כי כולם לומדים מפני ש' יתברך צוה, אמנם ענין אחר לגמרי הוא מה שאמר שהוא לומד 'רק' מפני ציווי הבורא יתברך, היינו שפירש גם למה הוא אינו לומד וצריך לומר, רק משום ש' צוה, ודבר זה יסוד ופינה לכל הענפים למתבונן, וכמו שנדבר לחל, הנקיות והזכות היא יסוד להבין את המראה הגדול הזה, אשר בהנהגת החיים כולו אומר כבוד תוך ההנהגה הפשוטה לכל אחד כמוני כמוך, לא נמצא כמורו בר לבב אשר לא נשיג לשווא נפשו, נקי מכל סטיה ימין ושמאל, מלבד מטרת הנקודה אשר ממנה לא זו מנעוריו, והיא הגדולה שבגדולת נפשו, לרדת מן החר אל העם להוריד

ולהמשיך עוצמת גבורתו בתורה אל תוך הלבבות הקשורים אליו והסובבים אותו, וזה הוא שנטע נטיעה חזקה בלב לרצות להיות כמורו. הנקיות מכל חשבון, הניתוק מכל קשר לגשמויות ולעולמויות, בר לבב זה, הוא האבן השואבת שלא תמצא בין הקרובים אליו וכל הקשורים אתו מי שלא אהבו ונקשר אליו, וכמו שאמרו (סנהדרין יט, ב) 'המלמד בן חברו תורה כאילו ילדו', כפשוטו, ויש עוד תלמידי חכמים שיודעים הרבה רש"ב, רע"ק"א, מגיד משנה, רבי חיים, ראשונים ואחרונים, ומעריכים אותם מאוד על כך, אבל האהבה שאהבהו, שהאחיב את ה' יתברך על הבריות ושהאחיב את התורה על התלמידים כי בערה במ חשק התורה והמצוות, זה פרי הנקיות בה היה יחיד בגדול מדרגות נקיות וטהרת הלב הבר והור, והתברונתני שהלימוד היה שווה אצלו כשלמד בביתו או כשהוא גם בין אנשים כאילו הוא לבדו, בחינת ואני תמיד עמו, ואדרבה היה רוצה ללמוד במקום שיש ריתחא דאורייתא, וכמו שאמר מרן הרמ"ח מסלאנים זללה"ה על אביו הר"י' שהלימוד והתפילה היו אצלו שווין, ע"כ וגם בחילוכו בדרך לא מש מתוך האוחל, ולכן אין זה מרדוק אם נאמר שמוריניו זללה"ה היה התלמיד חכם הכי גדול שבדור, אלא האמת שיותר מזה, שהיה מין אחר לגמרי, ת"ח עצמו, עין לא ראתה אלו זולתך, שכל עצמו אין שום דבר המפריע ומסך המבדיל החוצין, אלא כולו מקשה אחת זהב טהור.

ואין כאן גוזמא ומליצה, אלא פשוטן של דברים לכל יודיעו. ואמנם מניין נלקח כוח זה ונקיות כזו אשר לא תמצא פירור של התנשאות ושמין של חשיבות לא ייראה, לא יאומן האידן דק מן הדק של שררה לא היה בו, ודבר זה נורא לא יכילחו רעיון, לפי ערך גדולתו בתורה בן יותר ויותר היה טובו בין כל הבריות.

ואכן פשוט שאין הדברים ענין הנהגה חיצונית, אלא נקודה פנימית וכוה אלוקי אשר יש ליהודי בנפשו, ובשמצמיה ומרבה ומפריח הנקודה הזאת תביאנה עד שמי השמים [עין מלבי"ם על הפסוק (תהלים צז, יא) "אור זרוע לצדיק" שפירש בן שהאור האלוקי זרוע בזרע בנפש כל יהודי והצדיק מצמיחו ומפריח מרבה ומגדיל עד שנעשה קרוב קרוב אל ה' יתברך] וכמו שכתב האור החיים הקדוש (ויקרא יח, ב) כי רק בכוח האלוקי ינוצה הטבעי גשמי. ובקצת ביאור, הנה כתב במשך חכמה פרשת ויקרא (ג, ב) לפרש הפסוק קומי רוני בלילה לפי מה שכתוב (תהלים קכו, ה) 'חזורעים בדמעה ברנה יקצורו', שהרינה היא בשעת קצירתה, והלומד לאיזה כוונה אפילו אם הוא להשלים נפשו, לא תהא הלימוד אלא זריעה, והקצירה היא בהשתלח התכלית הנרצה מן הלימוד, לא כן אם ילמד האדם בלילה, היינו שלומד בעת אופל, לא לכבוד רק בסתר בצנעא בעת הדחק ולבלי איזה תכלית ורק התקשרותו לתורה היא התכלית, אם כן השכר שלו הוא משיג בעת עסקו בתורה, ואז הוא שעת קצירה וברירה יקצורו, וזה קומי רוני בלילה שתיכף בעת הלימוד יורנן מטוב לבו כי קשור הוא לחשם יתברך מדי עסקו בתורה וטועם נועם התורה האלוקית, ודו"ק עכ"ל.

ובחקדים עוד, מה שכתב המשך חכמה בפרשת שמות, שיש כוח בנפש היהודי להתקשרות באדון יחיד, ובשמתקשר באדון יחיד, אז בפעם אחת ספו סרו ממנו כל קשרי הטבעי גשמי כי הקשר אל הבורא נתק לבבו מכל השאר אך ורק, ויהי שם עם ה' אלוקיו.

ומעתה נבין כי מה שאמר מוריניו זללה"ה שאינו לומד רק משום ש' צוה, הוא סיבת ההתקשרות, ותיכף בעת הלימוד יורנן מטוב לבו וטועם נועם התורה האלוקית, ומעתה הרי לשחוק ייחשב הפלא הגדול שבגדולת נפשו שדיברנו, כי הרי מוריניו זללה"ה גדל נפשו מנעורותו על הדבר הזה, וכמו שפירש רבינו יונה ז"ל על הפסוק (משלי כ, יא) "כי במעלליו יתנכר נער", שבנעורותו היה מתנכר לנעורות, וזה היה ניכר ממעלליו שהוא מתנכר לנעורות כי דבקה נפשו בנעורות, ללמוד עשרות פעמים ולסיים מסכתות ביגיעה והעמקה נפלאה, וגדל בזה, לא אחת ולא שתיים אלא כך תמיד תמיד ברנה יקצורו, ומפרישים הקדמונים שלשון רנה הוא לשון שמחה מיוחדת על גילוי שכינה כמו 'זירא העם וירינו'.

והוא הוא השכר הגדול, הנקיות שתמיד בכל עת לימודו בפעם אחת ניתק מכל טבעיות הלבבות הנמשכים בטבעם אל קנאה תאוה וכבוד במחשבות מתחלפות לרגעים תבחנו, אבל בהתקשר הלב אל השם יתברך ונועם התורה האלוקית שורה עליו, אין ולא קיים כל אלו.

ופשיטא שטבעי הוא אצלו המעורבות בין הבריות גם עם ההבדל הגדול שביניהם, כי השכינה עליו ובקרביו ישכון קדוש וירונן מטוב לבו הוא השמחה המתלווה אליו תמיד, הוא זיקי אור פניו משובבי לב ומשמחי

נפש, הוא האבן השואבת אל עולמו, עזיבת הכלי עולם להיות שקד על התורה אך ורק בתורת השם הפצו.

הוא הנקיות שאין למעלה הימנה שהייתה במורינו זל"ה, והאחיבה את השם יתברך על הברואים, ולכן אמרו על זה בגמרא 'שיחא שם שמים מתאחב על ירך', ולמדוהו מפסוק ואחבת וגו' שהוא על לימוד התורה תוך כדי קבלת עול מלכות שמים, כידוע הפירוש שמע וכו' אחד – ואחבת, שהקבלה של העול של מלכות שמים חייבת שתהא כל כך עד שממילא וממנה תהא האחיבה דבלאו הכי אין זה קבלת עול מלכות שמים שלמה.

[ולכן קראו עליו בגמרא (יומא פו, א) על הפסוק 'ויאמר לי עבדי אתה' שלכאורה היכן כאן העבדות, רק שזהו עבודת עבד להיות כך באופן זה צמידות הלב בתורה מנעוריו עדי ערב במי שהשלים עבודתו עדי ערב. והוא התלמיד חכם שנתרבה מוראו ממורא שמים, כי השכינה שורה עליו ומכרות עליו אשרי עין ראתה אלה, וזה הפשט מה שכתבו החסידים מוחז"ל, שהתלמיד חכם מטביע חותמו של הקב"ה בעולם, כי כאשר רומם כזה תלמיד חכם תמונה היה של 'כי הם חיינו', שכל חיות נפשו הוא חי רק מהם ובהם, ואין בכל הדברים שנותנים חיות לאדם מן השיגרה שיהיו קיימים אצלו שיחיהו ויתנו חיים לנפשו, אלא אך ורק ואתם הדבקים בה' אלוקים חיים כולכם היום. מציאות זו בעצם מציאותו של התלמיד חכם, הוא הכרזה ה' הוא האלוקים ומטביע חותם ה' יתברך בכריאה, וביותר כשהוא פשוט פשוט טבעית באמיתות האמת השלימה שלא נשוא לשווא נפשו, שהיא הנפש אשר לאלוקים היא לא נשאה לשווא ולא לו חלק בכל הנמצא בחללי בעלמא אשר לא לה' המה, זהו הכר לבב [כמו שפירש שם המלבי"ם] הנקיות המעצימה את כוח התורה כשהוא זך מתעורבת להיות נהרט על הלב ולהשליט כוח התורה בכל מכל, הוא השליט הוא המשביר ומכאן הוא הכוח להפוך עולם ומלואו להשתוקק אל זו הדרך לבו בה, ובזה יובן מה שאמר החפץ חיים זיע"א שהעובד אלוקים הלומד מאה ואחד פעמים, אינו דומה כלל להלומד מאה פעמים ורק שמוסף עוד פעם, אלא שמתחילה הוא אחרת, די ערשטע צען מאל איז אנדרעש (עשרת הפעמים הראשונות הן שונות), שלא תחשוב זה לומד וזה לומד, זה עמל וזה עמל, כי הלומד לתכלית שה' יתברך ציווה על הלימוד והיגיעה כוונתו בלימוד כי אל ה' הוא נגש, כלשונו של הרמח"ל בדרך ה' שכתב, שכל המצוות הם אמצעים שנתן לנו ה' יתברך להתקשר בו ונתן לנו עוד אמצעי אחד שהוא יותר מכל האמצעים והוא התורה חיות נפשינו בה' יתברך, כאשר יידע בלמודו כי אל ה' הוא נגש, אז ירונן לבו בטוב נועם התורה האלוקית השורה עליו כי קשור הוא אל ה' יתברך.

זה הוא מורינו זל"ה אשר התהלך לפני האלוקים מעודו. וזה הוא ממדות השם יתברך אשר נצטוונו ללכת בדרכיו, שאף על פי שאין שום דמיון כלל וכלל בין האדם הנברא ליוצרו יתברך, בכל זאת נתקשר בנו להיות רעים כמו שפרש"י 'זתרעת מלך בו' מלשון רעות. וכן כ' הרמב"ן ז"ל על הפסוק 'האלוקים הרועה אותי' זה דודי וזה רעי. וכמו שפירש הגר"א ז"ל על הפסוק (שיר השירים א, טז) 'אף נעים' זה שמחל לנו על עוון העגל כיון שאף על פי שכל כך ר"ם על כל גוים ה' על השמים כבודו, בכל זאת 'אף נעים' שאנו יכולים להתחבר אליו יתברך. והיה ענין אחד שהיה מפליא כל רואה, וגדולי ארץ ראו כן תמחה, איך נאספים כל כוחותיו אל לימוד התורה בזריזות והריצות העול הגדול שהיה עליו. ושמעתי שהג"ר נחום פראצוביץ ז"ל אמר שאין עוד סוג לימוד כזה מבלי מחייב אחר. אמנם זה הוא הענין, שהיה אצלו יציוונו לעסוק בדברי תורה מחייב יותר מלומר ג' שיעורים ביום, וכמו שהמחייב של כל מצווה ידוע, כך היה התלמוד תורה כנגד כולם, וכן הוא בענין קיום המצוות כידוע שממנו למדו וחשקו לעשות כמורה. דאיתא בתנחומא פ' ויגש, אמר רבי שמעון בן יוחאי אמר הקב"ה הווי מכבדין את המצוות, שהמצוות הם שלוחי ושלוחו של אדם כמותו. והדברים מהירידים.

אמנם חזוכה לעלות בחר ה' ולקום במקום קדשו, נקי כפים ובר לב אשר לא נשא לשווא נפשו, קשורה נפשו בה' אלוקים בקיום מצוותיו ובהשתפך רוח טהרתו בעולם, מושך כל הלבבות אל שורש נפשם האלוקית אשר בקרב הישראלי שיש לו חלק באלוקי ישראל, וזיקי ברק נוגה לו להתעורר אל רעותא דליבא לקיים המצווה בכל שלימות דקדוק החלכה כמו שניתנה מסיני מפי השי"ת.

ובזה נבין גדולת נפשו הגדולה של מורינו זל"ה, כי אין כל המעשים הנשמעים בגדולתו מעשי גבורה בעלמא, אלא מוחות קשר אלוקי שממילא ניתקו מכל ענין עולמי שעסק התורה באופן זה עצם העסק הוא ענין אחר, והסייעתא דשמיא שבלומד של 'אבוא אליך וברכתך' שדרשו זאת על הענין שאפילו יחיד העוסק בתורה הקב"ה שנענה כנגדו הוא גם כן במדרגה אחרת, ומכתב התורה על לוח הלב הוא גם כן במדרגה אחרת, בינה זאת, וכשגדל בזה עד שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום הוא אשר עינינו רואות כהיום אחר מיטתו ז"ל איך עולם ומלואו נע ומתנועע לבלתי נדחם.

ולכן פשוט הוא שעל אף הריפותו ובקיאותו הבחירות בכל דבר וחצי דבר מכולא תלמודא והפליא גדולי ארץ מנעוריו במסירת הלב במתנה לתורה, לגמוע עשרות פעמים מסכתות בזו אחר זו ולחרוט אותם על לוח לבו הרחב מני ים, ואף על פי כן לא היה נמצא פירור ואבק דק של גובה וגאון והתנשאות, כי זרים הם ונכרים אצל ד' אמותיו, לרוב צחות וזכות הנקיות של הנפש הנקיה הקשורה לאלוקיה בנקיות, שהתנהגה הפשוטה והאמיתית בתכלית הפשטות והאמת, פשוטה היא אצלו.

על דא קא בכינא כי גדול כיום שברנו, כי במי עוד יש שלמות כזו אשר גדלה ארץ שעשויה. עוד רגע אדבר מהערליכקייט אשר בערה ללבבו. המחאה על חילול כבוד השם יתברך כאשר קמו מתפרצים וזלזלו בקלות ראש באחד מהעניינים, ובפרט לפרוץ פרץ בלקיחת שלמונים ותקציבים, חרה לו דבר זה מאוד, ולאויבים היו לו כפשוטו. והיה צריך להאריך בעובדות מיוחדות שממנו ניקח לעבוד את ה', ואין כאן מקומו. והיה גוער בהם ומתרחק מהם, וגם בזה ראינו מין אחר לגמרי כאילו נגעו בבת עינו. ומאותה נקודת הנקיות, מאותה ברות הלב וייחוד המעשה לרצון השם יתברך ולא לרצון הברואים, שם נראה ההבדל של מה דורך מדוד, כאשר אין שום קשרים לשום ענין מהעולם והניתוק מהכלי עולם טבעי אצלו ואין שום נברא שהוא חשבוך במקום כבוד ה'. 'אין כערכך ה' אלוקיני בעולם הזה'. כמו שכתבנו למעלה שזה היה האיש בעצם מורינו זל"ה, שגידל נפשו על עומק בחירת החיים והוסף על זה פארות, אשר כל החיות שנתנו לו חיים מהם ובהם הוא.

וכפשוטו, 'זחי בהם'. לא היה דבר בעולם מכל הנמצא אשר היה בכוחו להחיות ולתת חיים לנפשו, לכן גם נשאר מהיחידים גם בין התלמידים חכמים שלא נתבלבל, והייתה דעתו בחירה צרופה, ולכן גם ההשפעה הייתה חזקה. וחבורת תוכו רצון אחבה ויראת ה' ואף על פי שלא היה עוסק בסערת התקופה, מכל מקום הקול נשמע. וכן בענין חטוטי שכבי, כמה הוסיף יראה והכנה בדבריו המעטים אשר הייתה השפעתם רבה, והגיעו למרחוק לתמה עושי עוול, ולהתנתק ממחדשי דרכים חסרי אחריות להמשך הדורות. והיה אוצר מלא ומופלא בור סיד שאינו מאבד טיפה, כי היה זוכר כל מה שראה ושמע וקיבל מהגאון רבי משה יהושע לנדא זצ"ל"ה, ממרן החזו"א ברוחב דעתו ובהירותו בדברים. והיה אצלו שורה כל העבודה כסגנון אחד, וממילא מחובר וצמוד לבורא עולם, כיון שאין חשבוניות. לכן תוכן המחאה ועוצמתה היא אמת, וכמו בדבר הלכה היה עומד כצור חלמיש כן בענין היהדות. כולם מרועה אחד ניתנו בלתי לה' לבדו, עכ"ל הגורם תשוקה לחכות קדושה דמור"ר זצ"ל, והמגבי' בנס גדלותו בלשון מלאה חן לקדש שם שמים שקדש מור"ר זצ"ל. נורא ואיום!

ושוב רואים איך שתורה, ורק תורה מביא השמחה האמיתית, ואין להתיימש (אם לא מרגישים עדיין) דהא סוף הכבוד לבוא!!.

וע' בתלמודי ר' יונה בברכות (כ"א: בדפי הרי"ף ד"ה אסור לאדם) במהות של שמחת יו"ט בכללית, וז"ל בא"ד – מה שאמרו במדרש (שה"ש רבה פ"א) זה היום עשה ד' נגילה ושמחה בו, הוי אומר בד' (א"ה – זה פי' בו, לא ביו"ט אלא בד') כלומר אע"פ שזה היום הוא יו"ט, ונעשה לנו בו נסים ונפלאות (א"ה – בפרט בשבועות – הנס הגדול שניתנה לנו תורתנו הקי! ואנו שמחים בהם (א"ה – בפרט לשמוח בנס שקיבלנו התורה שהיא חיינו ואורך ימינו וחביב עלינו יותר – הרבה יותר – מכל כסף וזהב שבעולם, וכמו ששרים שוב ושוב – טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף [א' מוגדלי המשגיחים זצ"ל שאל את תלמידיו – האם הרגשנו באמת כך?]) וא"כ ודאי שמחים אנחנו מאד בנס זה) אפי' הכי עיקר השמחה אינה בעבור יום טוב אלא בעבור ד', לפרסם את כל הגדולות ואת כל הנראות שהוא עושה עמנו, עכ"ל המשמחים נפש כל חי! ובפרט כשאדם מכיר שכל הגדולות וכל הנראות באים להראות לנו עד כמה הקב"ה

אוהב אותנו אהבת נפש! פלאי פלאים ממש, ואשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלינו ומה יפה ירושתינו!

ומענין לענין באותו ענין דשמחה ע' עוד בר' יונה (כ"א). בדפי הרי"ף ד"ה וגילו ברעדה) וז"ל – וגילו ברעדה במקום גילה שם תהא רעדה, טעם הדבר כדי שלא ימשך מתוך השמחה לתענוגי העולם וישכח) עניני חבורא, על כן צריך לערבב זה עם זה כדי שיהי' על חקו הממוצע, ופשטי' דקרא כך הוא, שאע"פ שאצל בשר ודם היראה והשמחה הם דבר והפכו, שבשעה שהאדם מפחד מזולתו הוא עומד נרתע ודואג, אבל הקב"ה איננו כן, אדרבה כשאדם מתבונן בגדולתו וירא מפניו ישמח ויגיל באותה יראה מפני שבאמצעייתה מתעורר לקיים המצות ושש ונעלם בקיומה, שיוודע כי שכרו אתו ופעתו לפניו, ועל שמחה כזו תמצא שאמר בפסוק אחד עבדו את ה' ביראה וגו', ופסוק אחר עבדו את ה' בשמחה, ר"ל תעבדו את ה' ביראה ובאותה היראה תשמחו ותגילו בה כמו שאמרנו, ואע"פ ששמחה אחרת אסורה כמו שהוזכר למעלה, שמחה זו מותרת ומחוייבת, בענין שנא' תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב וגו', עכ"ל דברים חוצבים המלאים יראה ושמחה וכל טוב סלה.

ולחסיף עוד שמחה – היות דבדרך כלל מקדשין הלבנה במוצאי שבת אבל השבוע א"א שאינו אלא ב' ימים אחר המולד – ויש שמקדשין במוצאי שבועות (והשנה שחל באמצע השבוע), וכו', מביאים כאן דברי ר' יונה (שם ד"ה כאילו מקבל פני השכינה) וז"ל – כאילו מקבל פני שכינה מפני שהקב"ה, אע"פ שאינו נראה לעין, נראה הוא על ידי גבורותיו ונפלאותיו, כענין שנאמר אכן אתה אל מסתתר ישראל מושיע, כלומר אף על פי שאתה מסתתר אתה הוא אלקי ישראל שעשית עמכם כמה נפלאות, ואתה מושיע בכל עת ובכל שעה, ועל ידי תושעתך רואים אותך בני אדם, ואתה מתגלה להם ומכירים אותך, וג"כ בכאן ע"י מה שמחדש החדשים הוא מתגלה לבני אדם והוא כאלו מקבילין פניו, עכ"ל הנורא ואיום – דאפשר לראותו וחי, ואדרבה ע"י הראי' הברורה בנסים שעושה לנו ובנפלאותיו – שהם בכל יום עמנו! היא היא גורמת חיים – לעבדינו פלייסיג געשמאק (חיות זרירות, מתוק מכל דבש), כנ"פ. ועוד עיין בספר המעלה – יסוד ושורש העבודה (בהלק הצאן כשמודבר על ר"ה (ואח"כ פסח) ומבאר השמחה עצומה שיש במצוה זו שכמעט א"א לשער ולתאר, וההכרה בנכרות ד' וגדלותו, ושוב שמחה עצומה עד אין חקר!

ולחבין עוד בענין איך שרואים הקב"ה – נראה להביא לכאן הדין בגמ' (ברכות נ"ד), ונפסק בשו"ע, לברך על הרוחות שנשבו בזעף – ברוך אתה ד' א' מלך העולם עושה מעשה בראשית, כדאיתא בשו"ע (או"ח סי' רכ"ז ס"א, ע"ש לענין שכחו וגבורתו מלא עולם ונבמ"ב סק"ז מביא מהאר"ר דברי האבודרהם דפירוש הברכה היא שברוך הנותן כח הטבע להראות כח יוצר בראשית כדי שייראו מלפניו, ע"ש, וע' לעיל לענין גילו ברעדה!) היינו שאע"פ שאי אפשר לנו לראות הרוח עצמה, דאינו אלא אויר, אבל היות שאנחנו רואים את הפועל יוצא – תנועות האילנות וכו' – ועי"ז כאילו רואה את הרוח! ומכרז! כמו כן בנסים (שבכל יום) מאת ד' רואים (בחוש) הקב"ה, ושוב אשרינו מה טוב חלקינו! ובאותו ענין הי' אלו שרצו לתרץ הקושיא אלימתא האם השכר עבור עמלות בתורה הוא שיהי' כ"כ תבואה ופירות וכו' עד שאדם הזה עובד בשדה ששה חדשים ברציפות! ותורה מה תהא עלי?! (ע' בדפים אלו – בריש פ' בחקותי תירוץ ע"י הבנה מה היא עמלות בתורה, וע' לעיל תשו' ט' בהספד על מו"ר זצ"ל) שעל ידי ראיית גידול התבואה והענבים וכח האדמה להוציא תנובת השדה, ואח"כ זורעים וקוצרים, הי' אדם זה עם הקב"ה כל רגע שנמצא בשדה – שרואה נפלאות חבורא בתמידות, וזה משלים תורתו שמגיע לאהבת ד' האמיתי! ואמר המתרגם (רי"ט הי"ו) שהבין כן ממה שהגר"א מיללער זצ"ל מאריך תמיד בנפלאות בוראינו בעולמינו לראות את השם! ולפי שמחתו בלימודו יודע הוא עד כמה תורתו שלו תורת אמת היא, וכדברי הגר"ן פארצאווויטש זצ"ל הנ"ל מדכתיב פקודי ד' משמחי לב – מדויק שאם אינן משמחי הלב אינן פקודי ד'! ואע"פ שבכל סוגיא עד שמתבררת היטב לאדם וזוכה ליכנס לעומקה, קשה לשמוח, (אא"כ מכיר עם חברה ברורה השכר העצום המתהווה ע"י א' בצער ממאה שלא בצער, והכל תלוי באמונה [בחוש]), אבל אחרי שכבר נתיישב בלבו מהלך הסוגיא השמחה צריך לפרוץ חוצה עד להפליא!

ובענין עצם השמחה של קבלת התורה נראה להמשיל הדבר במשל למה הדבר דומה – מעשה שהי' (או שיהי') שנתפשט שמועה בעיר שהגיע א' מנדיבי עם, ומוכן הוא לתת לכל א' כל אשר יחסר לו – דירה עבורו (וגם)

או לכל ילדיו, סידור חובות, וכו' וכו' – הכל! בכל! כל! אלא יש תנאי בדבר – צריך להשיג המספר טל. שלו, וע"י זה מוכסח שיקבל מה שיבקש. ומוכן מאילוי שקשה עד מאד להשיג המספר טל., וכגון שצריך לעבור מ"ח בחינות (בכתב [על לוח לבו]) וכדומה. וכשמשגיח המספר, השמחה בלבו (כמעט) בלי שיעור – וזה אפי' קודם שיתקשר, אלא עצם הדבר שיקבל המספר הזה משמח את לבו, וכל מהותו, ואת כל משפחתו, והנמשל מוכן – וזה רק כעין טיפה מן הים הגדול מהשמחה שצריך להיות בקבלת התורה, אשרינו שאנחנו עם אשר בחר מכל עולמו! ונתן לנו את תורתו!].

(י) כתיב מנגל – ע' רש"י ריחוק מיל כדי שיבואו נשצת – לכ' היו אהלים ככל הדרך ולמה אינן יכולים לבוא נשצת?

ע' בבאר בשדה (פי' על רש"י) דמסביר שהי' מקום פנוי מאחלי הדגלים עד הארון, ואם לא הי' הארון באמצע היו צריכים להקיף עד הדגל שהי' קרוב לארון, משא"כ עתה שנמצא באמצע, א"כ כולם יכולים לבוא מהדגל שלהם מיד למשכן. וקצת קשה דברשי' משמע שלא היו יכולים לבוא כלל בלא המשכן – אפי' ע"י היקף, וצ"ע. אבל רואים החילוק מלהגיע מיד או בהיקף, ודו"ק היטב.

ונראה דחוב קדוש עלינו לשמוח שמחת המצות בלקיחת חיוזק מכאן לתפילה ולאמונה ולבטחון.

בתפילה – שמרומז כאן לקרוב ד' לכל קוראיו – דהקב"ה מקרב שכינתו להיות בקרבנו, וכמו הלימוד ממכות מצרים לדעת שהוא ית' נמצא בקרב הארץ – ולשון בקרבנו, וכן לשון בקרב (הארץ) היינו שהוא קרוב אלינו בכל עת ובכל שעה, ומחכה לתפילתנו, ומתאוה להן – דהא עמך כולם צדיקים. והאיש תפילה שואל את עצמו – האם הרגשתי הקירבת אלקים לי טוב במנחה היום?

ובאמונה – שהקב"ה שהוא כ"כ קרוב עד שיכולים להגיע אליו אפי' ביום שמוגבל בהליכה (תחום שבת), כמו כן אפי' אלו שמוגבלים בהשגת שלהם, הקב"ה מקרב את עצמו אליהם שיכולים להאמין בו – עד אמונה בחוש.

ומעשה קטן ולימוד גדול בציוד – סמוך לכתיבת שורות אלו היינו צריכים למצוא מאן דהו, ועל פי טבע (הדברים) לא הי' אפשר כלל למצוא אותו בשעה זו, והנה על דרכינו למקום הדפוס (מקום שמלא בטחון!) לסדר דפים אלו, [נתברר למעשה שלא הי' אפשר ליכנס לדפוס בעת ההיא מאיזה טעם, אבל] על הדרך לשם מוצאנו ההוא, וזכינו לסדר כמה וכמה דברים, ורואים הקב"ה בקרב הארץ, בקרבנו ובלבבינו כל היום, ומוכן ברכתנו – המכין מצעדי גבר במלואו, וברכה עצומה היא.

וממילא בטחון – בטחון על העתיד לבוא, לדעת שגם זה יעבור – קושי זה, עיכוב זה, צרה זו, לחץ זה, הכל הכל יעבור – בטחון בד' – דהא הוא כאן על ימיני לעזור לי בכל עת ובכל שעה, נפלא. וע' בספר ח"ח על התורה דיש כמה מהנ"ל, וב"ש.

ובענין לחץ שמענו מבניו שליט"א של הר"ר אהרן הלל לעווי זצ"ל שא' מתלמידיו העיד על עצמו שקודם שהתחיל ללמוד עמו (כמלמד פרטי) ידע שעמל התורה ר"ת עצבות מרירות לחץ! ואחרי הלימוד אתו (לזמן קצר) ראה שהר"ת הן עליונות מתיקות לחיות! והבודק בעמקי לבבו יראה אי' מקומו.

ועל דרך זה (שבתחילה כך ולבסוף כך) העיד א' למדריך על שלו' בית שקודם ששמע השיחות שלו על החוב שהבעל יגיע לאהבת נפש לאשתו, ושיהא אהבה שאינה תלויה בדבר (כלל), כשהוא הלך בחוצות, הי' לו נסיונות בשמירת עינים ואחרי השיחות אין לו, ועליו אומרים אילן אילן במה אברכך? והאמת היא שכל בן תורה העמל בתורה ומתקשר באהבת התורה וישגה בה תמיד גם הוא מגיע לדרגה הנ"ל, בדוק ומנוסה (כך מעידים), וזוכה להיות דבקים בתורתו ובמצוותיו אהבה עזה ונוכח לדרגה של עתניאל בן קנז שקלע ללעט ולקיים כל התורה כולה וציוטל כל המפרעים, וקשה לו תלמידים הרבה, ורעים ואלוהים עם תשוקות שקעין מה שיש לו – לשלמותו! (ע' גמ' תמורה ט"ז), אמן סלה.

(א) ואלה תולדות אהרן ומשה – ובכ"י לכל המלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו – למה דוקא (דכן משמע) בן חבירו, ולא כל המלמד את חבירו תורה כאילו ילדו?

מו"ח הגה"צ ר' רפאל וואלדשיין זצ"ל ענה לן (נבל"ח) על שאלה זו שבן חבירו פירוש מי שכל לימודו בא מההוא שלמד עמו, משא"כ חבירו דכבר למד עד שלומד עמו אינו כאביו (ממש). ומצינו ראי' לדבריו דכך הי' בבני אהרן, הנזכרים כאן, שכל חכמתם היתה ממש רבינו, ולכן הוי כאילו ילדו, ושפתיים ישק. ולפי"ז מוכן שאין מצוי דבר כזה אלא בבן חבירו.

והט"ז שם), אלא כדי להציל הגנב מבושה וכלימה בשמים, כנ"פ (והיינו חסד גדול עבור הזולת).

יש שמחמירים לקנות דלת עם מנעול חזק עד מאד לשם חסד הנ"ל, ומוציאים ממון מרובה – והכל עבור השני, אההה כלל ישראל, חביבין ישראל, קדושים הם בארץ.

ולענין לשון בושה וכלימה שנקטנו לעיל אם אפשר לומר כאן פי' נאה שאמר א' מחשובי החשובי הלומדים בשיבת מיר (רח"מ הי"ו) לפרש ברכת האורח לבעל הבית שאומרים בברכת המזון – שלא יבוש בעל הבית בעולם הזה ולא יכלם לעולם הבא – היינו שמברכין אותו שאנ"פ שלא יקבל שום בושה במשך חייו, וכך מברכין אותו! ולא יהא הזכות הזה שכל בושה ובושה מזכה את האדם עם כפרת עונות עד אין חקר, בלי שיעור וכלי תכלית) מבקשים שאנ"פ יזכה שלא יקבל שום כלימה בעוה"ב! וברכה עצומה, לפי"ו, מברך כל אורח לפתוח הפתח לו – והאמת היא שהז"ל אמרו שנפשו חייב לו (שמו"ר ד' ב'), דבר עמוק הוא עד מאד.

ופירוש נאה פירש ועלינו להודות.

והואיל ובאת לידינו ענין מזוזה נימא בה מילתא – דיש לכל אחד לפרסם בכל דרך שהיא שאין לקנות מזוזות ותפילין אלא ממי שיש לו תעודה של סמיכה, ושתהא עדיין בתוקף. דיש עובדות על עובדות – מאות ואלפים של פסולים בין במזוזות בין בתפילין אפי' באלו שעולים הון. ויש להזהר וליזהר שאין לקנות אלא ממי שמוחזק להיות ירא שמים, דסכנת נפשות הוא – ויחשוב האדם למה אינו מוכן לקחת סתם רופא, כגון רופא של המשפחה, אפי' אם הוא מן הטובים, לעשות עבורו או עבור א' מבניו איזה אפאראציה, אפי' אפאראציה הקטן שבינותו, ואין בו סכנה כלל – אלא מה – מהפשים המומחה, למה? אלא פשוט הוא דחוששים! א"כ ק"ו בעניני הנפש!

ומצאנו מציאה רבתא בבית יוסף או"ח סי' תר"צ, וז"ל, דהרמב"ן כתב כלשון הזה – רואה אני דברך טובים ונכונים שאפי' בעסקי העולם כל משכיל בוחר לנפשו הדרך היותר בטוח והמשומר מכל נזק ומכשול ואפי' באפשר רחוק, עאכ"ו שיש לנו לעשות כן בדרכי התורה והמצוות שהם כבשוננו של עולם ואין נתיב הדרך אשר דרכו בה רבותינו הקדושים ונכונים עצמינו במקום צר ובמשעול הכרמים, עכ"ל. ודברים נפלאים להמבין, בפרט המבין דבר מתוך דבר. ובפרט עם חיוזק התמידי מדברי המסילת ישרים בסוף פ"א דעלינו לדקדק במצוות בדקדוק כמו שוקלי זהב! שוקלי זהב – לא פחות מזה אפי' כל שהוא! וכן לפי דברי המס"י (פרק ו') דכל קולא צריכה בדיקה (לבדוק שאפשר שבאה מצד היצאה"ר, ע"ש היטב), ועוד יותר לפי דברי החוה"ל (שער התשובה פ"ה, וכן בראשית חכמה שער הקדושה פ"א) שיש להרחיק מאה שערים של היתר כדי לא לעבור על שער א' של איסור. ועוד יותר לפי דברי ר' יונה על אבות פ"ד מ"ה – הלומד ע"מ ללמד היינו שְלוֹחַם הדברים שְלוֹמֵם לפי פשטות הדברים – לעשות איסור או היתר ולא מוכן לטעות (א"ה – בחוקתי תלכו! עמל אחר עמלו) אולי ימלא איסור דברים המותרים – לכן אין מספיקים בידו לעשות! ע"ס! אלא ע"מ לעשות היינו שמוכן לטעות כמה ימים וסנים! להשיג דבר קטן ולנהוג עמלנו ע"פ האמת (היינו למלא דבר חסור דבר שחסר עד עתה שמונת), ע"ס"ה, ולכלואר מקור הדברים מהאיווי – קדש עצמך צמותך – שאלה העולה – מתי אתחיל ללמוד ווי מען לרקק? (כדבעי).

ועל שמירת שערים הללו אפשר לומר דנאמרו דיני שמירת המקדש (א"ת מְקַדֵּשׁ אלא מְקַדֵּשׁ [או מְקַדֵּשׁ] – האדם המקדש את עצמו בעבודת ד'). ולענין שמירת המקדש לדורות ע' בקונטרסים אלו בפרשת קרח, ועוד חזון למועד בעוה"ו.

ולפי דברי הרמב"ן הנ"ל נראה ברור שאפי' אם יש איזה סכנה בדבר גשמי והי' אפשר לומר המירא סכנתא מאיכורא וא"כ לבאורה הי' לו לומר שא"א להשוות לדברים אחרים – אפי' אמר על אחת כמה וכמה שיש לדקדק במצוות ד' (כמו תרומ' אפי' יש עליו הכשר מהורה, וגענראטור, ומים לשבת, וחשש ריבית, וכו', וכו') ודו"ק.

(ג) (א) על פי ד' – רש"י, אמר משה לפני הקב"ה הייך אני נכנס לתוך אהליוס וכו', [א"ל] עשה אלה שֶׁךְ וגו'. מה הי' קשה למשה ר', והא הקב"ה ליוה, הי' עליו לעשות כלי שאלות לכאורה?

ע' בשיחות מוסר (עמ' כ, תכ"א, תס"ג) דדרך ארץ מכריע לפרש שאין הציווי כמו שנשמע לאזניים או שנראה לעינים, אלא צריך לומר שאמר לעשות בדרך שלא יפריע האשה אם יכנס הוא לתוך אהל שלה, ע"ש דברים עמוקים ונעימים להמחפש לעשות רצונו ית' לפי מה שהקב"ה רוצה ממנו. ולימוד לכל החיים – יום ביומו.

ועוד דרך נראה לומר – דמי שמוכן ללמוד עם בן חבירו, שהוא, לכה"פ עשרים שנה יותר צעיר ממנו, א"כ אין זה אלא במסירות נפש, כגון זה נחשב כאילו ילדו, דעמלות היא, משא"כ ללמוד עם חבירו, כל א' נחנה בשוה, ודבר עמוק הוא, כ"כ.

וע"ע בחכמת שלמה בתחילת שו"ע אבן העזר לענין לצאת יד"ח מצות פו"ר עי"ו, שכיון שכאילו ילדו הרי נולד לו בן! מזל טוב! ע"ש היטב. ע"ע בגמ' עירובין (נ"ד:) במעשה דרבי פרידא דלמד עם התלמיד כל דבר ודבר ד' מאות פעמים, ופעם א', מהמת היסח הדעת מצד התלמיד, למד עמו ח' מאות פעמים! ולפי החשבון של הח"ה שאפשר לומר מאתיים תיבות במינוט א' (ואין להקשות דהרבה אינן יכולים להספיק כ"כ, דו"ל) לפי זה בלימודו עמו נמשך כשיעור ב' מינוט על כל תיבה ותיבה – יוצא דאם למדו שתיים עשרה שעות רצופות בלא שום הפסק כלל הספיקו כולי האי ואולי עמוד א' בגמ' (וזה בדף שאין שורות ארוכות אלא קצרות בלבד) וזה רק אם לא הי' צריך להסביר לתלמיד פירוש הדברים, אלא לקרוא התיבות בלבד! אבל עם הסבר (וכן משמע ברש"י שם דהי' צריך ד' מאות פעמים להסביר הפשט על כל חלק וחלק עד שהבין הענין!) א"כ יש לומר דלא למדו אלא אולי ב' שורות במשך יום שלם של י"ב שעות שלימות! ועוד לזאת דלא הי' זמן לרבי פרידא ללמוד עם אחרים כלל! אלא כל ישיבתו היתה תלמיד א' – ותלמיד עם ראש נפלא (!), ומה הכריזו מן השמים לרבי פרידא (ע' רש"י שם) אחר שלמד עמו השמונה מאות פעמים הנ"ל? – שיכול לבחור – או להיות עוד ד' מאות שנה או שיוכו כל הדור לעוה"ב!

מסירות נפש ללמוד עם הזולת משתלם באופן נורא. וכן תורה שלך משפיע על כל העולם כולו! (ע' בנפח"ה שער א' ושער ד', ודברים שמחין הן לכל לב משתה תמיד!)

עוד דיוק כאן הי' אומר הגר"ה שמואלביץ זצ"ל לחזק לכבות – דרואים שהפליגו בגדלותו של רבי פרידא ויש לדייק ששמו הי' רבי פרידא ולא רב פרידא, והיינו שהי' לו סמיכה – ראוי לגדלותו, ואפי"ה הקריב מזמנו ללמוד עם ההוא! – והקשה הגר"ה זצ"ל מה עם גדלותו של התלמיד שהי' מוכן ללמוד ד' מאות פעמים כל פרק ופרק (ע' רש"י שם) ולא התיימש, ולא הלך לעבוד וכו', אלא נשאר בישיבה! ולא מצינו שהפליגו חו"ל בגדלותו! אלא אמר הגר"ה זצ"ל שדבר פשיטא שתלמיד יעשה זאת, דהא תורה היא וללמוד אני צריך! ההידוש הי' הרב! ולימוד גדול הוא, וחיוזק נורא להמשיך בכולל כל ימי חייו.

שו"מ ברמב"ן דמשמע דגרס ברש"י כל המלמד חבירו תורה. וא"כ לא מתחיל קושיא דידן.

וע"ע בגור ארי' דמקשה למה לא אמרו שכל ישראל בניו של משה רבינו – ומתריץ דלכל ישראל הי' מצווה ועומד משא"כ עם בני אהרן על מה שלמד איתם יותר משאר אדם – על זה נחשבו בניו – ונפ"מ לנו, למסור נפשותינו (וכל זמנינו) להזולת אפי' יותר מן החיוב! ותפילתינו שנזכה לזכות את כל כלל ישראל, אמן סלה.

ובענין הנ"ל ע' בשיחות מוסר (עמ' שע"א – שע"ב) על הא דאמר הקב"ה להושע – בניך חטאו. וענה העבירם לאומה אחרת. והי' טענה עליו – וק"מ מה הי' הטענה דהא סברא פשוטה היא, דאם אינם כדבעי או צריך לחפש הנכונים. אלא הסביר הגר"ה זצ"ל שכשאמר הקב"ה בניך חטאו נעשה הושע אב של כל א' וא' מכל כלל ישראל, גזח"ב! ואבא לא אומר כן, והקשה שוב – אם נעשה אב איך באמת אמר כן? ותירץ דנעשה אב בלא צער גידול בנים, וא"כ חסר באהבתו לבניו ואפשר לו לומר סברא כזו, אבל יש טענה על מי שאומר כן דלא נכון לענות כן, ונפלא נפלא הוא.

ועל כל אב ואם להודות לד' על כל קושי, כי זה מקשר אותן לצאצאיהם קשר הדוק עד מאד! ודבר עמוק הוא עד מאד, עד מאד. ומובן לפי דברינו לעיל שרק הלומד עם בן חבירו, דמוסר נפש עליו, ובא לו בקושי, הוא נעשה לו בן! ומתוק הוא עד מאד, ועלינו להודות. וע"ע באורחות צדיקים שער אהבה, כ"ש.

(ב) הקרב את מטה לוי וכו' וסרתו אותו – רש"י שמירת המקדש, ע"ס. ולכ' ודאי כלל ישראל צוטחים דל' ואינם מחפשים או לריכים שום שמירה מאויבים וכו' (ובין מה הנעילה האמיתית אינו עם מפתח דלת כלילה, אלא תפילתו הנעילה צויה"כ!) – ומה טעם המלה כאלו?

ע' ברש"י דשומרים שלא יקרב זה, וא"כ מובן דזה מעשה חסד (גדול) להציל את הזולת מחטא, וממיתה בידי שמים. ונכחו כן נראה דצריך להיות הכוונה בנעילת הדלת כלילה – לא שמעשה זה השומר, דודאי אך ורק הקב"ה הוא השומר (ע"י המזוזה, ע' בטור יו"ד סי' רפ"ה הל' מזוזה,

ומענין לענין באותו ענין ליוהר **בכבוד אשתו** – א' שאל עצה בענין השל' בית שלו (ע' לעיל בתשו' י' בענין לשמוע שיהיה ממדריכים בשל' בית – אם מובהקים, וכגון הגר"מ בראווערמאן שליט"א או הגר"ד לוי שליט"א שיש משניהם בקול הלשון על של' בית ועל חינוך ילדים, דברים חשובים **עד מאל**, ומי הפתח שמאכלד מה שנותנים לו (היכולת לשמוע וללמוד דרך לעשות כדעני בחיים, ואינו מטה לחון לשמוע)?! ונלשאל אותו על איזה מדריכים מותר לשמוע דבריהם) – שאשתו הלכה לשבות אצל א' מהבנים כיון שהשכינה נסתלקה מביתם ע"י מריבות התדירות, ר"ל. והוא טען שהוא צודק במה שלוחם עמה – דהא היא צעקה עליו, וכחוצ ציוה לה לבקש ממנו מחילה לא צייתה לו! נסינו להסביר לו שזה קשה עליו יותר ממות, ועליו לדעת שהנהגת האשה כלפי הבעל תלוי **כל כולו בהנהגת הבעל** – וכדברי הגר"ה ש. זצ"ל דמאמר חו"ל (יבמות ס"ג). עה"פ **עזר כנגדו** (בראשית שלישי) **זכה** עזרתו **לא זכה** כנגדו היינו שאם הבעל **זוכה** לעשות חיובים שלו אז היא עוזרת, אבל אם לא זכה היינו שהוא לא זך, אלא נהג שלא כראוי לו, א"כ היא **ממילה** (אפי' בעל כרחו) כנגדו, דכן המביע הקב"ה **בטבע האשה**!

וא"כ הבעל צריך לחקור ולדרוש – במה הטא שגרים שאשתו מתנהגת כנגדו – **נגד רצונו**, או אינה מכבדת אותו כשר או כמלך החולך בתאות לבו (ע' ברמב"ם פט"ו אישות ה"ב) – **הכל תלוי בו** – הוא אשם, **ולא** היא. ההוא לא שמח בדברינו (כלל).

והצענו שכדאי לו להתייעץ עם הר"ה ג' ר' משה בראווערמאן שליט"א שהוא מנוסה מאד בהשראת שכינה בבתי של כלל ישראל. ההוא אמר – אם הרב הזה יגיד שאני אשם אני אתן לו ב' בעימות ואילך! דהא הכל מצדה – היא אשמה – וראי' לכך שלפני עשרים שנה כשהלכנו להתייעץ אצל הרב פלוני זצ"ל, ואני אמרתי לו שאני לא בשמחה. הרב הגבי' את עיניו והסתכל עלי' ואמר – **היא אשמה שאתה לא בשמחה**. ומאז ה' ההשקפה שלו שהיא גורמת לו שיהי' לו לא טוב בחיים (והא דכתיב **לא טוב היות האדם לבדו** [שם] הוא למד שהרבה יותר ויותר לא טוב כשנשוי – ר"ל מהאי דעתא!). לא הכרנו שם הרב שאמר אבל ידענא נאמנה שבעל זה לא הבין כוונת הרב (ולכאורה הרב אמר המשפט הנ"ל בלשון תמי' ולא בפסקנות, אבל אדם שומע מה שהוא רוצה לשמוע, כידוע – ע' בגמ' גיטין מ"ה, מעשה דרב עיליש ודברי **השיחות מוסר** עליו (עמ' רמ"ה, שמ"ה, והבן).

שאלנו את פיו – מה עזר לך ההשקפה הזאת? רק **רע** (לך) **כל חיות**! אבל אם אתה מוכן לשנות את עצמך ולחפש איך לכבד את אשתך, ולמצוא במה הטאת או תחזור השכינה לתוך ביתך! עוד להנ"ל כששאלנו את פיו איך אנחנו יכולים לדבר עם בנו שהתחתן בימים אלו, אמר שלא יודע כי הוא גר בעיר אחרת רחוק ממנו ואינו עונה הטל. ואינו רוצה לדבר עמו, והמבין מבין למה, ואכמ"ל.

ומבקשים אנחנו – נא להתפלל עליו שיהא שלו' בתוך ביתו ונשמע רק בשורות טובות **תמיד**. נחסדי ד' פגשו אותו הקצווע! והצנו שחזרה השל' בית לביטם צנסי נסים, ונלכה פקוט שהי' ע"י אלו שהתפללו עבורו כלילתא הכל, וישר כח! לשמחה גדולה היא לנו עד מאל!

עוד חבר טען לפנינו שאשתו גורמת חורבן בביתם – שצועקת תמיד, ועוד לזאת שיש לה עבודה פלונית אבל אם היתה עושה את כן וכך היתה מרוויחה יותר, וזה **מרגיז אותו מאד** שהיא לא רוצה לעשות כנ"ל ותרויח בשבילו הון!

נסינו להסביר לו שאין הפרנסה מבשר ודם אלא **מאת ד'** – **וכל** ומה שהיא מרוויחה תקבל **בשמחה** ותקבל בהכרת הטוב **עצומה**!

אבל ה' נראה שנפל על אזניים אטומות, ושוב בקשה להתפלל עבור זוג זה ג"כ ששכינה ישרה ביניהם, יישר כח. ועל כל אחד בביתו לבדוק אם הוא יכול לקרב את אשתו ולכבדה יותר מגופו, (כדברי חו"ל יבמות ס"ב, ונפסק ברמב"ם [פט"ו אישות ה"מ, ע"ש, והגר"ה שמואלביץ זצ"ל ה' מאריך בזה הרבה – בפרט בזה שהרמב"ם שינה סדר הדברים – דבגמ' איתא **אוהבה כגופו ומכבדה יותר מגופו**, וברמב"ם להיפך – ותירץ שהרמב"ם בא להגיד איך **מגיעים לקיים ב'** הדברים, וזה ע"י שמכבדה יותר מגופו, היינו שיחפש **מעלותי**, דאין כבוד כמותו (וידוע שהאלטער מנאוואדאק זצ"ל כתב על אשתו **ג' אלפים [בן 3000]** מעלות של אשתו, ומתי אתחיל גם אני?) ועי"ז **יבוא לאוהבה כגופו**, ועוד, ולא מצאנו כעת בשיחות מוסר עליו אבל זכור לנו שהי' מאריך כאן הרבה דברים עמוקים ומגביהים), ושל' על ישראל. ובפרט לכבדה בימים אלו ימי הספירה **דכל א' חייב לומר** – **דכל א' חייב לומר דשלי ושלכם שלה היא**!

ואם אפשר להוסיף עוד זוג בתוך הבקשה להתפלל עליהם – שהבעל בא בטעות שאשתו מרגישה שהוא מאוכזב ממנה, וזה גורם לה לער גדול, והוא אוזב עזות איך אפשר לשפר את החיים שלהם. בהמשך הוא אמר שלמעשה הוא צריך לעשות הביטול ואפי' וכל הכביסה, וכל סדר הבית, מיד שאלנו האם אתה עושה את זה **בשמחה**, והוא הודה שלא, בכלל לא, חוץ שלא זו הדרך, ועוד שרה"י שליט"א שלו אמר פעם על של' בית שהוא הרבה חכמה וקצת מלאכה – ואכלו זה הרבה מלאכה – היתכן? והמשך לשאול למה הוא התחתן? כך ה' יכול ללמוד שעות על שעות בלי עול הבית עליו, ומה ה' חסר לו בחיים?

נסינו להסביר לו שרלון הקב"ה שאדם יעשה חסד בעולם, וכדברי הגמ' שכל מי שאומר אין לי אלא תורה (בצל חסד) אפי' תורה אין לו (יבמות ק"ט:), ועוד כתיב **עולם חסד יבנה** (תהלים פ"ט ג'), ועיקר החסד הוא צדיות של אדם – דשם הוא **לשם שמים** (שאף א' לא נעשה גרויסע בעל חסד מפורסם ע"י חסד שעושה בתוך ביתו, ועוד לזאת שאין קום ד' שיקבל חסד נגד החסד שעושה – משא"כ בעולם שהדרך הוא בגדר גומלים, כידוע וחוץ מהגר"א גינזבסקי זצ"ל ואכמ"ל), ואם זה מנת חלקו לעסוק בעניני הבית צריך להכיר הכרה ברורה שכן רטנו ית' וא"כ עליו לעשות בשמחה דהא בכל פעולה הוא עושה עתה מה שהוא נצרך בצדו! וזה תקנת נפשו, ואם יעשה **בשמחה**, שמחה עצומה, ממילא אשתו לא תרגיש כנ"ל, אלא תראה קזה לא קשה לו, וזה יתן לה החשק להתגבר על ההגבלה שלה בענין, וישתנה כל מהלך החיים.

אבל עדיין לא ראינו שנכנסו הדברים תוך לבו, ולכן מבקשים מהקוראים החשובים (ביותר!) להתפלל שהקב"ה ישרה שכינתו בבית זה. יישר כח!

ובעצם הענין הגר"ד לוי שליט"א (פלא יועץ) מסר שבעין שלש רבע של כל חתונות יש קושי בשל' בית, ר"ל! והוא המשיך שאין זה כ"כ פלא כיון שטבע האיש וטבע האשה כ"כ רחוקים א' מן השני שהפלא הוא שבעין רביע כן מלליחים לשורות שכינה בביתם!

ויסוד היסודות שהוא האריך עליו בכל השיחות (שוב כדאי מאד לשמוע בקול הלשון, שלו ושל הגר"מ בראווערמאן שליט"א, כדאי מאד!), הוא להיות מוכן לתת, לתת ולתת ולתת, ולא לקחת! לתת קאמפלעמענטען (שכחים על שכחים) בלי הפסק (לרוב בחכמה, לפעמים חכמה יחירה) אבל עוד ועוד ועוד, ואין לאיש לומר שאין זה לרוב, ואינו מלומד בכך, וא"כ לו, אין קום תירוץ – זה עבודתו שלו, זה וסבלנות! תשמע ותחי נפש! האם שיבחת את איתתי היום??

(ב) איזה לימוד בבטחון טמון בדברי רש"י הללו הנ"ל? נראה דרואים שאין אדם צריך לעשות כל המעשה, אלא אפי' לעשות דבר שלא מהני נמי די והותר [לעמוד חוץ לאהל א"א לדעת כמה תינוקות בפנים וכו'] – דהא בין כה הכל מעשה ד', ואין אנחנו אלא באילו עושים! אלא אם עושה משהו (אם אפי' זה) די בכך, ולגבי השאר סומכים על הקב"ה – **בטחון ובטחון** עוד ועוד.

(ד) **משה ואלהן ובניו** – רש"י וסמוכין להם דגל מחנה יהודה וכו' ישפער וזבולו וגו' – מה הלימוד מכאן **לכל החיים**? (בפרט בענין בחירת דירה למשפחה) וגם מקום בישיבה, ומקום לקצוע תפילתו, ובאיזה שולחן לשבת בחדר שאוכלים בישיבה בין בחול בין בשבת?

רש"י **טוב** לצדיק **טוב** לשכנו – **יפוד גדול הוא**, ועל המחפש דירה לעצמו או לבניו, או מקום לשבת בישיבה בלימודו ובתפילתו וגם באכילתו, ומי יהיו חברי חדרו! ליוהר **מאד** ביסוד זה, וכמו כן שאר דברים, ואחרי ההתונה כשגרים רחוק מהישיבה לראות לבחור מקום שמגדלים בו תפלה, (ע' בגמ' מוילה כ"ז), **דהרבה תלוי** (לדורי דורות) באיזה מקום שקובע תפילתו (בין בחול בין בשבת). בבואם עליו לבדוק מי הם **השכנים** – ועי"ז אשרי חלקו בחיים.

ומה נעים (ומירות) להביא לכאן דברי האבות דר' נתן פכ"ט ז' – הוא (ר"ש בן אלעזר) ה' אומר כל השוקד עצמו על ד"ת מוסרין לו שקלנים כנגדו, וכל הבוטל מד"ת מוסרין לו בטלנים כנגדו, ולכסוף באים עליו וכו' (ע"ש צרות נרוות, ר"ל, א שרעקו), עכ"ל. ונראה דלולי אפשר לומר לאם אדם רואה שצאים אצלו מטרידים או באים לשבת אצלו אלו שפותחין הגמ' ומיד מדברים באיזה דברים נחולים (??) כגון מה נתנו לכוול בחתונה זו, או דברים חשובים (??) כגון מי ה' אכל החתונה זו וכו', ועוד ועוד כהנה, ר"ל, יש להמציץ להחזון איפה ביטלתי היום (וכגון שנסע כביכול למרחוק בכל הדמויות שלו באלמנט החוס' וכדו', או איזה קנאה שפתס לבו והסיה דעתו מן הלימוד, ד' ישמרנו! או איזה מחשבות קוה על עצמו ומלכו – שהוא כ"כ נעבדך (מסכן) קזה לא הולך וגם זה, חס מלהזכיר! ודהא **די לחי במה שהוא חיו** וכלשון רש"י על הגמ' בקידושין (פ:) ד"ה מה יתאונן אדם חיו. למה יתאונן אדם חיו למה יתערעם אדם על הקורות הבאות עליו אחר כל החסד שאני עושה עמו שנתתי לו חיים ולא הבאתי עליו מיתה: וכי גבר על חטאיו הוא. שלא חטא לי ובצדקתו הוא חיו בתמי', עכ"ל רש"י הקדוש! והלימודים

הגדולים שעלינו ללמוד אין להם סוף! אשרי אלם אשר לא יסכחך ד'! (וצפרט השומר את עצמו להתחבר ללדיקים ובני עליהם). (תמיד).

טו) חמשה וששים ושלוש מאות וחלף – ע' רס"י דמשה ר' שאל כיצד אעשה, דכל א' יאמר שהוא מפדוי לזים – אלל מה עשה משה ר' למעשה, ומה אפשר לנו ללמוד מזה לענין כבוד האדם?

לכ' ה' לו לקחת מאתיים ושבעים ושלוש פתקין ולכתוב עליהם ה' שקלים, ולבללם עם השנים ועשרים אלף פתקין ריקנים, ואלו שיצאו ה' שקלים ישלמו הכסף. ולא עשה כן אלא כתב במאתיים וכו' ה' שקלים, ועל העשרים ושנים אלף (!) כתב בן לוי – למה טרח מירחא יתירה זו – שעות על שעות, אם לא ימים על ימים לכתוב בן לוי רבבה פעמים!?

אלא נראה דהיינו טעמא דעשה כן מפני כבוד האדם – דלקבל דבר ריק חסר – במשהו שבמשהו – מכבודו, ולכן ה' בראי כל השעות, כל הימים שיקח – דהא ע"י זה מחלק כבוד להזולת ומרוממו. נפלא נפלא. ועלינו לקחת לקח, בפרט בימי הספירה הללו, זמן מיועד ומיוחד להתחזק בכבוד הזולת – לחשוב על ההרגשים שלו – עדינות הנפש מחייב מחושבה.

טז) אל תכריחו את שבת משפחת הקהתי מתוך הלזים – והא לכסוף, אחרי דורי דורות, לא ידעו מי הן שבת משפחת קהתי – ומה כל הכתוב ללמוד לנו להזהיר (ולחזק)?

ע' בספר מדרגת האדם (דרכי בטחון סוף פ"ט) דהציע שזה הפסוק הוא המקור לדברי הרמב"ם (בסוף הל' שמיטה ויובל פי"ג ה"ג) דלא שבט לוי בלבד אלא כל באי עולם וכו' נתקדש קדש קדשים – הכשיש אלו שיבחרו ליבדל ולעמוד לפני ד' הם נעשו שבט לוי – שבט הקהתי ממילא מובטח שישאר שבט הלויים לעולם. וזו החובה הנמשכת מפסוק זה. היינו חוב על כל א' לנסות להבדיל ולעמוד לפני ד' ולפרוק מעל צוארו עול חשבונות רבים אשר ביקשו בני אדם, וילך ישר (כל א' לפי כחותיו, וטמון כאן חלק של קבלת התורה, והוא החלק הנקרא קבלת רב להיות לו רבו מובחל לכל הימים – דבלא זה אי אפשר לילך ישר – א"א בשום צד, בשום אופן, כלל, כידוע, וע"ל סוף תשו"א) דע"י אלו הוא ממשיך שבט הקהתי עד עולם, עש"ה, ונפלא הוא עד מאד.

ועלינו לבטוח בד' והוא יתן ויחזור ויתן לנו תמיד בכל יום ובכל עת כל הצריך לנו – בלי דאגות מציידנו כלל וכלל, אמן.

יז) קורין בהפטרה (בשנים שאין שבת זו חל בערב ר"ח) – וארשתך לי באמונה וידעת את ד' – וכתב המלכות על זה, וז"ל באמונה – בשכר האמונה שהאמת בגולה להנחתה שעל ידי נביאיו, עכ"ל. מה חובתנו באמירה זו כל בוקר בהנחת תפילין?

חידא לבוון במה שמוציא מפיו! והמקבל על עצמו (בל"ג) לא לומר פסוקים אלו (וכן מה שקודם להם) אלא בקריאה בתוך הסידור אשרי חלקי לעולם (ארשתך!).

ויש כאן מושג חיוזק באמונה בכל יום ויום – דאע"פ שאנחנו בגלות חמר, מאמינים אנחנו שנצא לחירות – בקרוב.

ודרך לחזק באמונה היא לראות כל השגחה פרטית בחייו (ולא מספיק לשמוע מעשים שקרו לאחרים, דאע"פ שמוסיפים אמונה ובטחון ויראת שמים! אבל דוד המלך גילה לנו – מבשרי אחזהו). ואם אפשר לנו לפרט השגחה שראינו בשבוע זו בשנת תשע"ט, וממנו ילמדו כל א' להתחזק ולראות בחייו יום יום בעזרת ד' ית' – והמעשה שהי' כך ה' – היינו צריכים לסכום כסף לא קטן לסדר כמה ענינים בבין הסדרים. וידענו שזכינו לכעין תכלה פרוטה מן הכיס בעזרת ד' ית'! (ע' סנה"צ ז').

חשבנו שצריכים בטחון! אבל ה' צד לבקש מא' בישיבה הלואה לזמן קצר (ולמצוא אותו ושיהא לו כסף גם טעון בטחון אבל אינו כדרגת המצפה לקבל מידו הרחבה של הקב"ה, כידוע). למעשה ההוא לא ה' במקומו, וזה נמי גם דמותיך עצום הוא, ובחסדי ד' נסתלק הנסיון לבקש ממנו הלואה, ונשאר לנו אך ורק צפי' לישועת ד' – בלתי לדי לבדו! כבר ה' חצי שעה לפני בין הסדרים ועדיין מצפים, ולא שואלים שאלות – מה יהי? – אלא לומדים!

בא א' אצלינו עם כסף מלא בידו, ואמר שא' מסר זה בשבילך אתמול ושכחנו לתת לך – קח נא. וכיון שאנחנו פוגשים אותו בכל יום בין הסדרים ה' עוד חידוש (עצום) שהוא הביא לנו באמצע הלימוד, אלא ראינו שיש בעל לבירה! ומודים אנחנו לו על זה ועל כל העבר, וצועקים על העתיד לבוא. ומקוים שנזכה לקחת לקח ולא לדאוג כלל – וכדברי אר"מ הכ"מ – זארגאך נישט אויף גורנישט!

ס

שייך לאות ז' בדברי חיוזק לקמן

מצאנו מציאה רבתה ע"י א' מחשובי תלמידי ישיבת מיר הק', ומקורו ברוך ונ"י – מכתב מאת הר"ה ר' שמשון פינקוס זצ"ל:

אחי ורעי בני הקהילה הקדושה, וכו' עליהם יחי'

נפשי בבקשתי לכל על ענין שאני מצטער עליו עד עומק דכדוכה של נפש אמרתי אשיח לפני אחובי רעי, אולי בקולי ישמעו וירווח לי.

לאחרונה נתרבו בתוככי קהילתנו הקדושה בעלי מכוניות*. ונפשי יודעת מאד ומבשרי אחזה שהוא רעה רבה וצרה גדולה מכמה וכמה סיבות*. אשתדל כאן לפרט מעט מהן. ישמע החכם ויוסף לקח להתרחק מזה וכל הדומה לו!

י.אם לא מצד ההכרח הנמור ממש!

א) כמה שבהו החז"ל התנא רב, שלא הסתכל מעודו חוץ מארבע אמותיו. אנו אין לנו שייכות למדרגה זו אבל כל דור לפי ענינו. לא להרחיב הד' אמות במאות קילומטר! היקף קומת האדם גדול ועצום הוא מסוף העולם ועד סופו והאדם מתאווה בטבעו להרחיב היקף חייו. ללכת לראות ולדעת ולכבוש שטחים יותר רחבים. אבותינו טיילו מעולם לעולם, מהיכל להיכל ומקדושה לקדושה – ואנו עם כח רחבות זה, מטיילים ממקום למקום מעיר לעיר, מגשמיית לגשמיית*, ממקום של טומאה ונסיונות למקום חדש עם נסיונות אחרים. בעל מכונית מרחיב היקפו בעניני העולם הזה ככל כפליים. הוא מוצא לעצמו כל מיני אופנים להרוויח, לערוך "קניות בזול". שמירת העיניים יורד פלאים*, ולעומת מאות הקילומטרים שהוא גומא, היקפו בקדושה יורד פלאים*. כל בעל דעה יודע פשטותם של הדברים עד היכן מגיע. ומה שנראה לדעתו בלי ספק, שגדול בתורה אמיתי עם מכונית* הם תרתי דסתרי גמור, וגם לכל אחד ואחד, יהודי או אפילו להבדיל גוי, ת"ח או ע"ה, המכונית היא ירידה עצומה.*

ב) (פ' וישלח) "וירא יעקב מאד ויצר לו". וברש"י – וירא שמא יהרג ויצר לו אם יהרוג את האחרים. בחיים המודרניים שלנו אנו תמיד תחת "וירא" מהמכוניות המשתוללות ר"ל ושאר הסכנות אשר "התקדמו" ע"י המדענים בדורינו.* אבל למה להוסיף על זה "וירא לו" שהוא סכנה גדולה יותר, ד' צבקות יגן עליהם – כן תגן על עמך ישראל בשלומך.

ג) המכוניות מביאות אתן הוצאות עצומות,* ואי אפשר בשום אופן לתאר עד היכן הדברים מגיעים. והשפלות והחטא שנגרמים מהחובות ידועים.

הערות:

הקדמה – אם אפשר חוץ מעצם הדבר שהזהיר עליו, ודבר נורא הוא עד מאד יש לקבל עוד חיוזק מדברי הרב זצ"ל להתייחס כל דבריו גם לענין הטל. הנע ונד עם האדם, הכלי המבטל כל רציפות הלימוד, וברשות העולם הקוראים נפרט כאן ההשוואה בכל חלק וחלק (וברור לנו שכך ה' כותב אם ה' חי בתקופה זו):

א נראה דכמו כן מרגישים אנחנו בצער גדול על הצרה שבני תורה מתפתים לרכוש כלי זה [הפל]. (הכל מדובר במה שנקרא כשר, ופשוט).

ב וכלשון המשגיח דליקווד הגר"מ סולומון זצ"ל שלא ה' צרה לכלל ישראל בכל הדורות כמו צרה זו! של הפלעפון הנפוץ (שוב – הכל מדובר במה שנקרא כשר).

ג אולי מי יתן לבו וימעט השתמשות בכלי הנ"ל או ינזור לגמרי – אולי ירחם ד' עלינו.

ד רוכשי כלי הנע ונד הנ"ל, עד כמעט א"א למצוא מי שבן חורין אמיתי.

ה נראה דרמז כאן למה שאנחנו מוסיפים בהערות אלו, ודו"ק.

ו יודוע שצריך דעת תורה אמיתי וכלי נגיעות מצד השואל למצוא דרך (רק) להתיר השתמשות בכלי הנ"ל.

ז או דרך לדעת מה שמתרחש בריחוק מאה או אלפים ק"מ. וכן הדרך (בדרך כלל) המשתמשים בזה שלא שומרים על עינים כלל, כידוע.

ח והנסיונות בכ"כ קווים שמתקשרים לכל טל. פחד נורא הוא דמתפתים לשמוע מה אומרים, והחורבן נורא ואיום הוא.

ט ואין גשמיית כמו דברים בטלים (שנמצאים לרוב ע"י הנ"ל, כידוע).

י והכל כנ"ל האדם מזמין נסיונות בלא שיעור.

יא וכן"ל.

יב וכל א' יבדוק בעצמו השינוי בחייו מלפני שרכש ללאחרי, ופחד הוא.

יג קשה לנו לומר כן כאן כיון שיש חשובי העם שיש להם אבל הגר"ח גריינמאן זצ"ל כבר אמר שמי שיש הכלי הזה עמו (וצ"ע אם אינו עמו ממש ואין לו גדרים בהשתמשות) אינו יכול ליגדל ת"ח, ודו"ק.

יד ע' הערה י"ב לעיל.

טו וידוע שהסכנות הכלי זה מביאים רבים הם, והנסיון יוכיח.

טז כל מה שחשובים שמרוויחים מאבדים הון, בדוק ומנוסה.

והנה הצער שלי גדול בזה כפליים, כאשר ידוע לי כי בשלי הרעה הגדולה הזו שיש לי מכונית, ורבים לומדים ממני. וע"כ אני בא כאן לגלות דעת ולהתחנך לפני הציבור אל תביאו עלי עונש זה. המכונית שלי היא אנוס על פי הדיבור בכמה חובים כלפי יחידים וציבור וענינים שא"א לפורטם, כבר בקשתי משלשה גדולי ישראל שליט"א ואין מתירין לי לזרוק המכונית. מפני כך אני חייב לסבול בכמה אופנים, אבל לכם אחי אני פונה, אם יקפוץ אדם מן הגג כדי להציל איזה ענין מוכרח, וע"כ כך שבר ידיו ורגליו ויצא הכה ופצוע וכי נלמד ממנו לעשות כן גם אנחנו בלי החכמה ההוא. וכו'. וע"כ אני מבקש מכם חסדו על נפשותיכם. תתחזקו בתורה ויראת שמים טהורה מי שחשקו להרחיב חיקם היוו יטייל בפרדם הש"ס, ומי שצריך איטו מפני לקצר דרכו, אדרבה זה מרחיק הדרך ומרחיב החוצאות. הוץ מאלו שבאמת ההכרח מחייב אותם לזה.

אלו דברי המצטער ומבקש בבקשה גדולה שמוחה ועצומה, להתגבר למנוע מהעניין הנזכר."

ממני אוהבכם, קטן שבחבורה, שמשון דוד פינקוס רב קהל עדת חרדים אופקים. עכ"ל, האם צריכים דברים יותר מפורשים מאלו ליוזרה מזה ומכל הדומה לו?

ולדברים נפלאים זכינו באייר תשפ"א בענין הכלי הנע ונד - הפל, א' מחשובי הקוראים (רא"ש הי"ו) שאל לנו - שהיות שמוכסח שמי שיש לו כלי זה א"א לצמוח ת"ח כדברי הגר"ח גריינמאן זצ"ל - וצ"ע על איזה דרגה השתמשות דיבר אבל כלל הוא, וכמו כן דברים הקדושים של הגר"מ סאלאמאן זצ"ל שמי שמחזיק בכלי זה - מה שלא יהא - איזה תירוצים שימצא להצדיק רכישתו ותשמישו - אבל דבר ברור - קלאר! ער ליגט נישט אין לערנען, ער ליגט נישט אין לערנען! (הוא לא שקוע בלימודו). וההוא העיד על עצמו שאע"פ שהוא גודר גדרים על עצמו אפ"ה מכיר בבירור שזה גורם שאין ראשו שקוע כולו בתורה, ולא רק ראשו ורובו אלא כל כולו דבוק בו, והיצר לא נותן לו להפרד ממנו - ובפרט שהוא משתמש בו להפיץ תורה - תורה של ההוא ז"ל, ושל ההוא זצ"ל - האם באמת עליו לסלק מרשותו?

תשובה שלנו - שיש כלל - בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו (מכות י) ובכל דבר אפשר למצוא דרך אחרת במקום השתמשות בכלי הזה שמשעבד בעליו להיות עבד למן.

ואפי' בהפצת תורה - שאם משתמשים עם דרכים שלא מונעים שמיין - עליי - אלא רק עם דרכים נקיים לגמרי - זה רצונו ית', משא"כ אם יש חיוק וחורבן - אין אנחנו אפטרופסים לתורה, וכלשון הבית הלוי כשאמר שיש לסגור ישיבת וואלאוין! (והתם הי' ג' מאות תלמידים וכולם בני עליי) - רוב רובם למדו ח"י שעות ביום, וגדולי עולם היו שם רה"י ור"מ וכו' - וסגירתו מנע הרבה תורה - אלא כלל הוא - אם בטוהרה אז זה תורה, ואם לאו לא.

ישוב ושוב בקשה - נא להתפלל בעדו, כי הוא יכול לגדל להיות גדול בתורה ולהשפיע לטוב על כל כלל ישראל, ונשמע אך ורק בשורות טובות וישועות, אמן סלה.

ויש לזכור דברי הגר"מ מלאך שליט"א - כשאחד שאלו - מה עלי לקבל בעת הזאת (אייר תשפ"א) אחרי האסון הנורא - ענה לו כמותק לשונו - מה שאתה רוצה שאני לא אגיד לך - זה תקבל! ונפלא הוא עד מאד. ונזכה לעשות (ריינע!) רצונו ית' תמיד, אמן.

ולענין אות ה' לעיל נביא דברי הספר הנורא שערי אורה (הבית יוסף מביא אותו לענין קידוש לבנה אחרי ז' שלמים, ופסק כן להלכה בשו"ע, אע"פ שלא נמצא הוראה זו בשום מקום אחר, כ"ש, והי' א' מגדולי עולם, ומובא דבריו בסידור שערי רחמים מאחד מתלמידי הגר"א - רבנו פנחס מפאלאצק זצ"ל, וז"ל: ק-ל עליון וכו', אף שאין רצוני להאריך מכל מקום לאהבת התועלת אעתיק מה שמוכח בספר שערי אורה (תחלת שער ז') על שם זה (אף על פי שאין זה לשונו ממש) (וז"ל): השם השביעי משמות הקודש הוא שם הנקרא ק-ל וכו'. כי שם ק-ל אמונה על החסד והרחמים, והוא סוד המדה אשר ירש אברהם אבינו ע"ה באמרו ויקרא שם בשם ד' ק-ל עולם (וירא ששי) ועתה צריך אתה לדעת, כי בסנהדרין גדולה הנקראים אלהים יש ש"י מחנות של מדת הדין משוטטות בעולם, וכל

מחנה ומחנה מהם גומר הדין בכל הדברים שהוא ממונה בין לטוב ובין לרע. ואלו המדות כולן שואכות לטוב ובין לרע. ואלו המדות כולן שואכות ומושכות להן כל מיני העושר והטובה שמונעין על פי הדין מן הרשעים, וכל אוצרותיהן מלאין כל טוב וכל מיני עושר ונכסים וכבוד ונקראים כולם י"ש. וכל אלו האוצרות גנוזים ומוכנים לצדיקים לעתיד לבוא, ועל זה נאמר להנחיל אהבי י"ש ואצרתיהם אמלא (משלי ה, כא). וכשאלו השלש מאות ועשרה מחנות יוצאין מבית דין הגדול ומשוטטות בעולם לגמור הדין בחוטאים, מהם שוללים, מהם בוזזים, מהם פוצעים, מהם עוקרים, מהם מנגעים, ומהם מביאין כמה מיני חלאים, כל מחנה ומחנה הם גומר הדין שפסקו על כל ברי' וברי', והכל באמת ובאמונה ולא מוספין ולא גורעין על מה שנגזר בבית דין הנקרא אלהים שהוא אלקים אמת.

ודע כי למעלה מכל אלו המחנות ולמעלה מבית דין הגדול הנקרא אלהים יושבת מדת הרחמים הגמורה שאין בה תעורבות דין בעולם, אלא כולה רחמים וחסד וחמלה וחנינה, מבלי צד דין שבעולם, והמדה הזאת מרחמת אף על פי שאין חבריות ראויות לרחמים ונותנת מתנת חנם. ועל דרך זה היו הצדיקים והחסידים יודעים דרך המדה הזאת, ובעת הצרה היו מתכוונים אלי'. והיו מצילים את העולם מכמה מיני צרות. ודע, כי המדה הזאת העליונה שהיא רחמים גמורים נקראת ק-ל, והוא המעשר של המחנות הנקראים יש (א"ה - דק-ל בגמטרי' ל"א וזה מעשר מש"י, ופשוט). וכשיצאו הש"י מחנות להשחית את בני העולם על פי הדין שדנו בבית דין של מעלה, אם יש בעולם צדיק שיוכל להתכוין אל המדה הזאת הנקראת ק-ל, אז היא יוצאת מהיכלה ונגלית. וכשרואים אותה י"ש מחנות אז כולם מתפזרים ובורחים ומסתתרים מפני כבודו ואינם פועלים דבר מכל מיני משחית שהי' להם לפעול, לפי שמדת הרחמים הגדולים יצאה ונגלית עליהם. וכשהיא נגלית יודעים כולם שאין להם כח להשחית ולהשמיד ולא להזיק ולא להרע לשום ברי' שבעולם כי כבר הופיע המדה הנקראת ק-ל. ועתה דע והבן כי בעת הצרות

היו החסידים והקדושים ממהרים להתפלל ולהתכוין למדת ק-ל, וזהו שאנו אומרים ק-ל מלך יושב על כסא רחמים, ונקראת גם כן ק-ל עליון, עכ"ל. וזהו שתקנו לנו אנשי כנסת הגדולה בהתחלת תפלתנו להזכיר מדה הזאת הנקראת ק-ל עליון שהוא גומל חסדים טובים ואין בהם תעורבות דין כלל כנ"ל, עכ"ל הסידור, וחיווק גדול לנו להתכוון כדבעי ונזכה לבשורות טובות, ולהיות לנו לב חדש, חדש וטהור, כבקשת דוד המלך ע"ה - לב טהור ברא לי אלקים, ונאמר אמן!

סדר סידורנו לסדר יומנו לקבל תורתו הקדושה מיד הבורא ית' שמו"

על הביקוש שביקשו כמה מבני העליי' לסדר כמה עצות ללחום עם היצר - אין זה מקומינו דאדמת קודש היא ויראים אנחנו להתקרב אל הלום, אפ"ה ידוע דאם הקב"ה לא עוזרו אין יכול לו, וד' ית' שתל לנו נביאים בכל דור ודור להציל אותנו מעצת יצרנו [ואל תטעה הקורא לחשוב שאנו מחזיקים את עצמינו לנביא בישראל, דאדרכא חששנו לאזהרת הבורא לא להיות מחזיק טיבותא לנפשי', ובודאי איננו נביא או בן נביא, אלא ע"ד חכם עדיף מנביא, ואין חכי נמי דאפי' חכם אין כאן, אבל ע"ד שאמרו חז"ל (תמיד ל"ב). איזהו חכם הרואה את הנולד אפשר ראית הנולד במקצת איכא בדברים דלהלן, והבוחר יבחר, והעולה יעלה, והבא לטהר (מעט) מסייעין אותו (הרבה) מן השמים ויכול לו - ונכתב בזכות הרבים ולכן בהרבה מקומות הדברים למעלה ממדרגת הכותב אלא שלנו שלכם היא, ותורה היא וללמוד אני צריך].

- יום רביעי ר"ח סיון -

לכוון באמירת הלל - הללו עבדי ד' - לשמוח שמחה עצומה שאפשר להודות לד' שנתן לנו תורתו ואנחנו עבדיו (ולא עבדי היצר) והוא הפודה ומציל - תמיד.

ואחרי הלל בשירה ובשמחה, מתמלא לב העובד להיות בשמחה כל היום כולו.

- יום חמישי - ב' סיון -

על הבן עליי' לקבוע מראש כמה (בערך) ילמוד ומה ילמוד במשך הג' ימים האלו וגם סדר שינתו (דזה יסוד קמשנתו כידוע) והסדר שולט על כל דבר ואע"פ שרבות מחשבות בלב איש אפ"ה אם עצת ד' הם אז יקום

*קלטנו נמקום שאפשר שצריך להאריך, ועל כל א' למלאות החסרונות, ובקשה שטוחה להעיר על הכל להמנול"ל (נזכות הרבים) - ע' סוף הקונטרס, י"ש כח.

י' וזה נאמר נמי על כמה וכמה מהחשובים שיש להם, והצער גדול הוא, וח"ו לחלוק על גדולים אבל צער יש כאן. והרבה לומדים מהם היתר, ואינו כן, ואכמ"ל.

יח והלימוד מובן גם אצלנו.

יט ואנחנו גם אנחנו אומרים כן בזה - נא לחוס על נפשכם, ולכה"פ למעט השתמשות עד מאד.

וילך ויכבד קונו. (ובחור חשבו נ"י הציע לעשות סיום על איזה מסכתא קמנה ונפלא הוא).

יום המישי (ב' סיון) – לנסות לסדר כל ההכנות לשבת עוד מבעוד יום (ומה נעים אם עוד היום) כדי להיות בבחינת בן חורין מן השעבוד לצרכי עוה"ז¹¹. וידוע שהרבה זריזין מקדימין לתקן הנרות עבור שבת קודש (כל ימות השנה) עוד בליל המישי (יום רביעי בערב) וכן הבילתו שצריך עבור המקוה (ערב שבת) כבר מוכן מאז¹² ואשרי חלקם בחיים דאינם נתפסים בחפזן ובחלה המאבד את (כל) עשתונותיו. וכל דבר שאפשר להקדים יש להקדים בזריזות נפלאה, וע' בספורנו בענין רבקה אמינו עבור אלעזר עבד אברהם דזה המדה מראה אהבה¹³.

בוקרו יום המישי (ב' סיון) – לקום בזריזות דוריון מקדימין לבוא בהשכם להשתטח לפני בעל הרחמים לבקש על נפשו ותורתו שיוכה ליראוך עם שמש – מלא יראה מלא אור החמה המשמש לפני קונו להאיר על כל העולם כולו, וכן אני נבחר להיות כוכב מאיר ובהיר בחור, והוא סופר כוכביו וקורא להם בשם ומסדר אותם במשמיות¹⁴ שהם הם השומרים על כל העולם, ועלי לזכור תמיד שהכל כרצונו בריקע שלו ואין להרהר אחר מידותיו אלא לקבל כל הבא ולהמשיך הלאה להאיר בשמחה, ולהראות לכל העולם שיש בעל להבירה והכל מאתו, ושהדברים שמחים כשעת נתינתו, וע"י סבר פנים יפות הוא מיפה את שם קדשו ומקדשו בכל דרכיו שדעהו.

שחרית (ב' סיון) – לשמוח שזכה לדבר עם המלך בגבורה ולהמליך אותו בכל העולמות ולבקש עזרו במלחמת יצרו. (וע' הגר"א דהתהללו בשם קדשו היינו דיש לשמוח על זה לבד שאפשר לנו להזכיר שם ד'). וגדול א' שליט"א הציע לא להסתכל חוץ מן הסדור במשך עשר רגעים מתחילת פסד"ז, ודבר נפלא הוא להעושהו. (ובפרט שהוא הציע לעבוד על זה במשך ששה חדשים, ואם יבשל לא להתייאש אלא להתחזק שוב, ואין להוסיף על העשר רגעים עד אחר שקנה זה קנין גמור, ודבר הוא).

אחר שחרית – הלומד כמה דאפשר קודם התעסקות בגשמיות אשרי חלקו ומנתו דשמוח בכל מה שנותנין לו, ועלינו לגנוב זמן מן הזמנים¹⁵ ולעסוק בתורה בעוד היום גדול.

אכילת הבוקר – מלא תורה עם האוכל¹⁶ דכל אוכל שנבלע בידו עם תורה הוא הנקרא לא על לחם לבדו יחי' האדם אלא על כל מוצא פי ד' וגו' – דמה שהקב"ה מוציא מפיו זה הכח המחי' שנתן החונן דעת לכל

¹¹ אע"פ שמצות ד' הם כל שאין נקי מגשמיות וכדומה ודומה לדומה עדיין מושכין הן מתוך תוכו מהעמקות דבית המדרש. ויש כאלו שמכנים עוד במוצש"ק ע"ד מה שהזהיר הרה"ג ר' משה אהרן שטערן זצ"ל בשם די זיידע הגר"י הערמאן זצ"ל שְמַעַת שאדם מכין עצמו לשבת משעה זו מצטננין לו אש גהינום שלו אחר פטירתו ואע"פ שבעיקר נאמר על ערב שבת דמשעה שרגיל לקבל שבת מפסיקין האש (ונורא נוראות הוא) אבל כל שמכין הוא כבר בבחינת שבת וכבודה! (וכן הא דמקפלין הטלית מיד מוש"ק ואומרים שזה סגולה עבור אשתו [ואפשר דהסגולה שהיא רואה שכבר מכינים לכבוד שבת ולומדת לקח לעצמה לא להמתין עד רגע האחרון], והבן). י" בגדיו מן הכובס, כובע מנוקה, נעלים נקיים ואו מבהיקים, מאכלי שבת מבושלים עוד מיום או יומים קודם שבת (כל שאינו מפיג טעמו) וכן אפיית עוגה וחלות החכם (החכמה) רואה את הנולד שמי יודע מה יולד יום - מי שראה אצלו שהכנות המשיכו עד רגע אחרון עלי' לזכור שמאבדים בידים המתירות שיש לקראת קבלת השבת מלכתא בספר ובסבר פנים יפות, ועל כל א' להתחזק בכל כחו ובכל מאדו וליזהר בנפשו לקחתה בכפו ויגיע כפיך תאכל לחם המשביע נשמתו. זכור אזכרנה שאצל אשת החז"פ זצ"ל הכל הי' מוכן חמש שעות קודם שבת.

¹² חשבנו שמרומז בברכת התורה דהנוסח הוא לעסוק בד"ת (וידוע שעסק בלי [כעין] גניבה לא יציל [ע' ס' ח"ח כלל ד' בבמ"ח אות ג' דמשמע דכן הוא דרך עולם, ר"ל, עש"ה] כן עסק שלנו טעון ערום בדעת לגנוב זמן לעשות חובתנו. וע' בשערי תשובה ס' קנ"ו ססק"ב וז"ל - והגאון בעל הפלאה ז"ל פירש שקביעת הוא מלשון קבען פלגיא שאף מי שהוא טרוד גדול בעסקין יש לו לגזול מזה עת ללמוד תורה ודפח"ח, עכ"ל, עש"ה.

¹³ וידוע שבקעלם הי' חוק (ולא יעבור) לסדר ספר פתוח על השולחן קודם שיטול ידיו (או שאר אכילות) כדי שיהא ב' קידושין בב"א, ונפלא הוא. ועוד מענין לענין באותו ענין דקדושה דהציעו גדולי מוסר שיש לקחת כל מה שרצונו לאכול בתחילה ולא להוסיף כל פעם עוד ועוד אלא מקודם למלא כמה דרוצה ולא לאכול יותר מזה, ופלא הוא, כידוע.

בכמתו העמוקה והרחבה מארץ מדה בתוך הלחם ולא כחות הטבע הם, והמחזיקים (המינאריילים nutrients) שהחוקרים מצאו בו אין זה אלא מגלה טפח מה שנתן הקב"ה לראות מהכמתו הנפלאה – ועלינו לזכור שאינו אלא סימן בעלמא והכל בסתר ובצינעה – ואם אדם שוכח זה איך יברך המוציא לחם מן הארץ והוא הכל טבע אלא אנחנו יודעים שהכל גם ועלינו להתבונן¹⁷.

סדר א' (יום ה' בשבת) – לומר בפח מלא קודם לימודו שלומד לתת נחת רוח להנותן התורה לבניו החככים ויחשוב בדעתו שהמלמד תורה לעמו ישראל עומד כנגדו ומלמדו, ולכח"פ להרגיש המלאך וכעין מאמרס"ב דהרב צריך להיות כמלאך ד' צבקות, ואב"י ורכא הם המלאכים השלוחים ללמד אותנו דעת אלקינ¹⁸.

תפילת מנחה – לחנן על נפשו שיוכה לתורת אמת וישרות בשלימות, ושיהא כל לימוד ולימוד מקור הברכה ושיעשה יותר מיכולתו בעבודת בורא¹⁹ כל רגע מחיי חיות²⁰.

אכילת צהרי היום – לקצר במקום שאמרו לקצר כדי שיאריך במקום שאמרו להעריך שולחנו לפני ד', ולהזורר ללימודו להתעמק בעמקות המתנות²¹.

סדר ב' – לסדר עצמו להיות מן היורדים לעומקא דהלכה כדי לעלות מחיל אל חיל לטייל עם יוצר המאורות המאירות כל העולם בלימודו יום יום ואז יעמם לנו ברכתו המרובה מהכמתו²².

¹⁴ שמעתי בשם הגה"ר ר' אביגדור מיללער זצ"ל דיצייר בעצמך א' שיש לו שדה והוא חורש וזורע ומזבל ומנכש ומשקה ומטפל ובסוף קוצר ומייבש ודש וזורע וטוחן הכל בזיעת אפו וכל כוחו, ואח"כ מנפה ולש, ומחמם התנור ע"י עצים שחתך וכו', ואופה הפת, ואחרי כל העמל, כל היגיעה, כל הזיעה, וכל כחות הנפש והגוף שהשקיע, כשבא לאכול הוא מאמין באמונה שלימה דהכל מאת ד' - והוא הוא המוציא לחם מן הארץ ולא אני - פלאי פלאים ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת אנחנו מודים, שבח והודאה והכרה ואז מגיעים לכל החיים יודוך (כל ימי חיותו וכל אשר נשמה באפו ע"י זה שמקדש ומרום שמו).

¹⁵ ע' גמ' מ"ק דף ע"ז ע"א, ובי"ד ס' רמ"ו ס"ח ובש"ך שם. ¹⁶ והי' רבי בחדר שהי' מסביר הגמ' - עס איז געווען א מלאך וואס זיין נומען איז געווען אב"י און ער האט געזאגט יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, און עס איז געווען א מלאך וואס האט געהייסן רבא און ער האט געזאגט יאוש שלא מדעת הוי יאוש וכו' (שהי' מלאך ששמו אב"י ואמר וכו' ומלאך ששמו רבא וכו'), ונכנס בתוך לבם של תינוקות (ושל רבם) ועלו תמיד מתוך יראת שמים, ואשרי משרתיו ישתבח שמו ית' לעד שהוא מלכנו שיוצר משרתים ואשר משרתיו עומדים ברום עולם ומשמיעים ביראה (ולזכור תמיד שגם אנחנו צריכים להיות אהובים וברורים וגבורים ועושים באימה - וע"ז נגיע לנותנין רשות זה לזה להקדיש יוצרינו [ולא לחשוב על עצמו אלא על הזולת - דכבוד חברך ככבוד רבך - ובפרט בימי הספירה לתקן שחטאנו אנחנו ואבותינו, והבן]).

¹⁷ אם מתפלל גדולה דע"ז איכא כמה שעות להאריך בדביקות בד' (ושו"מ בשו"ע הרב הל' ת"ת דהא דחסידיים ראשונים שהו שעה א' מקודם ושעה בתפילה ושעה א' אחרינו אינו אלא לאלו שהיו כבר בקיאים בכל התורה כולה דודאי אין דביקות [כזה] דוחה ידיעות התורה אלא דוחה לימוד התורה אחרי שידוע כל התורה שבכתב ושבע"פ, עש"ה, ונורא נוראות הוא), ודו"ק ותשכח, ותבין יראת ד'.

¹⁸ כדאיאת בחובת הבלבבות פ"ג חשבון הנפש חשבון כ"א, עש"ה. ¹⁹ ולהודות לד' על החיים אשר נתן לו כל רגע ורגע שיש נשמה באפו - על החיים המסורים בידך - ובפרט כשרואים אנשים ונשים וטף נפטרים בדמי ימי' על החי ליתן אל לבו - ולשמוח במתנת טובו לעבוד עוד ועוד בעבודתו. ואיאת בהגדה דהחזו"א מעשה נורא שהי' החזו"א מספר דהח"ח הי' אומר לאשתו בבוקר - א יא מיר האבן א זון וואס איז זייער מוצלח (יש לנו בן מוצלח), און א פיינע כלה (כלה טובה מאד), א יא ד' זיכה אותי להוציא ס' ח"ח ושמה"ל ואהבת חסד וליקוטי הלכות - מיר דארף דאנקען יעדער מינוט (עלינו להודות כל רגע). כך הי' אומר לה כל בוקר בבוקרו כל ימי חי' - נו איפה אנן - א געוואלד.

²⁰ ולא לו שמשעובדים לדברים חוץ מסדרי הישיבה וא"א להשהות זמן ארוך בבית המדרש דכבר מטופלים בהכנות שונות לכה"פ זמן חשוב עלי' לשהות במחיצתו של הקב"ה שיקרא בשם הלומד ומתוך הלימוד לסדר עניניו ולא שבטלה הותרה אלא דחוי' וע"ז ידחה כל מה דאפשר. וע' ס' שמירת הלשון שער התורה דודאי הקב"ה לא יקנס א' שלמד במקום לעשות השתדלות (המדומה או קרוב לזה), עש"ה.

שקיעה יום – **אור ליום ג' סיון** – ליוזר להיות במקום תורה ללמוד וללמד לקשר יום ולילה בתחילת הימים שמגבילין את ההר ונכנסים בתוך הגבול, ויש להרגיש קצת הבנה בענין ע"י מה שהי' לפני כשמונים שנה שהרבה בני תורה גנבו את הגבול [מרוסלאנד לפולאנד] להציל נפשם שחשקם בתורה וסיכנו חי' כדי להמשיך לימודם בתורה וסבלו יסורים נוראים וראו נסים ונפלאות ק"ו לאנן שאין קושי כ"כ אלא להיות שקוע בזמן הזה המקשר יום שיצר היוצר ללילה שברא הבורא דזה קיום עולם ומלואו וזה גניבת הגבול שלנו לעבור מיום ליום ומלילה ללילה ע"י יהוה דעת לדבר בשעשוע של יוצר כל העולמות.

ערבית אור ליום ג' סיון – להתעמק בעמק שוה דאהבת עולם להרגיש אהבתו דהיא גדולה ממה שאדם אוהב אפי' את עצמו! והיא לעולם ולעולמו עד לעולמו אשר מוכן לעושי רצונו.

ליל ששי אור ליום ג' סיון – כל לילה הוא זמן מיוחד לעלות מהבלי העולם ולהתדבק באש אוכלת! ובפרט בתחילת ימי אלול הללו! עלינו להיות הזקים כברול דכל ת"ח שאינו כברול אינו ת"ח. והיינו בענינינו ללמוד ברציפות לשבור כל המחיצות וכל ההפסקים שמשברים רוחו ועלייתו של הלומד תורה – דקרעים קרעים הם – ובושה הוא למי שבגדיו הגשמיים קרועים ק"ו לפני הבורא הנותן לחם בכל עת בפניו ובלבביו להיות לנו כה לדעת תורתו – וידוע לנו מה שגילו לנו חז"ל דכל התחלות קשות וכיון שכל יום יהיו בעיניך כחדשים יש התחלה מחדש כל יום והעומד בנסיון בפרט בתחילת היום הוא המצליח והוא הנותן חפניים של נחת ליוצרו (ויש ליוזר שתחילת הסדר יהא התחלה נקי' לרבע שעה שליש או מחצה, והבן).

זמן שינה אור לג' סיון – אע"פ שלפעמים משמר עדיף משינה, הערב צריך להיות ערום בדעת לדעת אם גופו לא יכגוד בו אם ימושך החוט יותר מן הראוי לה!.

ליל ששי עד שישן – להמשיך הלימוד בתוך השינה דחוט של חסד מושך עליו ויוזר לכתרה של תורה! ע"י אותיות מאירות חושך הלילה, ואבנים

^{יח} ע' בחובת הלבבות פ"ג חשבון הנפש חשבון ד' שצריך לתת דין וחשבון [כל יום] אם הכרתי כמה הקב"ה עוזר לי בלימוד תורתו. ^{יט} בשעה שש ושלוש רבע ולפי מה שסבבו את ראשינו [געדרייט אונזער קעפ] שבע ושלוש רבע, ובלשון ירושלים בשתיים עשרה. ^ל ואפשר על דרך דרוש דכשבא יום חדש או לילה חדשה יש רפיון בקיום העולם דצריך בריאה חדשה להמשיך העולם ונאבד חזקת חיים וע"י הלימוד הוא הוא המח' את כל העולמות ומחזקם לעמוד על מעמדם, והבן.

^{לא} ע' שמירת הלשון שער הזכירה באמצע פ"ב וז"ל המקדש והמטהר - כידוע שהקב"ה אוהב לאדם יותר משהאדם אוהב את עצמו, ורוצה רק בטובתו של ישראל וכו', וע"ע לקמן שם שער תבונה סוף פ"ו וז"ל הקב"ה שהוא יודע בעצם את שורש קדושת נשמת ישראל שהוא גדול ונורא עד מאד וכו' לכן חשיבותם ואהבתם (של כלל ישראל) אצל הוא ג"כ למאד, עכ"ל.

^{לב} ע' במפרשים דאש טבעו לעשות הכל כמוהו להתהפך להיות אש ואפשר להבין דכל כמה שאדם משתדל להיות אחת עם בוראו לשמוע בקול דברו הוא השיעור שנעשה א' ונתבטל עצמותו וכל מונעיו מעליי' ברוחניות. (ואין מתיקות כמתיקות זו כידוע לכל יודעו כדברי החזו"א באגרתו דאין תענוג כמוהו). וע"ע בנפש שמשון דיסוד הקרבנות להחזיר לשורשם - ואפשר נמי במי שמקריב עצמו עבור עבודת ד', והבן.

^{לד} דכל השלשים יום דאלול צריך להיות בתמצית בג' ימים אלו ואז מוכן הוא ליום הדין - שמובא שבעצרת הוי יום הדין על תורה - כמה אדם ילמוד במשך השנה הבאה, כמה הוא יחדש, כמה חברותות, כמה מסייעין יהא לו בשנה זו לעלות בתורה ועבודה, אם יקבל העזר כנגדו לעזור לו או ישלם כל חובות אשר למעלה מראשו או ישיג פתחון פה לצאת מצוקתו, וכו', וכו' טל תחי' ומטר לקחי שיגדיל באורייתא תדירא, ודבר הוא.

^{לה} אע"פ שחוט של חסד מושך על מי שלומד בלילה י"ל דחוט הזה הקב"ה מושך והאדם צריך לזוהר במשיכה שלו, והבן. ותמיד יבקש מאת ד' מְשֻׁכָּנִי! כדי להגיע לאַחֲרֵיךְ נְרוּצָה דאז יזכה כולנו להביאני המלך חדריו כדי שנגילה ונשמחה בו.

^{לז} ע' יו"ד סי' רמו (רמז לרום עולם או מור ששפתותיו נוטפות או ורם דלמעלה היא או עם הכולל יש כאן סה"כ רמז והבן) סעיף כ"ג (אפשר רמז לכהן גדול דהלך עם ציץ דכאן אפי' גדולה ממנו דהא יקר מפניגים והם מעדנים כתרם של מלך מלכי המלכים כדאמרו לנו אונזערע

טובות שמעידן כתר המלך בכל תיבה ותיבה שמפיק מפומי' או מליכי' (כשאסור להוציא בשפתיו). ועין לא ראתה שכרה זולת הכל יכול בעצמו, והיום לעשותם בשלימותם דלמחר תקבל כפלי כפליים מזוהרתם!.

– יום ששי –

קיימה יום ששי (יום ג' סיון) – הקרוב קרוב קודם להתקרב לקונו ברוך הוא לקום בקידה ולהשתחוות על ראש המטה! לעלות מתרדמת הזמן והבלי העולם! לרוץ על הרי בשמים! לדבר עם יוצרו דְּיָצַר אור והעביר חושך ומעביר שינה מעיני' בחסדו השופע בשפע שפע רב עלי כל רגע מהיי חיותי עלי אדמות להתדמות לו שהקדים עצמו קודם לעמו אצל הר נתינתו בחמלה ומתוך רבה אמונתו. (ואלו הימים באנו לתקן איחור שלנו כידוע לכל המבין עמקותו).

שחרית יום ששי (ג' סיון) – לכוון בשבח והודאה כשמברך ומשבח להעושה מעשה בראשית שלא עשני גוי ושללא שם חלקי פָּהֵם אלא בהר בי מכל העמים להיות משרתו ועומד אני ברום עולם ע"י תפילתי, ודימה אותי למלאכיו הנותנין רשות זה לזה להקריש ליוצרי, וכן באמירתי פסוקי הלל דזומרים ומתקנין צינור שלי לשלוח בקשתי, עלי להתבונן שכל הבריאה מצווה על ידי להלל לו בקראי – הללו את ד' מן השמים וכן במרומים, הללוהו כל מלאכיו כן צעקתי ועד השמש והירח מגיעים פקודתי היא היא תנו עוז לאלקים שנתן בי בנשמתו כוחות לשנות עולמות בכוונתי, ואשרי אשרי חלקי שאני בין הגומרים הלל בכל יום מביקורי בעולמו עם נפשי אשר באפי ובשרי על עצמותי וגידו ורמי חולך מראשי עד רגלי וחוזר תמיד בנפלאות אשר ברא בגופי הקשור קשר אמין עם נשמתו, ונפח מרוחו בגופי כדי להחזיר לו תהילתי בכל נשימה ונשימה אשר נושם אני, ומודה הודאה עצומה כל זמן שהנשמה הטהורה ששמרתי במשמרת למשמרתי בקרבי עד שיבקש ליטלה מידי כשיבוא יום שלימתי על עבודתי בחיי חיותי, וידוע לי שיחזירה לי לעתיד לבוא ולכן זהיר אני להוציא קולי בקולי קולות שהם קול דממה שיש בליבי, וכ"כ טובות וגעשמאק הוא לי לשבח ולפאר לרבוני, ולברכר ולפזז בעוזו אשר שתל בקרב קרבי ואין חקר

חכמים ז"ל) וז"ל המחבר שם - מי שרוצה לזכות בכתרה של תורה יזהר בכל לילותיו ואל יאבד אפי' א' מהם בשינה באכילה ושתי' ושיחה וכיו"ב אלא בדברי חכמה ות"ת, עכ"ל, והבן (ויש להבין מ"ש דברי חכמה מת"ת, וצ"ב). ועל הבר דעת לזכור שהח"ח כתב ספר שלם על החיוב ללמוד תורה בבית (ס' תורת הבית) ולפעמים מבזבזין שעה אחר שעה בבית וחבל על דאבדין ולא משתכחין. (אלא שוכחים שיש מזוזה בפתחו וציצית בבגדו להזכירו). וקביעות ללמוד עם האשת חיל ס' ח"ח, ועם הבנים ספר תורת הבית, ועם הבנות ספר אהבת חסד או שערים בתפילה אפי' קביעות קצרה משתנה כל הבית לבית מקדש מעט - וכן על הבנים והבנות לבקש מאבי' ללמוד אתם (ואע"פ שרואה שהוא טרוד ודאי יסכים דהא מבקשים כרחם אב על הבנים). ולא הביישן למד ולא הקפדן מלמד - ואם אתה עושה כן - ללמוד - אשריך וטוב לך אשריך בעוה"ז וטוב לך לעולם הבא.

^{לה} ודבר נפלא הוא בסוף פ"ב דפרקי אבות דבין ר' אלעזר בן ערך ובין ר' טרפון מצינו נכון לחזור תמיד דנאמן בעל מלאכתך לשלם שכר פעולתך - וטעון אמונה (ובטחון) - והרבה תלוי ביראת שמים שלו - דאם מכיר שעוה"ז רק דמיונות, וכל הגשמיות כעשן תכלה בעיניו ורואה שאין עוד מלבדו, והאמת והקיים והמצאיות הוא הרוחניות שיש בהבריאה וכל השאר רק לזמן ויציצו פועלי און רק להשמדם עדי עד, אז יודע שכל מעשיך בספר נכתבים, ואם למדת תורה הרבה נותנין לך שכר הרבה - זה מציאות - אינו טשעק דחוי עם ספק כסף בחשבון אלא זה קאש (CASH) - מזומן, ורואה בחוש שסוף הכבוד לבא ובינתיים לחזור על עמלו ואז ישמח כשיבוא יומו להשיב נשמתו לבוראו ולערוך חשבון נפשו, אשרינו.

^{לי} כדמצינו אצל אונזער טאטע יעקב אבינו דאע"פ שהי' חלש מאד אפי"ה לכבוד המלך התחזק על ראש המטה - ק"ו אנחנו דמחוייבים לקפוץ מתוך המטה לכבוד מלכו של עולם (ושמעותי מא' מבניו שליט"א של הגרמל"פ זצ"ל שראה תמיד שאביו כאילו זרק עצמו מעל המטה מיד כשהתעורר משינת הלילה ודבר נורא הוא, ודבר ידוע שהוא זצ"ל לא איחר לתפילת שחרית בישיבה כשלושים או ארבעים שנה [אם לא יותר] וד' יברך את כל משפחתו בכל מילי דמיטב.

^{לז} ע' הרמב"ם הל' מזוזה פ"ו הל"ג וז"ל חייב אדם להזהר במזוזה וכו' וכו' שיכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמו של הקב"ה ויזכור אהבתו ויעור משנתו ושגיותיו בהבלי הזמן וכו', עכ"ל, ע"ש היטב.

^{לז} ע' סוף שה"ש ובכתבי גר"ז סאלאנט בשם הגאון זצ"ל שזה עיקר בבטחון - הסתפקות וענוה ולסמוך על הקב"ה בכל ולברוח מביתו לבית המדרש כאדם שרץ על הרי בשמים.

ואין סוף לחובתי והוא מקבל בחמלה רבה זו אמונתו. ואין סוף לתהילתי למי שאין סוף, ואין בירי להבין ואין בהשגתי, אלא רצוני להכיר האין סופי ואפשר בהתבונני בתורתו שנתן חלון להשקף קצת מהמדור אשר ברא בטבעי דהא מה הוא רחום אף אני וזאת שאפתי לקיים שויתי ולהודות בלב ובפני ולהחזיר הרוח אשר נפח בי כל רגע ע"י דיבורי בחכמתו ושבה וברכות שממלאים פי תהילתי לאבי שהוא חביב לי מכל מה שיש בעולמו, דאין עומד לעולמי עולמים אלא ידיעתי בו ואשרי חלקי וגורלי, ועוד לזאת ששכרי לנצח נצחים שלא יהא סוף להנאתי, הכל כדי להגיע לשלימותי לתת לו נחת רוח מכל עבודתי, כל תנועת ידי או רגלי או עיני שכלי וחושי, כולם משועבדים לרצון בוראי, שוב ושוב אשרי אשרי חלקי.

סדר א' - אינו דומה הלומד בריציפות רצוף מאהבת ד' דכל הזהיר שיהא תמימות הוא הוא הזוכה לחמימות המחמם לבו להרגיש קירבת ד' לי טוב, ואין הכל רואים אותו אלא המוכבד דבר ד' הוא יזכה לפקודי ד' המיישרים שכלו ומשמחים לבו, כיון דרך מצות ד' הם ברה, דהן הן מאירות עינים אשר חנן ד' לעמו לבד, ולא עשה כן לכל גוי דהא משפטיו לא ידעום - אנחנו למעלה מטבע שטבעו בעולמו דכל אשר יקראוהו באמת הוא קרוב אל ד', ואין חוק אלא הכל משועבד למי שעושה רצונו בכל כחו.

מנחה - לזכור שאשרי העם שככה לו שד' אלקיו ואין עוד מלבדו, ולכוון בברכת השיכנו אבינו לתורתו שהוא אב וחיוב ללמד בנו תורה^{ל"ח} ואם אב הוא עלינו לכבדו ולבקש שיחזירנו בתשובה שלימה לביתו בית אלקים להשלים חובתינו בלימוד תורתו.

סעודת היום - לכוון בברכת הנהנין דכל הנהנה מהנה^{ל"ט} ומהני דזה מזון הנפש^{ל"ח} אשר חיים אנו על ידו, וכל האוכל סעודתו ע"מ להיות בריא הוא עובד ד' בכל כזית וכזית אשר משביע יצרו.

סדר ב' - להמשיך עבודתו אשר יולד בעבורו דלעמל פיו בתורה זה טעם כל יצירתו, ואין לנו טעם אחר בכריאת עולמו אלא לשבח ולחודות לשמו שפיריותו אנהג^{ל"ט}, ועבדיו לעבדו בלי הפסק ובלי נמיית הראש מצידי לצידו מן הספר כמה דאפשר לו.

היום יום ששי - מקרב היום אשר כל העולם תלוי בו, ובא לקראת חתן את כלתו לשמוח יחד בשמחת חופתו אשר יתקן עליו ולהכניסו בצל קורתו, ליחד ביהוד שאין פירוד אשר בכחו להפריד דאהבתו לעולם ולעלמי עד בשעשועיו וכל המערער בזה יבזוז לו. וזה כל האדם וכל העולם כדאי הוא לז"ש^{ל"ח} ולא נברא אלא בשבילו ולהיות צוותא לו דיראת שמים היא אוצרו, ובפרט בלילה לעיין בחשבון נפשו לדעת אם ירא מבוראו ואם באמת מתגבר (תמיד) על יצרו דאל"כ אי לו מיוצרו.

^{ל"ח} ע' בטור בפ' הברכה שכתב כן.

^{ל"ח} ע' גמ' ב"מ דף מ"ג דשואל מחייב את עצמו כיון שהוא נהנה - ודאי רצונו ליתן הנאה להמשאל, וק"ו אנחנו, וד"ק.

^{ל"ח} ידוע בספרים שהברכה מתקן הניצוצות דקדושה במאכל וע"י זה נותן כח לנשמת ישראל אשר שורש קדושתו גדול ונורא עד מאד, וע' לעיל הערה לא.

^{ל"ט} ע' רמב"ן סוף פ' בא (וא' מגדולי מוסר זצ"ל אמר פעם שכמה ששומע או לומד פירוש הרמב"ן שם אינו מספיק - נישט גענוג, נאך גורנישט אנגעהייבן.

^{ל"ט} ע' גמ' ברכות דף ו': (סה"ע) דבר זה באריכות ונעימות נפלאה, עש"ה. וע' ה"ר יונה מובא בר"ן נדרים דף פ"א ע"א ד"ה דבר זה נשאל לחכמים, והבן הבנה עמוקה ותזכה לתורה ותעודה. והשנה שמע שמענו יסוד נפלא דאיזה משקה יש בעולם שלאחד חייב לברך ואם לא יברך הוא גונב מהקב"ה ומכנסת ישראל וזה דבר יקר בשבילו וכדאי עולמות ולהאדם אחר אסור לו לברך ואם יברך עובר על לא תשא (או איסור דרבנן ע' במ"ב ס"ס רט"ו) ולא שוה לו ולא כלום? איזה משקה הוא זה? לא נזיר על יין ולא מי שאכל סעודה עם בשר דא"א לשתות חלב ולא מי שנדר לא לשתותו ולא דבר מר וכו' וכו' אלא זה מים - דמי שצמא חייב לברך (ע' במ"ב ס' ר"ד סק"מ דדי בצמא קצת, עש"ה) ומי שאינו צמא אסור לו לברך - ואין מים אלא תורה - וזה עבודתינו לקבל צמאון, וידוע שחשק התורה בא מהתמדה וחוזר חלילה, וכן על כל אדם חוב קדוש לעיין במקורות בש"ס וספרים על גודל שכר לימוד התורה (בפרט בשער התורה בס' שמירת הלשון דברים היוצאים מן הלב [הטהור] ונכנסים ללב [הרוצה ליטהר] ואם עושה לפי לוח השנה שיש בתוך הספר גומר בסוף ואפשר לו לברך על המוגמר) ועי"ז באים לידי חיוב גמור לברך על התורה ואז ברכתו שבח עצומה להקב"ה והנאה לכל העולמות, ושפתיים ישק.

ועוד יותר אחרי טהרתו במקוה טהרה דלימוד שנים מקרא וא' תרגום וישראל הלימודים, ושוב עליי אחר עליי בטבילת גופו במי מקוה לכבוד שבת קודש - אשרינו שזכינו להיות עבדיו המשרתים בקודש בקדושתו.

יש שהזכיר על תפילת השל"ה בעיון רב כדי לקנות מה שכתוב בה, ואשרי חלקם.

יום ו' הכנה רבתא לשבתא - לימוד מה דאפשר - בקדושה ובטהרה.

- ד' סיון תנן שנינו פלא דינע השגות -

- יום שבת קודש -

לכוון בפרשת במדבר לעלות מכל עלמא דשקרא לבוא לדרגת עושה עצמו במדבר ונותנין לו תורה כמתנה. (וע' בבעל הטורים ריש פרשת במדבר, ע"ש).

תפילת שבת (אור ליום ד' סיון) - להבין הכלי לקבל הברכה המתברך בכל סביבו - פה לחודות ומחשבותיו לחודע - שרק בער לא ידע וכסיל לא יבין זאת שישיר ד', ואם יישר את עצמו ורעיוניו אז בדרכיו הלכת ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, ובוה ציוו לנו חז"ל עוד קודם באה שבת מלכתא וגם בשבת גופא (שבת י"ב.) שיש לכל א' וא' למשמע בבגדיו ואין בגדיו אלא מדותיו - לראות תוך תוכו אם יש איזה שמין פסול^ל לנקותו בנקיון כפיו לפרשם לשמים^ל לפני כסאו קדשו לשאוף להיות דומה לו - מה הוא רחום וכו' מה הוא חנון וכו' מה הוא קדוש^ל וכו' להוציא מכיסו כל דמיונות שוא והכל, דכל מי שביקש חשבונות הרבים^ל מוזהר להשביט מלחשב בהם בשבת שבתו ולסלקם וְעַד^ל, להתקרב אל חבורא להיות דומה לו בכל לבבו בכל נפשו ובכל מאוואו, וזה אהבת הק-ל אשר צוה בהם^ל וזה הדרך להחזיק (קבלת) התורה אשר יקבל בעוד מאה וארבע שעות (בעלות השחר יום ד' בבוקר כדמשמע במ"ב) - ויש לקיים קח באהבה דלקח טוב הוא, דהא נתן לנו מידו הקדושה והרחבה^ל.

סעודת שבת - זה השולחן לפני ד' מלא תורה ויראה - מעשים גדושים ומלאים יראת שמים ואהבת ד' ושמחת המצוות להיות כל מאכל נבלע בדמו יחד עם דברי אלקים חיים, דהא משולחן גבוה קוץ לי' כל המטעמים. ולומר זמירות בזמרא ובחדוה ובכללות נפשו דצמאה נפשי לאלקים לק-ל חי המחי' אותי בכל רגע מחיי חיותי על האדמה אדמת קודש (בפרט בארצנו הקדושה המקודשת בכל מיני קדושות לקדוש).^ל

^א שנאת חנם, לשה"ר, גזל, טענות, קפידות, גאוה, קנאה, ביזוי להורים ומורים, וכו'.

^א ע' בחרדים מצוה דרבנן בידים דיש לפרוש ידיו כלפי מעלה בתפילה חוץ מג' ברכות ראשונות וג' אחרונות דשמו"ע, ע"ש. וכן בספר יסושה"ע מבואר (בשער ג') גדלות העבודה דפרישת הידים. ולמעשה י"ל דכתב רע"א (ס' פ"ט) דהאידינא אין לפרוש ידיו, עש"ה.

^ב ע' ס' מצות ד' במצות והלכת בדרכיו דמביא גם זה, עש"ה.

^ג ע' רמב"ם סוף הלכות שמיטה ויובל, וז"ל ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו והבינו מדעו להבדל ולעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו לדעת את ה' והלך ישר כמו שעשהו האלקים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים, אשר ביקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהי ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו, כמו שזכה לכהנים וללויים, הרי דוד המלך ע"ה אומר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומך גורלי, עיי"ש.

^ד בפרט אם בן תורה הוא, דהא ת"ח בבחינת שבת הוא כל ימי חייו. ^ה ע' רמב"ם סוף הלכות לולב מלא פלאות, וז"ל השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת הק-ל שצוה בהן עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר וכו' בשמחה ובטוב לבב וכו' ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ד' וגו', עש"ה דריזיק הוא.

^ו ע' בלב אלי' דהא התיקנו בנוסח ברכת המזון - ידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה - ובשלמא מלאה פתוחה רחבה מובן אבל הקדושה קשה-מה שייך קדושה להכנת מזון לברואי? ותייך דרך מי ששייך לקדושה שייך לקבל מזונותיו - ואם אין קמח אין תורה, ומתוק הוא מדבש. [ע' הרע"ב על המשנה שם (פ"ג אבות מ"א) דבלא תורה מוטב שלא יהא לו קמח וימות ברעב! ע"ש היטב, ומובן כמין חומר].

^ז ואין לחלל שם קדשו שם על שולחנם, ולא אפי' לשעה קלה בדבורים של מה בכך או מה לך (מח', פולטיק, לשה"ר, וכו') כידוע לכל בר קדושה. (ע' גמ' שבת ק"ג ע"א סוף העמוד בעיון רב).

ליל שבת – כל רגע שיעמול בתורה הוא נשיקות פיהו להקב"ה ומהקב"ה בחזרתו לו. לחדש מה דאפשר בפשט, דרוש או סוד, ולשבת לו על כל חודו והיוצא מפיו עולה השמימה לעטר ראש מלכו בכתר מלכותו ביומא דמלכותא שלו ושלנו. **וישנת לילה** בזמן היא עבודה והעובד שמה **שוכה לעבוד לפני התקף בעל היכולת ובעל הכוחות כולם הנאמן לשלם שכר לפי פעולתו וחדותו**. ומברכים ברכת המפיל הראשונה^ה בדרכו לקיים מאה ברכות דהן הצלת הכלל והפרט, ובפרט דעונג נפשי^ה הוא, והכל ככוונה דילי, וזה כל האדם, ואשרי חלקו בחיים.

בוקרא דשבתא (ד' פיוז) – להשכים (היינו להקדים – אם מעט אם הרבה) להכין ולכוון בפסוקי דמורא לומר ההוהים, ולהגיע לפריז דהיא אמירת **נשמת כל חי** עוד קודם לזמנו, כדי להאריך בנעימות נצח לתאר גדולת אהבתו ותשוקתו להיות ממשכחי הבורא ית' שמו בכל מיני שבה למעלה, ולמעלה מכוותיו והשגותיו **לפשט גופו וחומריותו לעוף בשמים ובשמי השמים** לתקן כתרו וכסאו של מלכו החונן דלים לדלות ממעיניו המתגבר עלינו בטובו בכל יום תמיד בגבורתו.

סעודת היום – לימוד קודם הסעודה דאורה זו שמחה דאין שמחה אלא תורה^ה, ואין אכילה בלא שתי' ושתי' כדת היינו ללמוד דת (דעת) ודין ואם לאו למה לו חיון – ונכנס יין ויוצא סוד ד' ליראיו לשמוח בחלקו בחיים, דמתנת יד ד' כל כזית וכזית דאוכל המתובל בתבלין דשבתא, ומי שכרא יצרו ברא תבלין והם עם התורה מיישרי נפשו.

אחר סעודתו – לחזור על לימוד לאכסניא שלו, דאם מראה אהבתו כן מים הפנים אל הפנים יראה ד' פניו לו וראיתם אותו^ה היינו השכינה העומדת נגדו, וכאילו מדליק נר על ראשו, וממילא חכמת אדם תאיר פניו וכל מהותו^ה.

ואף אם אינו אלא לשעה או מחצה שליש או רביע הכל שכר טוב ליראיו. וזה גורם מדה כנגד מדה שהקב"ה יתן מפיו דעת ותבונה כשיבוא מועד המיועד לו ולכל עולמו.

שינתא דשבתא היא משוכחת והמכוון לנח במטתו לשם בורא יוכה להחזרת נשמתו זך ובריא כיום נתינתו. (בשחל שבועות במוצ"ש יש ליהרר מלומר נילך לישון כדי שנהי' ער במוש"ק, ע' במ"ב סי' ש"ז).

מנחתא דשבתא – אומרים למי שאמר והי' העולם – אתה אחד ושמוך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ! ואין נתינת התורה ליחידים אלא **לאחודים** כמה דאמר הכתוב **ויחן העם נגד החר** – כאיש א' בלב א' – לבטל כל המחיצות בינו לבין שאר עמו, לוותר על כל אשר לו ולבדוק בנפשו אם הוא המונע התורה מכל העולם כולו ע"י קפידתו, ואינו משתדל להעביר על מדתו (בפרט בכיתו מקום שמרגיש מלכותו ושוכה [לשעתו] עול מלכותו מלכות עולם ומלואו הממלא כל פינה ופינה בכבודו ובחסדו).

^ה ע' ברע"ב על אבות פרק ד' מ"ב ששכר מצוה מצוה היינו **דיש שכר עבור שמחת המצוה** דהיא היא מצוה בפנ"ע, וגפ"י אם החכמת שמחת גם לבי.

^{ה*} ע' במ"ב סי' מ"ו סק"ד דמתחיל מנין מאה ברכות מברכת המפיל, ע"ש. ונראה דטעמו דכל היום הבא תלוי בזמן שילך לישון והברכה שקודם שינה זו, וד"ק.

^ט ע' במ"ב סי' תרצ"ב דיש ללמוד תורה לפני סעודת פורים דאורה זו תורה, ואפ"ל דק"ו בשבת קודש, וי"ל.

^{ט*} כן דרשו בירושלמי על הפסוק בסוף פ' שלח, וכן שמענו דאיתא בזוהר, והמכוון כונה זו כיוון דעתו אל המקום דהוא ית' מקומו של עולם.

^{י*} נראה דאפשר להבין חוט של חסד באופן זו, וי"ל.

^י ע' ר' יונה (דף ו: בדפי הר"ף בר"ה **להגיד בבוקר חסדך [ואמונתך בלילות]**), וז"ל פ' **האמונה** שהבורא עושה עמנו בכל יום (א"ה – לא האמונה שאנחנו מאמינים אלא אמונה שעושה הבורא, וד"ק) שאנו מפקידין נשמתינו בידו והוא מחזירן אלינו בשבחה, שהנשמות הולכות עייפות מהעמל שטורחים בני אדם כל היום לבקש פרנסתם ובבקר הן שבות במנוחה ואינו כבשר ודם שכשםפקידין בידו פקדון מחזיר אותו כמו שנתנוהו לו ולפעמים יותר גרוע אבל הבורא יתעלה מחזיר הפקדון בשבח כאמור ועל כך אנו משבחין אותו כל לילה – כי הוא ד' אלקינו ואין זולתו וכו', עכ"ל. וא"כ מחזיר הוא לא רק כנתינתו אלא הרבה יותר, אשרינו. [על דברי ר' יונה ה' קשה לנו למה לא צייין מה שאומרים בבוקר בברכת אמת ויצב – **אין אלקים זולתך**, דלכ' בבוקר רואים מדה טובה זו בחוש, וי"ל].

סעודת רעוא דרעיון – זמן דרצון מרצונו ית', ויש לאדם לרמוז בדבריו אשר ידבר בעת המסוגל הוה אהבת הק"ל – לומר מזמור לדוד לזכור שבוראי רועי ולא **אחסר** דהוא משביע לכל חי רצון, וע"י שבטחו אבותינו (וידעו שהוא המשגיח על כל בריותיו) אז תלמדם תורתו, ורק הבוטח בד' חסד יסובבנו ואין חסד אלא תורה – **דעולם חסד יבנה** ואל תקרי פניך אלא בוניך דהם הם המתחסדים עם קונתם ועם כל העולם ע"י תורתם^ה, דזה קיום מעשה בראשית, ומבראשית עד עתה כל רגע ורגע על אלו העולם תלוי' ועומד. ולזכור שהוא ידד לנפש היקרה, וידיד היינו יד ביד, דכבן הקמן האוחז ביד האב הרחמן אינו דואג כלל וכלל, כן אנחנו שידינו בידו לעזור לנו למשוך אותנו לרצונו, ויהא ערב ידידתו יותר מכל מעט, ואם ירגיש אפי' במקצת **נפשו חולת אהבתו** אז יבקש רפואתו, והיא היא קירבתו שיראה נועם ויוו עד שמחת עולמו, לעם ישראל בנו שקשור בכל מיני נימי אהבתו, ועלינו לכסוף לראות עוון ורק זה חמדת ליבנו, ואז נזכה לסוכת שלומו, ונראה אור ונגילה כי בא מועדו ליחד שמו עמנו לעולם ולעולמי עולמים ככבודו ובעצמו, ושוב לחבר היום ללילה שבעת כזאת נבחרת לקדש שם שמים בכל העולמות. (ע' **במפרשים דליל שבת הוא האירוסין [אתה קדשת], ושבבת בבוקר זה החופה [כליל תפארת], ומנחה חדר יחוד [אתה אחד וכו'] ויש לשמוח בנשואין תמיד**).

תפילת מעריב – אע"פ שצריך להבדיל בין הקדוש ובין החול, יש ליהרר בזירות רבה שישאר קדושת השבת עליו לימי החול, דעלייתו הוא לעלות החולין לקדשים ולקדשם בכל נימי נפשו לנצח ולנצח הכחות שרוצים להבדילו מקירוב לבורא – ואיך ממשיך השפע – ע"י **החלטה נחושה לקדש עצמו במותר לו ובכל דרכיך דעהו** – או באכילה או בשתי' או בשאר תענוגי גופו או בכבודו למעט וכבוד הוולת לרבות. ועוד לזאת עתה להתחזק ביותר דהא בעוד פ"ד שעות^ה מיועדים למועד להתוועד תוך היכל מלכנו להיות בנוי **אשר יאמר עלינו חזו חזו בני בני חביבי אשר משליכים כל צרותי אחרי גזי**.

הבדלה – מובא בגמ' עד שיאיתו לאורה – ואפשר ע"ד דרש דמי שנהנה מאור השבת ראוי לו ליהנות מאור ששת ימי בראשית, דהא זכר לדבר כאן וברכה מברכין, והא דאמרו לנו חז"ל שהשיעור הוא בין מטבע למטבע אפשר בא לרמוז שכל א' שעבר עליו שבת עליו להעביר על **טבעו** ולהבחין מה עבודתו לראות איזה דבר הראוי לתקנו, ועי"ז יגיע לדרגא להבדיל בין קודש לו למה שמחלל את גופו ונפשו, וישוב לקונו ומעלה כל העולם כולו עמו, דהא כמחצה על מחצה כל הבריא והכל תלוי בו.

מוש"ק – לימוד כליל זו הוא שוה אלפי אלפים ויותר, והיצר יודע מלאכתו **דהא מלאך הוא** למנוע הטוב ואין טוב אלא תורה, למצוא כל מיני אונסים להיות אונם רחמנא פטרי, ואע"פ דפטור הוא אבל כמאן דעביד לא אמרינן, י"י ומאבד חונו של זהב ופז ויקרות ויקר – אדם פיקר אם רק יכיר שויו וכמה שוה כל אות מן האותיות אשר ברא בהם הבורא את עולמו אשר לכבודו בראו ועלינו לכבדו ואין כבוד אלא תורה, והעקשן יצליח לכבוש דרך וילך בדרכי אבותינו אשר כבש יצרם ללון בעומקא דהלכתא^ה, בפרט בתחילת שבוע חדש^ה דזכתא לו מיט א גוטע וואך, להכין לג' ימי הגבלה דעד הגבול מגיעים בעזרת ד'.

שינת הלילה – לא לנודד נדידה דשינה דדבר הצורך לגופו ולזירות שכלו הוא, דאין ד"ת נקנין אלא מתוך נחת^ה ומתוך שמחת לבו.

^י ש"מ שכן כתב החזו"א שהחסד הגדול שאפשר לאדם לעשות להזולת **ולכל העולם** הוא – לימוד התורה בעמל ויגיעה כמה דאפשר. ^י ידוע שבירושלם מונין שעות (י"א דבקדושה עילאה דעיר הקדוש כל רגע ורגע יקר עוד מפז, ומתוק הוא).

^{יב*} והמג' הגר"ב שליט"א העיר שיש אומרים דחולקים הבבלי והירושלמי בזה, וד"ק.

^{יג} ולפעמים כדאי לו למצוא דבר קל לגמור כל מוצאי שבת כדי שיגרום (ע' לימוד יותר) זמן לגרום נחת ורוחו ימלא כל גופו בקדושתו.

^{יד} ע' בדיני הנהגות מהחזו"א ה' מזרז למקורבים שיזהרו ללמוד בתחילת החודש ובתחילת השבוע, ולכ' כעין ר"ה הוא כל פעם ופעם מחדש. וכ"כ כדאי לחדש חידושים ע"י חזרה על הנלמד בשבוע זו דאשרי, או אשרי מי, אשרי מי שבא עם תלמודו בידו!

^{טו} ע' אגרת הגר"א דמאריך בזה בחינוך הבנים לתורה ולתעודה. (וכהיום הנהיגו מנהג (טעות) לצוות להילדים – תלך לישון – ושכחו דרכי אבותינו ואמותינו הקדושים שהיו מספרים מעשים מלא יראה, מעשים מלא חשק וחפץ לב לעשות רצון ד' מעשים מלאים חסד ואמת עד שנרדמים הבנים והבנות, ואלו שנתגדלו על חינוך כזה עשו

יום ערב מתן תורה (ח' סיון) - והוא יום ראשון לשבת יום ה' להודש סיון ה' אלפים ותשפ"ה שנה לבריאת עולמו - לקפוץ קפיצת הדרך מן המטה^מ לתוך עולמו של חסדו להודות לו על שהחזיר נפשו, ולהכין גופו לשבח מו' שאמר מאמרו והי' עולמו, לעטוף עצמו במליתו וזרועו וראשו לעדן בקבלת עול מלכותו וזכר להא שהוציאו ממצורו, ולנשק המזוזה שבפתחו ולהזכור לדעתו^מ, ולהטוף כל רגע דאפשר להגות בדיבורו דסוף אלול היום והבעל הבית מזכרו דהא אריכת ימים ושנים תלויים ועומדים בכל רגע מיומו. וברכתו בברכה^מ, על תורתו יהא בכל כחו וגבורתו לשבח ולפאר יוצרו על המתנה החשובה אשר זכתה לו, וידוע שכל השראת השכינה תלוי אך ורק בכונתו^מ.

שחרית (ח' סיון) - לכוון באהבה רבה שיהא אהבת עולם (ופירושו היא דהיינו הגאולה אשר ישלח בקרוב מאתו) דאין לשער האהבה שאהבתנו^מ וקרבתנו לעבודתו להיות משמשי כבודו ובזה הוא מכבד אותנו יותר ממלאכו שאנחנו אחר שנים והם רק אחר שלש לקדשו. ולהתחזק בבטחון שהוא יפרנסו (ולא כחי וחילי אלא הכל מאתו^מ ולכן עליו אשליך יהי וכל דאגתי אסיה מדעתי ולסמוך עליו ולא על הקנה רצון אשר שבידי). וזה הקבלה ללמוד כל החיים בכל עידן ועידן^מ (כל זמן מן הזמנים) סגינא קמי' (אשתחזה לפניו) ומקמא דיקר אוריית' (ולפני כבוד תורתו) בין אם יש לי כל או אין לי רב בין אם שבור אני או שלם בגופי בין אם קרוב ליפול או נסמך בידו הפתוחה, בין ביום עצמי בין ביום שמחתי - קבלה עצומה לעמוד ולשרת וללמוד וללמד ולעשות ולקיים כל תורתו^מ.

סדר א' - להתעמק בעמקות סודות התורה הקדושה לראות קדושת דברו אשר יוצאים מקול הודו. ולא להפסיק כלל וכלל - להראות דיקר מכסף וזהב היא ומעים מדבש ונפת צופים^מ.

הכנות לחג - לקצר כל מה דאפשר כדי לנח עוד קודם המועד להכין כל כוחותיו להוציאם לפועל ביום מתן מתנתו. יש לשמוח שמחה עצומה על שבא לידינו מצות ד' שהוא גמול לנו גמילות חסד וזכינו לזכות גדול ומלא גמול להגיע לעת לעשות רצונו ע"י מצות ד' דשביית יו"ט ושמחת יו"ט וענג יו"ט וכבוד יו"ט הבאה עלינו לטובה, ואם עושה כהלכתו או ערב הוא לחיך וישביעו נפשו. בכל חתיכה דכבוד ועונג והלחם חלות אשר שנים הן שלימה והברכה בקול נעים דוקא^מ להראות שמחתו שזכה לדרגא עילאה לשמש קונו אשר קונה הכל והוא המפרנס לכל וממית לכל ומכין מזון לכל ומשביע לכל חי רצון, וזה רצונו לראות את מלכנו שהוא הכל ויכול על ידי קיום רצונו לעשות נחת רוחו לפניו באהבה

וגדלו עד לתפארת, משא"כ אלו שרק קיבלו צעקות עד שנרדמו - והכל תלוי בסבלנות וחכמת נשים בנתה ביתה.

^מ ע' לעיל הערה לו, ורש"י עה"פ כלביא יקום. ^{מא} שבידך על התורה קודם עטיפת טלית והנחת תפילין או לאלו שנוהגים לברך אחר הנחת תפילין אז לכוון - ובכולן לעשות בכל כחו. ^{מב} ע' ה"ר יונה הנ"ל.

^{מג} ע' בהגדה של החזו"א בעשרה דבריא דמביא בשם הגר"י לעווענשטיין זצ"ל דמותר לעשות השתדלות עד שמתחיל להרגיש שהוא עושה המעשה דאז חייב להפסיק - ושוב הסכים עמו החזו"א, עש"ה דנפלא הוא.

^{מד} ע' בריך שמי' (דאומרים בפתחת הארון הקודש) ויש לדייק שם - לא על אנש רחיצנא (לא על אדם אבטח) וכו' אלא באלקא דשמיא (אך ורק על הקב"ה) וכו' ועוד שם - ב' אנו רחיץ - רק בהקב"ה אנחנו בטוחים, וע"ע התפילה שאנחנו אומרים בשבת קודש קודם הוצאת הס' דאנחנו מכריזים לכל העולם כולו - כי כך לבד בטחנו - אין עוד מלבדו - הוא מלך רם ונישא - ועל כל א' לבדוק בתוך תוכו אם באמת כן הוא אצלו - דבוטח אך ורק בו (ולא באיזה דוד עשיר או איזה הַבְּסֻטָּח פרנסה והכנסה, ר"ל) ודבר נורא הוא להמעין ולהמתבונן והכל אני מאמין באמונה שלימה שמאמינים בני מאמינים אנחנו ולדור ודור נוהד לך ואך לך והכל שלך אפי' אני וכל אשר לי - ואין אני אלא אפסי בטל ומבוטל כעפרא דארעא וכל מהותי אינו אלא הא דאני עבד ולית לי לגרמי כלום - וזה שוה לכל הון דעלמא ועוד ועוד.

^{מה} וע"י קבלה כזו נחשב כאילו עשהו, כידוע בחז"ל וכן בר' יונה על המשנה באבות כל שמעשיו מרובים מחכמתו ע"ש לרוות הצמאון.

^{מי} וכל מה שמראה לבוראו כן יתן לו בידו דלא ניתנה חכמה אלא למי שיש לו חכמה - חכמה להבין יקרו, והבן. (שו"מ בשיחות מוסר דהגר"ח שמואלביץ זצ"ל, עש"ה).

^{מז} ע' במ"ב בברכת לישב בסוכה דכתב כן על ברכת קידוש וכל ברכות ע"ש בשם השל"ה.

שלימה מלא יראתו. ויש לקבוע זמן עתה לכוון קודם בואו דשמא ישכח חובתו לכוון לקיים מצוותו והא מצות צריכות כוונה פסקו חכמינו ז"ל ע"י חכמתו.

סדר קבלת התורה - לנתק כל חומי ברזל אשר כובל נפשו המונעים אותו לילך מביתו (או מן מדרות אשר למעלה מראשו) ויגוס הוצה לה להוביל רגליו לבית מדרשו לדרוש אי' מקומו, לחפש להיות משרתו העומד לפניו מבוקרו עד עירובו מוכן לעשות רצונו בכל לבבו. וליזהר מכל תאחר מועדו אלא עליו לעבדו בכל מאודו להגיע לבית המדרש לכה"פ ב' שעות קודם שקיעת שמשו כדי ללמוד ולקשר יומו דהקב"ה שהי' רופף (כל העולם) בקיומו עד שקיבלו ישראל את תורתו ועלינו לקבל עתה על עצמינו את זיו שכינתו.

שקיעת היום (אור ליום ו' סיון) - להיות שקוע בלימודו ולא להסיה דעתו מפני אף דבר - לא להרים ראשו להנכנסים ולא להוצאים אלא כל מהותו תוך גירסתו בכבוד ראש וכל זולתו איננו שוה אפי' ראיתו ק"ו לא הסתכלותו. כפרט דראש השנה עתה דיומא דדינא על דברי תורה לכל באי עולמו ונורא הוא לחשבו דהוא בא יבוא בחשבונו של עולמו וזוכה להקים הבריאה בזכותו ויחזיר עטרה לראשו וממביא משיחו וישועת ד' כהרף עינו אשר בראשו^מ.

תפילת מעריב - עלייתו בתפלתו היא לעלות מהחולין לקדשים, ולקדשם בכל נימי נפשו לנצח ולנצח הכחות שרוצים להבדילו מקירוב לבוראו - ואיך ממשיך השפע - ע"י החלטה נחושתה לקדש עצמו במותר לו ובכל דרכיך דעהו - או באכילה או בשתי' או בשאר תענוגי גופו או בכבודו למעט וכבוד הוולת לרבות. ועוד לזאת עתה להתחזק ביותר דהא בא עתה להתועד תוך היכל מלכנו להיות בנוי אשר יאמר עלינו חזו חזו בני בני חביבי אשר משליכם כל צרותי אחרי גזי.

- יו"ט דביכורים וקבלת תורתנו^מ -

תמימות תהיינה - מן שמיא סיבב המסובב כל הסיבות שמאחרים מעריב הערב - ואפ"ל ע"פ סוד היסודות שהוא כדי לתת זמן ללמוד בזמן שבא קדושת יו"ט לעולם התחתון ממעל העליונים, וכל השואף לצל כמל"ס העולה לקראת השמש הוא יזכה לנחת נפשו ולהיות תמים עם ד' אלקיו להיות עמו ע"י שילך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות^מ, ועתה הזמן גרמא לשמוח בשמחת החג אשר נתן לנו - ותתן לנו מועד לשמחה וחגו וזמנו לששון לקרוא בקודש קדשו, וע"י מקדש את עצמו וכל סביבו ובאמת הי' ראוי לברך שהחיינו מיד בכניסתו אלא סידרו על הכוס להרים הודו ושבחו זכבודו במקומו הראוי לו.

ועוד בענין מעריב לקדש חג (ו' סיון) אחר שממליך הקב"ה על האור והחושך (בברכת אשר בדברו) שהוא, והוא לבדו, המאיר והוא המחשיך, על חֶגְן עליו להתבונן בברכת אהבת עולם אשר אהבתנו - ומה עלינו - להגות בהם יומם ולילה, דכל תיבה בתורה מלא אהבה היא, ולשמוח בדברי תורתו^מ וזה כל מגמתו וכל רצונו ועל כל יחיד לראות אם קיים דברי התנא באבות לעשות רצונו כרצונו. (ולכוון לצאת חובת ברכת תורתו אם ישן במשך יומו [וללמוד מיד אחר תפילתו] והכל בכוונה לעשות נחת רוח ליוצרו).

ישוב חיזוק בתפילת עמידה - לדבר עם המלך ולשכחו על אשר בחר בנו לעבדו ושיעלה זכרונו למעלה בכל העולמות ולעלות מרקיע לרקיע עד לפני כסא כבודו ושישא עלינו את ברכתו - ברכת החג לברכינו, וזכות

^{מח} ולא מאלו שאין עיני' בראשו אלא בבטנו או בכוסו או בכיסו, והבן דעבודה היא תמיד.

^{מחא} לאו פשיטא היא דביכורים הן הן מן החדש וזה יסוד בתורת ד' - כחדשים עליך ליכטיג לוסטיג געשמאק. ואותיות ביכורים הוא כיפורים (בחילוף ב' ופ') דמתחלפים לעמים כידוע ואין כיפור אלא לשון לנקות - לעשות חדש - חדש בקרבו וכל מאודו.

^{מט} ע' רש"י פ' בשלח ששי עה"פ ותעל שכבת הטל.

^נ ע' רש"י שופטים סוף רביעי. וע' מהר"ל דמאריך ביסוד זה דע"י תמימות האדם נעשה א' עם הבורא ית' בשלימות האחדות.

^{נא} וע' במ"ב סי' מ"ז סק"ד לענין אהבה רבה בבוקר, וצ"ל באהבת עולם דערבית דמשום דאומרים ונשמח בדברי תורתך וכו' ובהם נהגה יומם ולילה, כ"נ, וי"ל.

מתוקה היא הזכות שנתנה לנו בניו החכמים **לדבר ביחידות** עם מורינו²¹ ואנחנו חסידי ד' אנוהו ואל תבלבל להתייחס לקטנות במקום שיש גדלות.

סעודת החג – האוכלין מיד עליהם לזכור שכבר התחיל סדר הלילה וכל מה דאפשר לא להפסיק דיבורו או מחשבתו מן התורה הקדושה הוא הבוחר בחיים וזוכה לכל מיני מטעמים, וידוע שיעקב אבינו איש תם וישוב אהלים בהפסיק דיבורו מן התורה (במלחמתו עם שרו של עשיו [הרוצה לבטל אותנו דעשיו זה שטן זה יצה"ר]) נעשה לקוי בגידו²² ועי"ז נחסר לנו חלק הברכה אשר מלא טעמו להראות דאם **אינו** מפסיק הוא זוכה לעולם ומלואו בין בעולם התחתון בין בעולם העליון העתיד לבוא²³.

והמאחרים לאכול (בעוד זמן קצר) כדי שיכול להתחיל מיד בלימוד בנסתרות²⁴ עליו ללון בעמקות ולשמוח שהוא המקיים כל העולם ע"י תורתו וכמו שומר שאם יפסיק לרגע משמירתו חייב על כל נזקו ק"ז מי ששומר כל הבריאה **בדיבורו**²⁵. ואח"כ כשיבוא הזמן לילך לביתו לקדש יומו אין להפסיק אלא לקיים בנפשו ובלכתך בדרך – בדרך ד' לעלות כל רגע מהבלי עולמו (המושכים אותו בכל כחם מטה מטה לאבד רגעי חיים²⁶ אשר נברא עבורו) לעלות מעלה מעלה ומסוגלים ליתן חיים לנצח נצחים, ולזכות ולהנות מזיו שכינתו כל ימי חיותו בזה העולם ובבא עלינו לטובה.

סדר הלילה (ו' סיון) – יש שעושים תקנה לנפשם ויש שלומדים כדרכם, על שני' נאמרה – בשבילו נברא העולם, ועל מי שאינו מפסיק הוא הנבחר היודע בוראו ושמול²⁷. ולא דבר קטן הוא מה שכתבו בעלי האמת דראש השנה עתה וידוע שלא יאות לישן דמולי' ישן ואפי' ס"ת שבחכיל במזלא תלוי, וההולך בטל כישן דמי ודמו בראשו, ויש לעוררו להזור להוצבו ומקורו, מקור מים חיים ולא להחליף בבורות נשכרים (ושתיית מים מרים או דברים שהם נראים מתוקים [ובפרט ביום מתן תורתנו שנתן לנו דיקא במדבר מקום בלתי גשמי אלא ריק דאם ריק הוא מכם הוא דתורה מלא שביעת רצון היא באמת – ושם לא שתו אלא מים בלבד וזה במשורה תשתה ואז הוי הכשרת גופו לקבל אותיות הפרורים באויר ע"י שריפת התאוות [אותיות אותות, והבן] – בפרט בדור ירוד שלנו שרוב עסקים הוא בחידושים בתענוגי עוה"ז (ואפשר בלשון סגי נהור אמרינן

²¹ נראה דיש לכנות להקב"ה בתואר רב ומורה דהא הוא המלמד שלנו וכל חכמתינו ממנו הוא ומצינו דאומרים **רבנו** כל העולמים וכן רבון הוא עלינו על כל א' וא' דהוא מורה דרך של כל א' מאתנו ע"י תורתו (מל' הוראה כידוע), ואע"פ שלא נזכר תואר זה הבאנו לשבר את האוזן לזכור שאין אנחנו אלא שלו, ושזה זכות גדולה לקבל מועד לדבר אתו ביחידות ממש, והמבין יבין דהרבה טמון בזה ובבא.

²² ע' בספורנו שם (ומשמע בדבריו שבמחשבתו לא הפסיק כלל - ורואים כח המדבר בד"ת ונורא הוא, וע"ע גמ' ע"ז דף י"ז: רש"י ד"ה תשמור עליך, והבן).

²³ ע' בט"ז אבה"ע סי' ב' מה פ' בת ת"ח, וצריך לחקור בחקירות ודרישות מעצמו ובתוכו לדעת אם הוא יודע בידיעה ברורה שתורה הק' נותנת גם עוה"ז, עש"ה.

²⁴ ולהניח האשת חיל לנוח אחר כל ההכנות לרגע קט או ארוך.

²⁵ נפה"ח שער ד' פכ"ה. ומעשה דא' ביקש מבחור א' להדריך אותו במקום סכנות דפריצותו והבחור הסיח דעתו לרגע ולא שם לב שיש איזה שלשלת של ברזל שם והמודרך (שסגר את עיניו בעיקר) נתקל בה ונפל על פניו ונשבר הבתי עינים - והבחור חייב על שהפסיק שמירתו, וכן אנו. (וע' בהגדת החזו"א דהי' רגיל לתת לילדים לשחק סומא והוא סגר עיניו והם הבילוהו עד הבית מדרש - והרוויח כפל - שימח הקב"ה וגם את בראיו).

²⁶ ויש ששוכחים גדלותם ומיחדים דיבורם על דברים שאינם צריכים לא לגוף (הענין) ולא לנפש (אשר דבק כאלקיו) כגון אם הנסיעה מביתם לבית חמ"י או הור' הי' צפוף או ברווחת או אם קיבלו איזה מקח וממכר בזול או כמה משפחות נסעו ממקומם על יו"ט וכהנה וכהנה, ואם היו מתבוננים בכח דיבורם דעד שמים מגיע לא היו מבזבזים על דברים של מה בכך - ובדאי לא על פולוטיק וחס מלהזכיר על דיבורים על הזולת מה שעשו או איך שהתפללו חזן זו או זו או מה שקנו שכניו או מה שלבשו מכיריו דסכנת נפשות היא לנפש אשר הבורא בחר בו להיות מקדשו ושומריו בטוהר בטהרה. ואם הוא אוכל אצל מי שעדיין לא בא בהכרה שלימה בבוראו ואינו יודע חובת נפשו, על האורח הזה להתגבר כארי ולצאת ממסגרו לשאוג שאגת ארי' בנעימות דברי תורה המשמחים כל סביבותיו, ובפרט המלאכים - המלאכים האומרים השמיעני.

²⁷ וההולכים הלך ושוב לשותת קאפיי, ולעדן נפש' הי' מוטב לקיים קוה אל ד' ויאמץ גופי' דאינו אלא לילה א' בשנה לקיים עולמי'.

אכשר דרא היינו שהפליאו בעשיית הכשרים על כל דבר שבעולם והמבין יפרוש ויכשיר את עצמו לקבל תורת אמת על אמיתו, וכעין דמצינו בכתבי א' מן הגדולים וצ"ל דבשנת תרנ"ו נפתח מעיינות שמים כמו בשעת המבול והי' אפשר לחטוף אז עבור חידושי תורה ובמקומו חטפו בעשיית מאשיניו ודברים בגשמיות להקל על חיים יום יום ואבדו עולמות – מי יודע מה שאנחנו מאבדים (בידים) ע"י חיפוש מעדנים ולא מחפשים חידושי תורה ד' יכפר בעד. ולכן לכה"פ לרסן פיו ולשונו וחיכו ממתקים לעת הזאת דמי יודע אם עבור עת הזאת הגעת למלכות (ומאן מלכי רבנן) ואם תחרישי אז רווח והצלח יבוא ע"י מי שאומר בשם אמרו וכתוב ויאמר ד' אל משה והוא עבדו, וכל א' אפשר להגיע לדרגתו, והכל תלוי ברצון – ויהי רצון לפניו שיהא עת רצון **שיכנס ד"ת בתוך מעי וולא מעדני**²⁸, ובקשה לפתוח לבניו לרצות עוד ועוד בתורתו ולא זולתו).

עמוד השחר (ו' סיון) – יש שמניחים ראשם על השטענדער לכמה רגעים לאסוף כחות לקראת בוראם לחדש מוחם ונפשם, דשינה מחזיר נשמתו לו, ועי"ז מרוויחים תפילה זכה²⁹ ושלומה בלי הפסקים של נמנם ושינה דחובתו בתפילה ללא ינום ולא ישן להיות ער לדבר עם כל נימי נפשינו לתת כוונתינו בכל תיבה מתפילתינו אשר קבעו יראו"ם היודעים סוד הבריאה ותכליתה (ותכליתינו).

זמן ברכת השחר – לקום מתרדמה לשמוע קול דברו לצאת בברכת המברך בכל כחו ולכוון דעתו לשמוח ביכולתו לברך את שמו. ויש שנהגו לצאת בכל ברכות המברך כדי לקיים ברוב עם הדרת מלכינו ועניית אמן כאומר בעצמו הוא והוא המאמין דכל א' ערב זה לזה ואל תקרי ערב (ערבות) אלא ערב (ערכות – גשמאק), והבן. **וויש לשער אם יש זמן אז לשיר בדנהוג בכמה מקומות דאם מאריך בזה יצטרך לקצר בפסד"ז ומי חתיר זאת אלא אפשר לשיר קצת** (דאם חצי שיעור אסור באיסורים ודאי הכא מצוה בשיריים ודי למבינים) **ומיד להתחיל הכנות לתפילה ופסד"ז כדי להגיע לקבלת עומ"ש בשלימות**.

תפילת החג – ידוע בספרים הק' דמתחילין עתה סדר דיומא דכפורי, ומלא חרדה וחרטה לשנות דרכו וכיון שהיום מתן תורתנו צריך קבלה חזקה, **דמתנה בלא קבלה אינו נכנס לרשותו ולא נעשה שלו** – ועליו לקבל על עצמו בכל תפילה עוד קבלה להתחזק בלימוד תורתו (אם קבלה על רציפות או על כתיבה או על אמירת חבורה או לדבר בלימודו עם חבירו או רבו כל יום ויומו לרבע שעה או לבוא לכל סעודה עם קושיא באמתתתו) הכל בלי נדר אבל עם קבלה וחזקה אשר לא ימוט ולא יזוז ממקומו אע"פ שיבוא רוחות הזמן ודברים המטרידים הוא יעמוד על מקומו ומראה גבורתו בכל כוחו.

קרה"ת – שומעים שוב מהר סיני³⁰ עשרה דבריא והן הן יסוד כל התורה³¹ ואם יש יסוד יש בנין – ואל תקרי בנין אלא בוניך – וזה אנן אוזבי קיר, וקירות ד' הן עם תקרה בנין ורצפת אהבה ביחד הן שש צדדים להמשיך הקב"ה בקבלת עולו ומלכותו³².

²⁸ ע' בתוס' כתו' ק"ד. ד"ה לא נהנתי דעדי שתתפלל שיכנס תורה לתוך מעיך תתפלל שלא יכנס מעדנים לתוך מעיך, וע"ע במס"י. ולכ' ק"ו ממש רבינו אם עשה מ' יום בלא אכילה ושתי' אנן לכה"פ כמה שעות עד קבלתינו.

²⁹ וזכה דליל כיפור היא כדאיתא בספרים משעת שחרית עד מוסף וטעון זכותים לזכות בדיני שמים וארץ. ומצאתי מא' תלמידי קעלעם שר' דינאל וצ"ל הי' אומר דפשט בכתבינו בספר זכיות דקשה ממ"פ אם ראויין למה מתפלל ואם אינן ראויין מה מהני ותירץ דהא לבד שמבקשים וסומכים על הקב"ה נותן הזכותים להיות ראוי, והבן.

³⁰ ובעל נפש החיים כתב לנו וז"ל וכללו של דבר שמיום שנתקנה לא הי' בעולם ב' תפילות שיעשו רושם שוה למעלה ושיעלו למדרגה אחת, כי שונה תפלת היום מתפלת אתמול כי יעבור, והכל תלוי בתיבות אלו. ולכן הוצרכה נבואה לזה, **וכל הכוונות והסודות שנתגלו על התפלה עד היום** אינם כטיפה מהים הגדול נגד הכוונה שהשיג הקטן מק"כ זקנים (שהיו באנשי כנסת הגדולה שתיקנו נוסח שלנו), וגם הגדול שבהם לא השיג רק כפי ערכו ושוורש נשמתו. **כי באמת היא גבוה יותר מבינת כל אדם** והיא קושרת עולם התחתון בעליון כמו הקרבן, עכ"ל, ע"ש.

³¹ ע' סי' קמ"א סקט"ז שיש להעמיד אנשים מב' צדדי הבעל קורא דקבלת התורה היא כל פעם ופעם וק"ו ביום מתנתו, כנ"פ.

³² ע' סי' ס"א סק"ב בשם הירושלמי, וע' רש"י בחומש כאן בשם ר' סעדיא גאון.

³³ מענין לענין יש שסוגרים דלת ביתם ארבע פעמים וכל פעם הבריח נכנס ברוח אחר, וצ"ל דעי"ז זוכרים שהקב"ה הוא בכל ד' רוחות

מוסף – לפי המגלי רזים עתה כנעילת השערים וזה השער לד' שצדיקים יבואו בו שערי אורה ושערי סייעתא דשמיא לאוקמי גירסא וללמוד כל השנה אליבא דהלכתא, וכל הפותח פיו עם כוונת הלב פותח שערים קודם נעילתם והוא הקרב אל המלאכה להיות כמלאך שלא מעם שינה מידי, ומקריב קרבן המוסף כל המחנות להשליך כל הנוחיות לקבל עול תורה באמת ולשמוח באתה בחרתנו מכל העמים, ובקשה לפני האב הרחמן שתשוב ותרחם עלינו ועל מקדשו ותגדל כבודו וישופע והנשא עלינו כל חי להגיע לדרגא עילאה להקריב מנחה חדשה לחדש עבודתנו משנה לשנה ומרגע לרגע בכל יום תמיד באהבה^ט.

סעודת הבוקר – לקצר באכילתו בפרט המעדנים אלא לשובע נפשו, דאע"פ שהגיע עת לשמוח בשמחת החג וכסוכות היא והן פרוסות עלינו להגן מחום התאוות^י עדיין קבוע בדעתו דאין שמחה אלא תורה, ואם אפשר לו לילך מיד לבית מדרשו להכריז בקולו קול עוזו דהקב"ה עוז (תורתו) לעמו יתן – אדם כזה גורם שד' יברך את עמו – בשלוי.

ומי שראשו כבד עליו וא"א להתעמק – עליו לנוח בשיעור אשר צריך להחזיר רוחו ולקום בשמחה אע"פ שמרגיש שמחתכין מוזה (לכמה חלקים שונים זו מזו) ולהזור ללימודו ולזכור שיש עולם אשר מוכן לו לנוח כל מה שברצונו ועתה עת להראות גבורתו לעשות רצונו ית' שמו להתחזק בכל כחו ביום ההוא אשר מסוגל להעלות כל ימות חודש בחדשו עד שנתו הבאה עליו לטובתו ואפי' לכל החיים שלו דאינו דומה היגע למי שאינו – ומי יודע מה יולד מיום כזה אשר מלא עבודה ושמחה בתורת ד' אלקיו – עין לא ראתה זולתו – ואני מאמין באמונה שלימה דישלם שכר לעושי רצונו דגומל טוב לשומרי מצותיו שמירה מעולה המעלה את נפשו.

סדר הבוקר דיום התינה – עד מנחה (אם מתפלל^י גדולה היא) ולהזור על משנתו מה דאפשר לו וכל רגע דמפיק מפיו מרגלותיו הוא מעדן כתר מלכותו באבנים המאירים מלכו וכל נשמתו של עצמו וכל סביבו.

העולם, ורק הוא השומר – ואם אדם חושב שהוא המונע דריסת רגלי גנבים אין זה אלא השתדלות האסורה (ע' הערה מג לעיל ונורא הוא) אלא מה באמת ההיתר לנעול ביתו [למעשה הנעילה האמיתית הי' ביוה"כ, והבן] – אפשר משום לאו דלא תתן מכשול דאם אינו נועל אז נותן מקום לחבירו ליכשל בגניבה – פירצה קורא לגנב – והכל תלוי בכוונה. **וזאת למודעא דאלו ששמים ספרים למכור אצל פתח בית המדרש ומניחים שם קופסא לשים כסף עוברים על לאו דאורייתא** – שאל אביך ויגדך ששכיחי היזיקא שחסר כסף ע"י אינשי לא מעלי והוא הכין לו העבירה ועליו ליתן את הדין, ומצוה לפרסם [ואפי' אם מוחל מראש עדיין הגנב עשה עבירה, כ"ה מאמגה"ד זצ"ל]. וע' הערה הבאה.

^ט והנעילה שנועלים דלתי הלב הן כדי לשמור על הקבלה שקיבל, וזה השמירה מעולה לדעת איך יתגבר בכל השנה אע"פ שיבוא מכשול אחר מכשול – ולימוד ממש רבינו שהעמיד המשכן כל בוקר ופרקו כל לילה דמלואים – דשבע יפול וקם – ואז רק אז בא השכינה לשרות בתוכו, ואין זה ביטול תורה אלא קיומו, ואל תתיאש מן הפרעניות (כדברי התנא ניתאי הארבלי בפ"ק דאבות) דכל התורה מלאה קושי ויסורים ואשרי מי שיסירי קה ומלמדו איך ללמוד בכל טירדו וטירדו.

^י ע' מהרש"א קידושין ל' ע"ב וז"ל בא"ד (ד"ה ושמתם סם תם) והמשל אכול מה שהנאתך כו' יש לפרש בנמשל **שכל זמן שאתה עוסק בתורה שהיא הרטיי** ע"ג מכתך שהוא יצה"ר אכול מה שהנאתך כו' ר"ל שתוכל ליהנות מתענוגי עוה"ז ואין אתה בא לידי עבירה כי התורה מגינה לו כרטיי' זו שמגינה על המכה שלא תעלה נומי **אבל כשאין אתם עוסקים בתורה שהיא העבירה הרטיי' מן המכה** א"א שלא יבוא לידי עבירה כענין ולא ע"ה חסיד שאינו ידוע במה יכשל, עכ"ל שם, ודברים נפלאים הם לכל ההוגה בהם כדבעי. ושוב שמעתי שכל דבר גשמי (אכילה שת' שינה וכו') גורם לאדם ביקר להיות דומה לבהמה **משא"כ האכילה להיות חזק בתורה ועבודה ואכילה בשבת וי"ט שלהיפך זה מבדיל את האדם היקר מגשמי ומתדבק ברוחניות ע"י כל אכילה ואכילה**, ואשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלינו. [ומענין לענין ידוע שסעודת שבת וי"ט כמו אדם שנכנס לאיזה פונדק – רעסטאראנט – ואוכל כל מיני מנות ובסוף כשיצא עושים חשבון כמה מחיר כל דבר ודבר – אלא שבשבת לאו שמי שאכל משלם להעורך שולחן לפניו אלא העושה חשבון משלם להאוכל **דעל כל דבר שאכל מקבל שכר שאין לה סוף ודבר מבהיל על הרעיון הוא**, ואשרינו].

^י מנחה גדולה – ע' מ"ב ריש סי' תקכ"ט בשם הפוסקים דכן לעשות כל יו"ט וי"ט, וע' ברמב"ם דכתב בפירוש להתפלל מנחה גדולה היום,

סעודת היום טוב – (לאילו ששומרים יו"ט שני עליו) להקדים כל מה דאפשר דהא ערב יו"ט הוא וכבודו להיות תאב למאכלו לקיים מצות עונג באכילתו^י. וקודם סעודתו עליו לשמוח על זה שזכה לתת נחת וקיים בנפשו לקדש שם שמים בגופו ומאדו עד עתה בעבודתו במשך יום נתינתו וד' הטוב נאמן לשלם שכר – שכר שמשכר כל שומעיו ומפליא כל יודעיו ומתמח כל רואיו, שכר אשר עין לא נברא ביכולתו לעמוד על מרומו דלמעלה ממשכיל ומכל שכל ומכל מושג המשיג גוף וגשמייתו. ואם משאיר מקום בנפשו שאינו ממלא במנו אשרי חלקו דאפשר לו לקיים שני ואומרים עליו זה בני בכורי אשר בחרתי בו וקדוש יאמר לו. (ואפ"ה נשאר עלינו חוב דאורייתא דחצי לכם ואע"פ שלפי השאגת ארי' יוצא י"ה גם ע"י ת"ת לאו כל בר נש זכה עדיין למתיקות שיותר מדבש הוא ולכן יש לקיים במעדנים שונים ודברים הנעימים לחיקו מחצות^י לאכול ולשתות שאר היום עד הלילה, ואפשר דנשתנה המכעים דמי יכול לעשות עבודה זו כדבעי, וצ"ג).

סדר היום – ללמוד, אם מעט אם הרבה, וא' הם אם מכוונין לקדש שמו בחיי חיותו – מלכינו שחפץ בחיים – חיים אשר ד' חפץ בהם ורוצה לתת עוד ועוד דכל המפאר ליוצרו יוצרו מפארו ונותן אריכות ימים ושנים ומגן מכל נזק אשר לא תבוא, ועלינו להודות ולהלל על שזכינו ליום שכולו ארוך יום שכולו טוב ואין טוב אלא תורתו (ועבודתו).

בהתקרב לדמדומי חמה – להדמות למקבלי המלך ולהגיע לדרגא של מלאך המעוטף בלבן (או מבפנים או מבחוץ) לְלַבֵּן הסוגיא דקדושתא והבדלתא להשאר אור פני מלך חיים, ואין להמתין עד הרגע האחרון אלא להכין הכנה רבה להתפלל מעריב בשמחה עצומה דזה מראה חביבותו להמחבבו אשר נפח נשמתו באפו, ולהחזיק הנשמה יתירה ששכן מתוך תוכו ולתת נחת לנוח בקדושתו.

קריב לשקיעה – שוב לקשר יום ללילה בקדושה ומהרה מתוך תפילה (או אורה זו תורה) דמתחילין קרני יהוד לעדן ראשו ואם יְכַבֵּד ראשו כובדו זה כבודו דאין מתפללין אלא מתוך כובד ראש וזה כבוד ד' יְשַׁבְּתוּ והוא תשבתו, ויראה שמלא כל הארץ בכבודו.

ובזכות הברית לאחד מהנכדים הנחמדים נתחדש פירוש **בכשם שנכנס לברית וכו'** – דכשם שנכנס עם ההורים שלו והזיידע'ס און באבע'ס און אלטע זיידעס און אלטע באבע'ס וכו' כן יכנס לתורה (הבר מצוה שלו), וכן לחופה, וכן למעשים טובים (ויכיו הרבים וכו') הרבה אחר ההתונה, ונאמר אמן. וברכה עצומה היא לא רק עבור הדורות שלמעלה אלא עוד יותר להתינוק, דכדמצינו בבני מכיר שנתגדל על ברכי יוסף ולכן זכה לגדלות, כ"מ. ומובא בספורנו על הא דמשה ואהרן זכו לגדלות (ע' וארא, שני) מעם הדבר דכיון דלוי האריך ימיו יותר משאר השבטים – גדל גם את בני בניו להבין ולהורות וכו' באופן שיצאו מהם (מקחת ועמרים) משה אהרן ומרים, עש"ה. והיינו דזכו ללמוד מן הזיידע ולמעלה בקודש, וזכו לכל טוב שבעולם, וכן מברכין אנו לתינוק זה ולכל הבנים והבנות ונכדים ובני הנכדים עד סוף כל הדורות, לנו ולכל ישראל, אמן.

תפילת ערבית – המלאכים מחכים להעלות תפילתינו למעלה למעלה, וכל שבה שבשבה והודאה שמודה והכרה שמכיר גדלותו ית', מתחילה מבריאתו וכדברי הרמב"ם (פ"ב יסודי התורה ה"ב) דע"י התכוננות בבריאה מביא לידי אהבת ד' ויראתו, דזה מרגישים בתיבות מחליף את הזמנים, ומסדר את הכוכבים – כל יום ויום מחדש והכל כרצונו, וע"י ראיית גלילת אור מפני חושך באופן פלאי, ומבדיל הוא, והיא דבר מבהיל.

וישוב בברכת אהבת עולם לראות נוראותיו מתורתו הנפלאה, עד שמגיעים לקבלת עול מלכותו באהבה.

והכל בחיזוק אחר חיזוק שנתחזק מקבלת תורתו והכל מתוך אהבה הנשתרש בלבו ממתנה מנחילאל. עד שמייחדים שמו ואח"כ זוכרים איך

ובפרט בשנה דערב שבת היא. וקודם סעודת יו"ט עוד טעם ליהזר בהנ"ל ע' סי' רל"ב בשעה"צ כ"א, ובס' רל"ג סוף סק"א.

^י ולענין אם חל שבועות בערב שבת ע' סי' רמ"ט ס"ב וצ"ל דכיון דאינו אלא דין לכתחילה (לא לקבוע סעודה שאינה רגילה בערב שבת וכגון סעודת יו"ט [לא נזכר שם ויש לעיין טובא]) וקשה לסדרו קודם חצות כבדיעבד דמי ולכן הקילו בו רבים ושלמים לקובעה מיד אחר מנחה גדולה וכל שכוונתו לקדש שם שמים בכגון דא שפיר דמי, כ"ה.

^י קצת אח"כ ע' ברמב"ם דיש להתפלל מנחה אחר חצות היום ואח"כ.

שהוא גמל עלינו להוציאנו מעבדות לחירות, ובשמה מכל זאת נכנסים בחדר יחדו להתחנן לפניו כבן אצל אביו ולבקש כל משאלות לבו בהרחבת פיו והוא ימלאהו.

הבדלה – להבדיל בין קודש לחול ואפ"ה להשאיר הנשמה יתירה אצלו (כדברי הרמב"ן בספר תורת האדם שזה הטעם שאין מברכין על בשמים במוציא יו"ט דהנשמה יתירה של יו"ט אינה נפרדת ממנו – נורא נוראות. וצ"ל דכל יו"ט ויו"ט נעשה אדם יותר רוחני – האם הרגשתי?)

ושתיית היין כעת ודאי נשתנה להיות כמנסך יין ע"ג המזבח דהא נעשה ת"ח ע"י קבלת התורה בלבו לעשותו!

איסרו חג – לקשר את עצמו להחג ע"י שיבודק מה נשתנה היום הזה (ו' סיון) מכל הימים – אלא שמחת הנפש נשארת בו, ולכן אוכלים קצת יותר כדי להשביעה נפש שוקקה מלא טוב, ואין טוב אלא תורה, אשרינו.

ומה שאמרו חז"ל (חולין פ"ד:) שאשתו ובניו תלוין בו, הוא ג"כ על פי היסוד, שבין שהם סמוכים על שולחנו ועיניהם תלויות בו, הרי ע"י אמונתם בו ניתן לו הכח לפרנסם, ועל כן אמרו חז"ל שיכבדם יותר ממה שיש לו ולמעלה מיכולתו, כי באמת אין גבול ליכולתו, אלא כפי מידת בטחונם בו, באותה מידה יוכל למלא משאלותם, דהא הם מאמינים שיתן להם את כל רצונם – כמו שאנחנו אומרים על הקב"ה – פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון – כל משאלות לבם אפי' אם זה חוץ לתעופות! וכמו שכל א' רואה שיש אלפי הזמנות כל שנה להתנחל זו או זו – דואת אומרת יש כאן אלפי אלפי דאלארים מן השמיים! ונראה דעיקר הכוונה בפסוק פותח את ידך היא על הסוף הפסוק **שמשיביו**: עד שביעה ממש, ונפלא הוא, וי"ל. א"כ כל בעל וכל אב יש לו בכחו לתת כל משאלות לבם של הא"ה או הבן או הבת אפי' אם זה חוץ לתעופות – דהא מאמינים בו שיתן ויחזור ויתן, והפלא ופלא הוא לכל בר לבב, ונזכר ונראה פלאות, אמן. ואפשר לומר דגם בפסוק **אנכי וכו' הרבה פיר ואמלאהו**, הגדלות יותר (בפרט) שהמציאות היא שהקב"ה ממלא כל רצונינו (אלא לפעמים לא ידענא שזה או זה חי רצונינו! ודו"ק)

כל זה נכתב בפי במדבר תש"פ – ובעת (אייר תשפ"ה) החוב כפול ומכופל בידוע במלאות שלש שנים לאסון הנורא, האסון שהקב"ה נתן עלינו באייר תשפ"א באתרא קדישא מירון ובל הצרות, והלכה הגדולה המתרחש כעת (קין תשפ"ה) שיש שדואים ומלאים כלל ומטוץ מאימת (כאילו) כרות, ר"ל, ועוד יותר הגדולה שיש שנופלים לחסור תחתית במחשבות של כמי ועולם וכו', ד' ירחם על בניו וינחמנו! הכינים לו מן הכל, אמן. וא' שאל לנו – איך אפשר להיות נגוע? – ומיד הגנו שהוא קורא הכתיב עה, וענינו שאיסור חמור להסתכל בכל וכלל בכתבי עת או לשמוע שום נינו (מה שקורין חדשות) כלל וכלל – ולדעת שהם מפילים בצופן שיגרום פחד בלב העם, ועל הגנון לדעת שכל מה שכותבים ואמרים זה שקרי! והוא הודה לנו, אלא אמר שזה קשה לא לקרוא וכו' – וחזרונו שזו זה איסור חמור! איסור חמור! גורם ביטול תורה בלא שיעור, וביטול תפילה, וביטול מח, וביטול **אמונה** ובטחון, אלא לריק לדעת שצרכים להתפלל – לענוק אל ד' שילכלנו ולכחוח על עוד ועוד שהוא ילכלנו – הוסיפה את עמך ד'! וכך את נחלתך ד'! ורעם ונאסם עד העולם ד'! אמן סלה. שלא נדע עוד צרות, והיום נזכר לשוב אליו, ולצאת מכל ההשתוללות שהקב"ה ראה שצריך להביא כדי להביא הגאולה).

לקראת מה שכולנו מקוים שהוא סוף הקושי הגדול שעבר על כל העולם כולו במחלת קורונה, וכולם ראו בחוש יד ד' בקרב הארץ (א' מחשובי העם וצ"ל כששאלוהו האם הוא דאג על חייו דהא הוא כבר אחרי הגבורות [!]) ענה ואמר – לבי מלא חברת הבורא שרואים מלכותו **בכל** משלה במלא המלה עד שלא נשאר שם מקום לדאגות, ודבר בולט בלא שום צד אחרת שהקב"ה הביא כל זה על העולם כדי שנעשה תשובה – שנראה לשנות דרכינו ולעלות בעבודת ד' ית' (נתעוררנו לזה על ידי א' מבני העליון שבקש שיתנו לו כמה עצות במה לשפר ולהיות בקטן שנוכל המבואר בדברי ר' יונה באגרת התשובה שלו, ואשרי חלקו שגורם לנו הרהורי תשובה מרובים וחלואי שנזכר להיות אדם חדש). [ע"ע בדברי הרמב"ם ריש הל' תענית, ופשיטא שאין אדם בעולם רוצה שיקרא לו **אכזרי**].

וכמה עצות בקצרה: (ובפרט כעת סמוך ונראה לקבל התורה!)

- להתחזק בכף זכות. (על הקרובים אליו, וגם על הרחוקים, וגם אם עשו דברים נגדו – ואפי' במזיד).
- לבטל כל מחלוקת.
- להפשיט לשפר הרהור של שלו' בית, בין בבית בין בחוץ (בין בביתם של אחרים כשאפשר). ע"ע בתשו' ו"ג לעיל, ודו"ק.
- להתחזק בתפילה, בפרט לעבוד עבודה שלומה עד שירגיש החרגש שמדבר עם אביו המלך פה אל פה. ושזה זכות גדולה ונוראה!
- ללמוד פירושי התפילה, וע' בסמוך כאן לענין תיבת ק–ל עליון בשמורע.
- להתחזק בכבוד אב ואם ביותר.
- לשאת דעת תורה על הכל, אפי' על דברים שנראים פשוט שמותר (בגון הדין לעשר הכל, למלך הפל. כליל, גענעראטור, מים לשבת, וכו') [ע' בסוף כאן]
- ללמוד הרציפות. (להפ"ה שעה ביום).
- לבטול הנלמד (עיקרי הגמ' – הו"א ומסקנא, רשי תוס', וכו'). (וע' בגמ' עירובין נ"ג: סוף העמוד, ו"ג. ורש"י שם). וכדך כלל עדיף לא להאריך אלא בקיצור בצופן שיכול לחזור עליו בקל.
- ללמוד פי רש"י על הפרשה כל שבוע ולדקדק בו מה דאפשר (ידידוע שהסטייפלער וצ"ל חי' מויעץ זה לאלו שרצו להתחזק באמונה, ואחרי כל הקושי בין ברוחניות בין בגשמיות שסבלנו צרכים להיות איש אמונה, ועל דרגה חדשה של בטחון – קלאר, קלאר בחוש, להרגיש שהקב"ה בקרב הארץ! [ולתבונן במזוזה]). ולענין אות ד' כאן הבאנו לעיל מכתב מהגר"ש פינקס וצ"ל עם כמה הערות להשוות ליכר אחר הנוגע להרבה בני תורה מאד, בפרט אחרי ההערה שהעירו גדולים שליט"א דיש צד לומר שהכל, הכל, נגרם על ידי כלי זה. ונראה להכלל נוגע גם בכל הצרות וכל היצוגות בשנה זו – שנת תשועות קראנו פעולות השמימא – והבין!

--- להשיג פירוש המורה אפשר ע"י שישאיר הודעה בתנ"ל, וכן להזמין הילול החדש [אדר – תשרי] מלא חיזוקים חדשים וכו"ל דפי יאריז"ט"ס, ועוד ועוד הוספות.

מקומם שלא נמצאים הקונטרסים ב"ב קבירות – הרצאה לקבל הקונטרס יש לשלוח פאקס למס. 15326500176 או להשאיר תודעה באת קולי שמספרי 026500176 (לאחר שמיתת הורדעה), וננסה לשלוח בל"ג עוד לאות – כולל מוסר נמנח ומוסר ומפירי ושיעור קודם מרוב – הרצאה להשתתף – יש להשאיר תודעה בטל. 02-5434660. מתי"ב 8:30.

לשמוע שיעורים בחלטה ושמוע"ל פסול הלשון: 0733-718-261, ונא להעיר.

המשך חליבות והלכות ממור"ר הרה"ג ר' מענדיל שניאור זלמן ב"ר שלמה צבי אטיק וצ"ל [על סדר השו"ע עם כל הפחד והחרדה בעניני פסק הלכה כמבואר בערב] – שנה ב' –

[וזאת למודעה שזכינו לקונטרס שלם שיכול כל מה שכתבנו בקונטרסים אלו (משנה ראשונה) הכל בקונטרס א' הנקרא אמת ואמונת, הכל מסודר לפי ענינים, ועומד לצאת חלק ב' שיכול גם חלק א', ונא להתפלל כי יש עיכובים רבים, והרצאה להשיגו ע' סוף הקונטרס הדרך לזה]

תתיב סי' רי"ג סי"ג – חי' מעשה (שכבר נזכר בקונטרס אמת ואמונה ח"א) שביטוי שישב מור"ר וצ"ל על א' מקרוביו וזכינו להיות במוש"ש בשעת הברלה, ומור"ר וצ"ל נסתפק לענין הפסוקים לפני הברלה אם מותר לאמרו (שו"מ בפתחי תשובה וי"ד סי' שצ"א אות ב' שמביא דעה שאין לאכל לומר פסוקים אלו, ע"ש), ובקש שאנחנו נוציאם בפסוקים אלו, ואולי שע"י שאנחנו נאמר אותם יש הפסוקים בהברלה שלו וא"צ לצאת ידי חובתו לאמרו ע"י שומע בעונה, או שהתנה שאם מותר לאמרו אז רוצה שיהא שומע בעונה ואם אסור אז אין רוצה, וצ"ע מה חי' דעתו, ודו"ק.

לענין מה שכתבנו שהבנו ממור"ר וצ"ל שמי ששכח רצה בברכת המזון שבת בבוקר (נקטנו שם גם בליל שבת אם שכח, שהדין כן, כי לא זכור לנו שחילק ביני, וע' לקמן שאולי יש להלך, ולא נראה, וצ"ע) שא"צ לחזור ולברך ברכת המזון שיכול לסמוך על אמירת רצה בסעודה ג', וזכור לנו שכן פסק להלכה, אלא שא' ממשפחתו שליט"א אמר לנו שגם הוא שמע ממור"ר וצ"ל סברא כזו אלא לא חי' ברור לו אם אכן אמר להלכה למעשה, לכן סיימנו בצ"ע. [ולבאורא נ"מ גם לענין אם זכר לפני שחתחיל ברכה רביעית שצריך להוסיף ברכה מיוחדת עם חתימה או בלי, ע' בס' קפ"ה, ודו"ק]. וזכור לנו שהביא סמך מתורת בריסק ולא זכרנו המקורות. ובשבת קודש פ' בחקותי מצאנו (בר"נ ממש – שפתחנו המזירות שבת של בריסק שהוציא הגרי"צ ויברך שליט"א לאור לחפש דבר אחד וענינו נפל על השורה שמביא כל הענין) שמביאים שם מהגר"ח בריסקער וצ"ל שאמר הלכה למעשה (שמביא הוא סמך שיכול להחליף סעודה ב' שיהא כאילו אבל עתה סעודה ג' ואח"כ סמוך לשקוע יאכל סעודה ב' ויזכיר שמה, ע"ש. ואולי לפ"ז אפשר לחלק בין סעודה ראשונה לשני, ולא נראה, וצ"ע), ע"ש בהזמירות לשבת שמביא הנ"ל בת"י של הגרמ"ד סאלאוויצקי וצ"ל ששמע מהגרמ"ד וצ"ל שהוא שמע מאביו, וע"ש בפנים בעניני ברכת המזון אות ו', וכל הענינשטער שמלא וגדוש עם חידושים נעימים ועמקות וגעשמוק, אשרי חלקו של המוצ"ל. ונראה שזה הסמך שהזכיר מור"ר וצ"ל. והי' דבר פלא (וס"ד) שמיד מוש"ש פגשנו אחד מחשובי הלומדים הי"ו בישיבת מיר שהי' מקורב למור"ר וצ"ל ומען עלינו שא"י שהקעקע אמר דבר כזה, והי' באמתחיתנו הנ"ל ושו"מ בספר קונטרס הזכרונות (פ"ט אות ט"ז וי"ו) עדות הגרמ"ד וצ"ל מחזק"א שגם אמר כנ"ל (ע"ש שמסתפק בהומר ההכרעה של החזק"א אולי רק חשש להומרא, וכו', וע"ש בהערות מהקד"י סי' כ"ה שהוא נשאר שם בצ"ע למעשה על כעין זה ומציע הוא לאכול שוב וכו', ע"ש. ומכל הנ"ל י"ל פשוט שמור"ר וצ"ל ס"ל דאין לאדם לחזור ולברך מחדש משום חשש ברכה לבטלה, וא"כ הוי כמו שזכור לנו שפסק כן הלכה למעשה, אבל היות שהוא וצ"ל תמיד חשש מלפסוק שום דבר הלכה למעשה לכן נשאר לנו לומר שמי שרוצה לחוש ולתקן אפשר על ידי שיאכל שוב כביצה פת ולברך על זה ברכהמ"ז עם כוונה על שתי האכילות, וכו"ש שכן הורה הגר"ח קריינימאן ז"ל מקום הסכנות הנ"ל, ונפלא הוא עד מלואו, או לבקש מאחר להוציאו, וכל א' ישאל וידע, ודו"ק היטב.

שנה השלישית

הליכות והלכות ממור"ר הרה"ג האדיר ר' מענדיל (גמטריא לדקה) שניאור זלמן ב"ר שלמה לבי אטיק זצוק"ל עם כל היראה והפחד וכמבואר בהקדמה לשנה א' וגמשיך כעת: א' קלה) מור"ר ז"ל חי' אומר דברי הודאה – חדא שהקב"ה נתן לו מתנה שכל דגם שהוא ראה לישון מיד נפל בשניה (ואע"פ שמהלך א' כיון שהוא יאן רק קימעה אולי פשוט שישן מיד, מהלך שני כיון שכל מאתו תורה הוי חידוש שהי' יכול להפסיק מלחשוב בלימוד, ועוד כד שפ"י) אם זה פשוט שירדם מיד, עדיין נתן שנה והודאה להקב"ה, וי"ל).

א' קלו) עוד הוי מורה ל' שאנו עשיר.

א' קלו) וגם הודה ל' שיש לו חובות.

א' קלה) הוי' מלא שנה והודאה שזכה לקיים מצוות – בפרט ד' מינים.

